

ULUSLARARASI

HORASAN'DAN ANADOLU'YA
İRFAN GELENEĞİ:

ELVAN ÇELEBİ

SEMPOZYUMU

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

EDİTÖR:

Doç. Dr. Zekeriya IŞIK
Öğr. Gör. Tuğba GÜLEN

ÇORUM

www.elvancelebi2020.hitit.edu.tr

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇORUM VALİLİĞİ

HİTİT
ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI
**HORASAN'DAN ANADOLU'YA
İRFAN GELENEĞİ: ELVAN ÇELEBİ
SEMPOZYUMU**
02-04 EKİM 2020

*INTERNATIONAL "IRFAN" TRADITION FROM KHORASAN TO ANATOLIA :
ELVAN CHELEBI SYMPOSIUM / 02-04 OCTOBER 2020*

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

PAPER ABSTRACT BOOK

Editörler / Editors

Doç. Dr. Zekeriya IŞIK
Öğr. Gör. Tuğba GÜLEN

Çorum, 2020

Bu bildiri kitabının her hakkı saklıdır. Bu yayının tümü veya hiçbir bölümü önceden izin alınmaksızın çoğaltılamaz, basılıp yayınlanamaz, kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Bu yayında yer alan bildirilerde öne sürülen her türlü görüş ve sorumluluk yazarlarına aittir. Bildiri özetleri sempozyum programına göre sıralanmıştır.

ISBN

978-605-5244-16-3

İsteme Adresi

Gazi Caddesi No: 99

19169 Çorum / TÜRKİYE

Tel. : 0364 222 15 55-56

Faks : 0364 222 15 58

Grafik & Tasarım

Bir Medya

Yeniyol Mh. Gazi Sk. No: 9/13 Çorum

Tel. : 0364 225 66 64

www.birmedya.net

Çorum, 2020

ONUR KURULU
HONORARY BOARD

Mustafa ÇİFTÇİ

Çorum Valisi / Governor of Corum

Dr. Halil İbrahim AŞGIN

Çorum Belediye Başkanı / Mayor of Corum

Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK

Hitit Üniversitesi Rektörü / Rector of Hitit University

Prof. Dr. Birol ÇETİN

Türk Tarih Kurumu Başkanı / President of the Turkish Historical Society

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI
CHAIRMAN OF THE ORGANIZING COMMITTEE

Doç. Dr. Zekeriya IŞIK

DÜZENLEME KURULU
SEMPOZYUM CORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Seyfullah KARA

Prof. Dr. Halil İbrahim ŞİMŞEK

Prof. Dr. Ahmet TAŞGIN

Doç. Dr. Mustafa Tolga ÇIRAK

Dr. Öğr. Üyesi Erol KUYMA

Dr. Öğr. Üyesi Hatice YILDIRIM

SEMPOZYUM CANLI YAYIN
KAYIT VE BAĞLANTILAR

Öğr. Gör. Ali AŞIR

İrtibat ve Yazışma Adresleri

Hitit Üniversitesi MYO Kampüsü

Gazi Caddesi No : 99

19169 Çorum / TÜRKİYE

Tel.: 0364 222 15 55-56

Faks: 0364 222 15 58

E-Postalar:

elvancelebi2020@hitit.edu.tr

elvancelebi2020@gmail.com

BİLİM KURULU

SCIENCE BOARD

- Prof. Dr. Alaattin AKÖZ**
Prof. Dr. Yuri AVERIANOV
Prof. Dr. Mehmet AZİMLİ
Prof. Dr. Tuncer BAYKARA
Prof. Dr. Salih ÇİFT
Prof. Dr. Abdullah ÇOLAK
Prof. Dr. Mehmet DEMİRYÜREK
Prof. Dr. Meral DEMİRYÜREK
Prof. Dr. Zafer ERGİNLİ
Prof. Dr. Haldun EROĞLU
Prof. Dr. Mehmet EVKURAN
Prof. Dr. Süleyman GEZER
Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU
Prof. Dr. Özcan GÜNGÖR
Prof. Dr. Çazim HACİMEYLİÇ
Prof. Dr. Ahmet Cahit HAKSEVER
Prof. Dr. Cemil HAKYEMEZ
Prof. Dr. Metin İZETİ
Prof. Dr. Seyfullah KARA
Prof. Dr. Hayrettin KARAMAN
Prof. Dr. Ahmet T. KARAMUSTAFA
Prof. Dr. Ahmet KOLBAŞI
Prof. Dr. Jeyhun MAMMADOV
Prof. Dr. Hüseyin MUŞMAL
Prof. Dr. Candan NEMLİOĞLU
Prof. Dr. Ahmet Yaşar OCAK
Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK
Prof. Dr. Özer ŞENÖDEYİCİ
Prof. Dr. Halil İbrahim ŞİMŞEK
Prof. Dr. Ahmet TAŞĞIN
Prof. Dr. Süleyman ULUDAĞ
Prof. Dr. Ömer YILMAZ
Doç Dr. Sultanmurat ABJALOV
Doç. Dr. Ayşe ATICI ARAYANCAN
Doç. Dr. Resul AY
Doç. Dr. Meherremov Sarafeddin ARİFOVİC
Doç. Dr. Dilaver AZİMLİ
Doç. Dr. Mustafa Tolga ÇIRAK
Doç. Dr. Yakup ÇOŞTU
Doç. Dr. Mahmut DOĞAN
Doç. Dr. Zekeriya IŞIK
Doç. Dr. Ahmet KÖÇ
Doç. Dr. Engin JABLE
Doç. Dr. Fahri MADEN
Doç. Dr. Ömer Can SATIR
Doç. Dr. Hatira YUSİFOVA

BİLİM KURULU

SCIENCE BOARD

Yrd. Doç. Dr. Zikiriya ZHANDARBEK
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Ethem ARIOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Velin BELEV
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOZKUŞ
Dr. Öğr. Üyesi Hümeysra KARABIYIK
Dr. Öğr. Üyesi Erol KUYMA
Dr. Öğr. Üyesi Atiye NAZLI
Dr. Öğr. Üyesi Hatice YILDIRIM
Drs. Mehmet TÜTÜNCÜ
Dr. Peter KÖVESÇİ
Dr. Metin OMER
Dr. Mohammed Ali SOLTANI

YÜRÜTME KURULU

EXECUTIVE BOARD

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOZKUŞ
Dr. Öğr. Üyesi Hümeysra KARABIYIK
Öğr. Gör. Dr. Elif GENÇ
Öğr. Gör. Ahmet AKNAR
Öğr. Gör. Ali AŞIR
Öğr. Gör. Mustafa CEYLAN
Öğr. Gör. Doğan DEMİRCİ
Öğr. Gör. Fevzi DİKER
Öğr. Gör. Tuğba GÜLEN
Öğr. Gör. Ömer Faruk KARAKAŞ
Öğr. Gör. Arif KUMAŞ
Öğr. Gör. Gökhan ŞENYURT

SEKRETARYA

SECRETARIAT

Arş. Gör. Dr. Fatma AKIN
Öğr. Gör. Berçem BARUT
Öğr. Gör. Mustafa ÇETİNKAYA
Öğr. Gör. Mehmet Sercan ERCAN
Öğr. Gör. Tuğba GÜLEN
Öğr. Gör. Seda KILIÇ

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

Kurum ve Kuruluşlarına "Uluslararası Horosan'dan Anadolu'ya İrfan Geleneği: Elvan Çelebi Sempozyumu"na vermiş oldukları destekten dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Zekeriya IŞIK
Düzenleme Kurulu Başkanı

SUNUŞ

Değerli Okurlar,

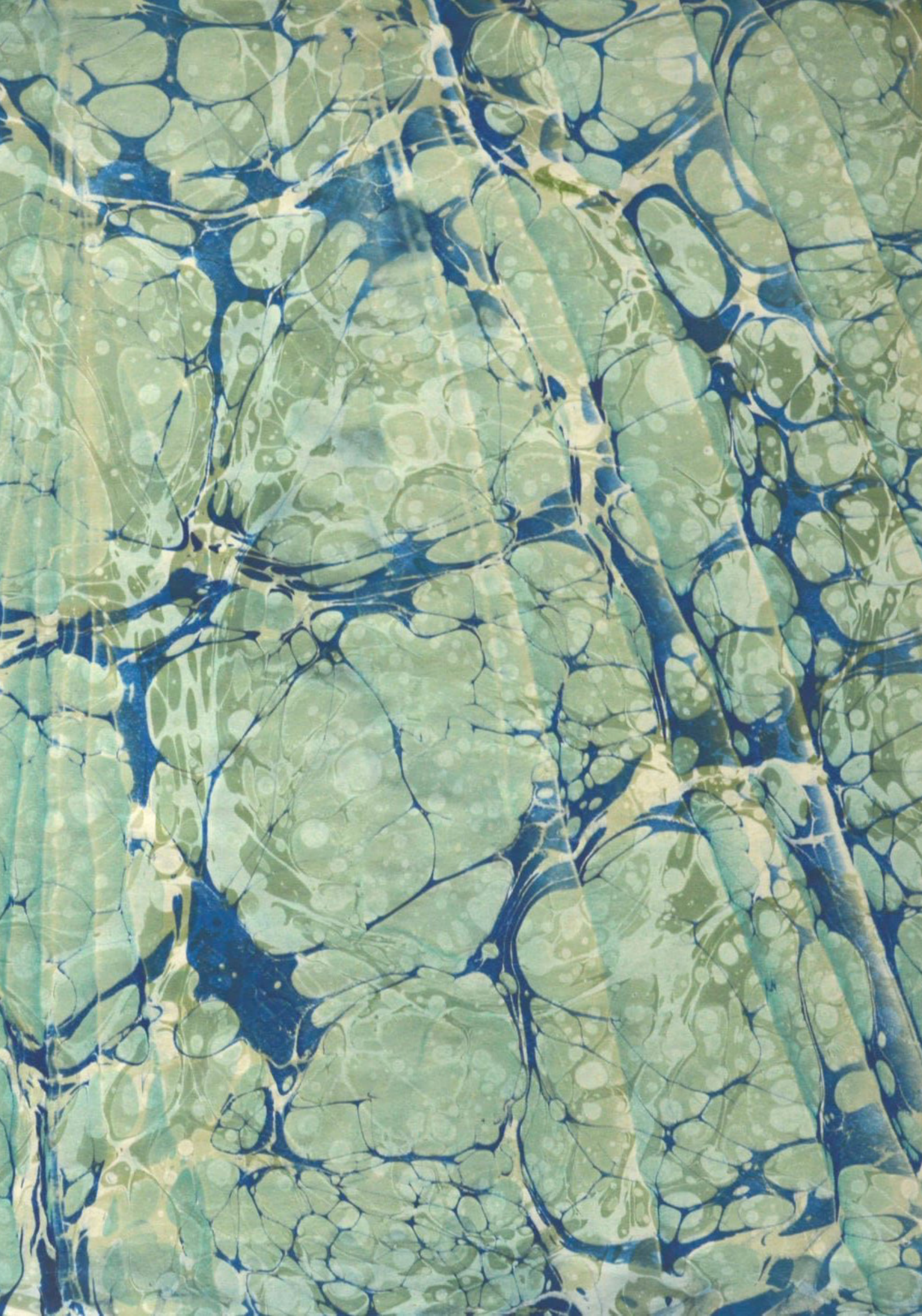
9 farklı ülkeden 99 bilim insanının katılımıyla 2-4 Ekim 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen **“Uluslararası Horasan’dan Anadolu’ya İrfan Geleneği: Elvan Çelebi”** sempozyumunda sunulan bildiriler elinizdeki eserde bir araya getirilmiştir. 2020 yılı başlarında etkisi giderek artan Covid-19 salgınının neden olduğu tüm olumsuzluklara rağmen büyük bir titizlikle yürütülen bilimsel nitelikli organizasyon sürecinde yurtiçi ve yurtdışı katılımlı 8 oturumda 38 sözlü, 27 interaktif ve 22 video sunum gerçekleştirilmiştir.

Bilindiği üzere, Türklerin 11. yüzyıldan itibaren Anadolu ve Ön Asya’ya doğru artarak devam eden göçleri, Moğol istilası sonucunda kadim Türk coğrafyasının ve Harzemşahlar ülkesinin talan edilmesiyle farklı bir boyut kazanmış büyük bir Türkmen göç dalgasıyla sonuçlanmıştır. Söz konusu göçler esnasında Türkmen aşiretleri içerisinde çok sayıda mutasavvıf, âlim ve sanatkâr da Anadolu ve Ön Asya’ya akmıştır. Bu süreçte Türkmen topluluklarını dinî ve manevi olarak kuşatan, çoğu dinî olduğu kadar siyasi birer aktör oldukları da anlaşılan Türkmen babaları, şeyh ve dervişleri çağın siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal krizlerine karşı köklü ve kalıcı çözümler üretilmesinde etkili olmuşlardır. Onlar etrafında şekillenen irfan geleneğimiz, gerek Anadolu Selçuklu gerekse Osmanlılar döneminde bütün bir sosyal hayatın sevk ve idaresinde etkili olmuş; aynı zamanda Anadolu’dan Orta Avrupa’ya kadar geniş bir coğrafyanın Türkleşip İslamlaşmasında da başat rol oynamıştır. İşte bu sempozyum Baba İlyas’tan Elvan Çelebi’ye kadar uzanan köklü bir süfi ailenin örnekliğinde irfan geleneğimizin tarihimizdeki yeri ve önemini analitik bir yaklaşımla, ve farklı disiplinlerden akademisyenlerin katkılarıyla, kapsamlı bir şekilde ortaya koymak amacıyla düzenlenmiştir.

Hitit Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen sempozyumun planlama, düzenleme ve yürütme aşamalarında değerli destek ve katkılarından dolayı Çorum Valimiz Sayın Mustafa Çiftçi ve Çorum Belediye Başkanımız Dr. Halil İbrahim Aşgın’a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, Türk Tarih Kurumu Başkanlığı başta olmak üzere katkıda bulunan bütün kurum ve kuruluşlara da düzenleme kurulu adına şükranlarımı sunarım. Sempozyum açılış programında birer konferans sunan başta Yüksek Öğretim Kurulu Başkanımız Sayın Prof. Dr. M.A. Yekta Saraç hocamız olmak üzere bu alanda önemli çalışmaları bulunan Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak hocamıza ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Sempozyum düzenleme kurulunda görev alan çalışma arkadaşlarımdan her birini Covid-19 salgını nedeniyle oluşan bu zor şartlara rağmen uluslararası düzeyde başarılı bir organizasyona imza attıkları için ayrı ayrı tebrik ederim.

Bildiriler kitabının yayınlanması ve sizlere ulaşmasını sağlayan Çorum Belediyesine bir kez daha teşekkür eder, bildiri kitabımızın bilim dünyasına, Elvan Çelebi ve Çorum ilimizin tanıtımına katkıda bulunması temennisiyle selam ve saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK
Hitit Üniversitesi Rektörü

EDİTÖR YAZISI

Elvan Çelebi, Baba İlyas'tan başlayıp Âşık Paşazâde'ye kadar uzanan; dönemin siyasi, dinî, sosyal ve kültürel yaşamı üzerinde derin tesirler bırakmış büyük bir sûfi aileye mensuptur. Elvan Çelebi'nin büyük dedesi Baba İlyas-ı Horasani, Moğol istilası önünden kaçarak Anadolu'ya gelen Türkmen babalarından birisidir. Baba İlyas'ın Dedegarkın'ın halifelerinden olup yine onun mensubu bulunduğu Vefâîyye tarikatından olduğu anlaşılmaktadır. Onun, döneminde Alâeddin Keykubat'ın öldürülmesi üzerine Anadolu Selçuklu idaresinde yaşanan çok yönlü bunalımın, liyakatsiz yöneticilerin Türkmenlere karşı nahoş tutumlarının ve Moğol istilasının yarattığı ağır krizlerin etkisiyle baş gösteren Babai isyanının da lideri konumunda olduğu görülmektedir. Baba İlyas'ın tarihi önemi, Babai isyanından daha ziyade isyan sonrası bir harekete dönüştüğü anlaşılabilir ve Türkmen toplulukları ile gayri Sünni dini zümrelerin şekillenmesinde büyük bir etkiye sahip Babai hareketinin oluşumunda başat rol oynamasıdır.

Baba İlyas'ın oğlu, Muhlis Paşa'nın da Babai hareketi içerisinde önemli bir şahsiyet olarak yetiştirildiği anlaşılmakta nitekim Babai halifelerini etrafında toplamak suretiyle babasının intikamını aldığı menkıbevi bir şekilde Elvan Çelebi'nin eserinde anlatılmaktadır. Muhlis Paşa'nın bir ara kısa süreli de olsa Selçuklu tahtında oturduğu yönündeki kayıtların doğruluğu ispatlanamasa da onun ve Babai çevrelerin Karamanoğulları beyliğinin kuruluşunda etkin bir rol oynadıkları söylenebilir.

Muhlis Paşa, söz konusu hadiselerden sonra Elvan Çelebi'ye göre Baba İlyas yol ve erkânıyla ilişkilendirilen Hacı Bektaş-ı Veli'nin tesiri altındaki Kırşehir'e çekilmiştir. Nihayet Muhlis Paşa'nın oğlu, Elvan Çelebi'nin babası olan Âşık Paşa da burada atalarından daha münzevi, dingin bir hayat sürerek ve daha Sünni karakterde bir eğitim alarak yetişmiştir. Âşık Paşayı dinî ve tasavvufî açıdan önemli kılan hadiselerin başında, Türk Tasavvuf tarihi açısından bu türde Türkçe kaleme alınan ilk eser olma hüviyeti ile öne çıkan Garipnâme'yi yazarak gayri Sünni çizgideki bu sûfi ailenin Sünnileşme sürecinin başlangıcını teşkil etmesi gelir.

Âşık Paşa'nın oğlu Elvan Çelebi de babasıyla aynı dinî, tasavvufî iklimde yetişmiş, nihayet zaviyesini büyük dedesi Baba İlyas'ın yaşadığı coğrafi mekâna, sosyal ve demografik zemin üzerine inşa etmek üzere bugün Çorum Mecitözü ilçesine bağlı kendi simiyle anılan köye gelmiştir. Elvan Çelebi zaviyesi, gerek Çorum'da Ortaçağ'dan kalma sayılı mimari eserden birisi olması gerekse tekke ve zaviyelerin kapatılması ardından bu tür yapılar yıkıma uğramasına rağmen orijinal hali olabildiğince korunarak günümüze kadar ulaşmış bulunması bakımından eşsiz bir öneme sahiptir.

Çorum-Amasya-Tokat-Sivas; Çorum-Samsun(Karadeniz) yol kavşağında önemli bir geçiş güzergâhı üzerinde bulunan zaviye, önce Eretnağulları ardından Osmanlılar döneminde de bölgede tarihi işlevlerini yerine getirmek suretiyle etkin bir yer edinmiştir. Tarihi boyunca önemli elçilik heyetlerinin, siyasi ve askeri çevrelerin uğrak yeri olan zaviye, ilim ve irfanıyla II. Murat, II. Mehmet ve II. Bayezid hanlardan büyük bir saygı ve itibar gördüğü anlaşılabilir. Âşık Paşazâde'yi de (Derviş Ahmet Âşıkî) yetiştirmiştir.

İşte bu sempozyum, Hitit Üniversitesi olarak daha önce düzenlediğimiz Uluslararası Bütün Yönleriyle Çorum ve Uluslararası Nehrin Piri Koyun Baba Sempozyumları ardından şu ana kadar adına kapsamlı bir bilimsel etkinlik yapılmaması büyük bir eksiklik olan Elvan Çelebi ve zaviyesi hakkında da benzer bir çalışmanın yapılması düşüncesi ile gündemimize girmiştir. Nihayet bu alanda sözü olan birkaç hocamızla bu işin çalışmaları başlatılmış, rektörümüz sayın Prof. Dr. Ali Osman Öztürk'ün teşvikleri, Çorum Valiliği, Çorum Belediyesi ve Türk Tarih Kurumu'nun değerli katkılarıyla Uluslararası Horasan'dan Anadolu'ya Elvan Çelebi Sempozyumu planlanmıştır.

Nisan ayında yapılması planlanan sempozyum COVID-19 pandemisi nedeniyle ertelenmiş, nihayet bütün olumsuz şartlara rağmen her türlü sağlık tedbiri titizlikle alınmak suretiyle 2-4 Ekim 2020 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Sempozyumda teknolojinin bütün imkânları seferber edilmiş sunumların yüz yüze, interaktif bağlantılar ve video konferanslar yoluyla yapılmasına imkân sağlanmıştır. Bütün sunumlar canlı olarak bilim insanlarının, öğrenci ve vatandaşlarımızın erişimine açılmış; çok sayıda insana, sunumları izleme, sempozyumumuza katılma ve katkıda bulunma imkânı sağlanmıştır.

Katılımcılarımızın sempozyumumuza gönderdikleri bildiri özetleri bu çalışmada toplanmıştır. Farklı disiplinlerden bilim insanı ve araştırmacılar tarafından kaleme alınan ve bütün sorumluluğu yazarlarına ait olan söz konusu bildirilerin, meseleyi farklı perspektiflerden ele almak suretiyle birbirini tamamlayarak bu alana ilgi duyan insanlara ve çalışmalar yapan akademik çevrelere önemli veriler sunacağı kanaatindeyim. Yine söz konusu sempozyum ve bildiriler kitabının bir yandan bu alandaki çalışmaların artmasına diğer yandan da sempozyum hazırlık sürecinde Çorum Valisi Sayın Mustafa Çiftçi'nin gayretleriyle başlatılan ve bir OKA projesine dönüştürülen Elvan Çelebi zaviyesi yerleşkesinin çevre düzenlemesinin bitimiyle birlikte Elvan Çelebi'nin tanıtımına önemli katkılar sunacağı aşikardır.

Sempozyum organizasyon sürecinin hemen her aşamasında bizleri yalnız bırakmayan güçlü bir şekilde desteklerini sunan rektörümüz Sayın Prof. Dr. Ali Osman Öztürk'e teşekkür ediyoruz. Sempozyum kurullarında görev alan bütün meslektaşlarımıza, başta ana sponsorumuz Çorum Belediyesi olmak üzere Çorum Valiliği, Türk Tarih Kurumu ve diğer paydaşlarımıza değerli katkılarından dolayı şükranlarımızı sunuyoruz. Bildiriler kitabımızın basılmasına olan katkılarından dolayı Çorum Belediyesi Başkanı Sayın Dr. Halil İbrahim Aşgın'ın şahsında belediyemize ayrıca teşekkür ediyor, elinizdeki bu çalışmanın bilim dünyası, şehrimiz ve Elvan Çelebi için hayırlara vesile olmasını diliyoruz.

Doç. Dr. Zekeriya IŞIK
Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
EDİTÖR YAZISI	IX
DEDE GARKIN'DAN ELVAN ÇELEBİ'YE RUM DİYARINDA HORASAN GÖÇERLERİNİN TERTİP VE DÜZENİNİN SAĞLANMASI.....	1
Prof. Dr. Ahmet TAŞĞIN / <i>Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi</i>	
ANADOLU İRFANI BAĞLAMINDA DİN-DEVLET İLİŞKİLERİ	2
Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK / <i>Hitit Üniversitesi</i> Arş. Gör. Fahrettin HALİLOĞLU / <i>Hitit Üniversitesi</i> Arş. Gör. Damlanur TAT / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
ANADOLU İRFAN GELENEĞİ VE ŞEYH ZÂHİD GEYLÂNÎ	4
Prof. Dr. Namıq MUSALI / <i>Kastamonu Üniversitesi</i>	
AKADEMİSYEN V.A. GORDLEVSKİ'NİN ARAŞTIRMALARINDA TÜRKİYE'NİN DİN TARİHİNDE ŞEYHLERİN – TARİKATLERİN YERİ VE HOCA AHMED YASEVÎ	6
Doç. Dr. Hatıra YUSİFOVA / <i>Hazar Üniversitesi</i>	
GARİB-NÂME'DE “NEFS”İN METAFORİK YOLCULUĞU	8
Dr. Öğr. Üyesi Erol KUYMA / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
GARİPNÂME'DE, ÂŞİK PAŞA'YA GÖRE ANADİLİN MİLLİ BİRLİK VE BERABERLİĞİN TESİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	10
Dr. Öğr. Üyesi Kerim TUZCU / <i>Siirt Üniversitesi</i>	
ÂŞİK PAŞA'NIN GARİB-NÂME'DE KENDİNE SESLENİŞLERİ VE NASİHATLERİ	12
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Sefa ÇAKIR / <i>Sivas Cumhuriyet Üniversitesi</i>	
ELVAN ÇELEBİ'NİN BİR GAZELİ'NDE VE ÂŞİK REDİFLİ KASİDESİNDE YER ALAN TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ	14
Dr. Öğr. Üyesi Nuran ALTUNER / <i>Haliç Üniversitesi</i>	
SARI SALTİK VE BLAGAY TEKKESİ.....	16
Prof. Dr. Çazim HACİMEYLİÇ / <i>Saray Bosna Üniversitesi</i>	
ON ALTINCI YÜZYIL SONLARINA KADAR AYDIN-ÇİNE ZAVİYELERİ	17
Doç. Dr. Ayşe DEĞERLİ / <i>İzmir Demokrasi Üniversitesi</i>	
ISLAMIZATION AND TURKIZATION OF DERBENT BY THE SELJUQS	19
Doç. Dr. Sharafetdin MAGARAMOV / <i>Rusya Bilimler Akademisi</i>	
VEFAİ TEKKELERİNİN İZİNDE	21
Dr. Öğr. Üyesi Serpil SÖNMEZ / <i>Iğdır Üniversitesi</i>	
ELVAN ÇELEBİ ZAVİYESİ'NİN SOSYO-EKONOMİK TARİHİ	23
Doç. Dr. Fahri MADEN / <i>Kastamonu Üniversitesi</i>	

ELVAN ÇELEBİ VE ZAVİYESİNİN DÖNEMİN SİYASİ ÇEVRELERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ	25
Doç. Dr. Zekeriya IŞIK / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
THE ISSUE OF YAQINN IN AL-GHAZZALİ'S SUFISM	27
Dr. Öğr. Üyesi Velin BELEV / <i>New Bulgarian Universtey</i>	
ELVAN ÇELEBİ'BİN GÖZÜYLE DEDE GARKIN'DAN BABA İLYAS'A	28
Hüseyin DEDEKARGINOĞLU / <i>Dede Garkın Ocağı Eğitim, Kültür ve Araştırma Derneği</i>	
EROL AKYAVAŞ'IN RESİMERİNDE TASAVVUF VE İSLAM KALİRAFİSİ ETKİLERİ	30
Doç. Dr. Mustafa DİĞLER / <i>Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi</i> Doç. Dr. Rasim SOYLU / <i>Aksaray Üniversitesi</i>	
İRFAN GELENEĞİNE DAİR KAYNAKLARDA ÂLİM VE MÜRŞİDE RİAYET EDİLMESİNİN ÖNEMİNE DAİR NOTLAR	32
Dr. Öğr. Üyesi Emrah BİLGİN / <i>Ardahan Üniversitesi</i>	
MEVCUT YAYINLANMIŞ LİTERATÜRE GÖRE BİR TÜRKMEN ŞEYHİ DEDE GARKIN	34
M. Olgay SÖYLER / <i>Bağımsız Araştırmacı</i>	
ELVAN ÇELEBİ'NİN ŞİİRLERİNDE DİNİ DUYGU TEMALARI	35
Dr. Öğr. Üyesi Nevzat GENCER / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
ANADOLU VE DEŞT-İ KIPÇAK MANEVİ İLİŞKİLERİ VE SARU SALTUK	36
Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU / <i>Ankara Üniversitesi</i>	
ANADOLU'DA BARIŞ SAĞLAYICI İRFAN ÇINARLARI	38
Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK / <i>Kırıkkale Üniversitesi</i>	
KAFKASIYA İRFAN HAREKATINDA EĞİTİM DEĞERLERİ; SEYYİD YAHYA BAKUVİ VE ŞİRACEDDİN ŞİRVANİ ÖRNEĞİ.....	40
Doç. Dr. Aygün HALILKIZI / <i>Bakü Devlet Üniversitesi</i>	
XORASANDAN AZƏRBAYCAN VƏ ANADOLUYA UZANAN BİR YOL: ŞEYX ZAHİD GİLANİ	42
Doç.Dr. Dilaver AZİMLİ / <i>Azərbaycan Milli İlimler Akademisi</i>	
İSKİLİPTE BİR GÖNÜL İNSANI: ŞEYH MUSLİHİDDİN ATTAR	44
Prof. Dr. Seyfullah KARA / <i>Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi</i>	
AZERBAJYCAN ÂŞİK ŞİİRİNDE EHL-İ BEYT SEVGİSİ	45
Prof. Dr. Vüsale MUSALI / <i>Kastamonu Üniversitesi</i>	
DANIŞMENDLİ İZİNDE ÇORUM'DA BİRKAÇ İRFAN EHLİ	47
Ali AKSÜT / <i>Bağımsız Araştırmacı</i>	
SUFİ-TOPLUM VE SİYASAL İKTİDAR BAĞLAMINDA HORASAN İRFANININ DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMÜ	49
Bircan KAYACAN / <i>Aydın Adnan Menderes Üniversitesi</i>	
BEYŞEHİR'DE BİR TÜRK DERVİŞİ VE ZAVİYESİ: GÖÇERİ'DE SAMUT BABA VE ZAVİYESİ	51
Prof. Dr. Mehmet Akif ERDOĞRU / <i>Ege Üniversitesi</i>	
HORASAN'DAN ANADOLU'YA DEDE KORKUT DESTANLARINDA DÜĞÜN-DAVET ADETLERİ VE ÇORUM ÖRNEĞİ	52
Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK / <i>Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi</i>	

İLHANLILAR DÖNEMİ MATEMATİK VE ASTRONOMİ ÂLİMLERİNDEN KUTBÜDDİN-İ ŞİRAZÎ'NİN İŞRAKİ-MEŞŞAİ DÜŞÜNCEYİ İRFANÎ DÜŞÜNCE İLE MEZC ETMESİNDE ANADOLU İRFAN GELENEĞİNİN ROLÜ	54
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Recep KELEŞ / <i>Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi</i>	
BİR SÖZLÜ KÜLTÜR HAZİNESİ: ÂŞIK KARA MUSA	56
Ezgi AYDIN ONAR / <i>MEB</i> Ali ONAR / <i>Bağımsız Araştırmacı</i>	
ELVAN CHELEBI AND HIS FAMILY IN THE SOCIO-CULTURAL PROCESSES OF THE REGION (IN THE WORKS OF THE ORIENTALIST AGATANGEL KRYMSKY)	58
Doç. Dr. Olga MAVRINA / <i>Institute of Oriental Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine</i>	
TARİH VE KÜLTÜR BAĞLAMINDA ELVAN ÇELEBİ ZAVİYESİNİN YEREL TARİH AÇISINDAN YERİ VE ÖNEMİ	59
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BAKAN / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
AZERBAYCAN'DA İRFAN GELENEKLERİ: DÜN VE BUGÜN	61
Dr. Ahmet NİYAZOV / <i>Azerbaycan İlahiyyat Enstitüsü</i>	
UKRAYNA'DA (BUCAK'TA) BABAİ İZLERİ	63
Drs. Mehmet TÜTÜNCÜ / <i>Amsterdam Üniversitesi</i>	
KUR'AN'DA VE İSLAM GELENEĞİNDE İRFAN KAVRAMI ÜZERİNE	64
Prof. Dr. Mehmet EVKURAN / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
ANADOLU İRFAN GELENEĞİNİN ÖNEMLİ SİMASI ÂŞIK PAŞA'NIN ESERİ GARİBNÂME'DE KUR'AN'DAN YANSIMALAR	66
Dr. Öğr. Üyesi Kerim ÖZMEN / <i>Kocaeli Üniversitesi</i>	
EBÛ ABDURRAHMÂN ES-SÜLEMÎ VE "EL-MUKADDİMETÜ Fİ'T-TASAVVUF" ADLI ESERİNDE AHLAK İLKELERİ	68
Dr. Öğr. Üyesi Rabia Zahide TEMİZ / <i>Giresun Üniversitesi</i>	
ORTA KARADENİZ'DE TARİHİ BİR YERLEŞİM: MECİTÖZÜ	70
Doç. Dr. Esra KESKİN / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
ÇORUM/MECİTÖZÜ ELVAN ÇELEBİ KÜLLİYESİNİN SANAT TARİHİ İÇERİSİNDE Kİ YERİ VE ÖNEMİ	72
Doç. Dr. Mustafa Kemal ŞAHİN / <i>Aydın Adnan Menderes Üniversitesi</i>	
TEKKE, ZAVİYE VE TÜRBELERİN SANATSAL ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ (ELVAN ÇELEBİ'NİN ZÂVİYESİ)	73
Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir ÖZDEMİR / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
ELVAN ÇELEBİ CAMİİ'NİN AHŞAP SANAT ESERLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	74
Hanife Nuran HAKYEMEZ / <i>Çorum Belediyesi</i>	
MENÂKİBU'L-KUDSİYYE'DE RİYÂZETLERİN ELE ALINIŞ BİÇİMİ	76
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet UYAR / <i>Ondokuz Mayıs Üniversitesi</i>	
GARİPNÂME'DE ZAMAN MEFHUMUNUN KULLANIMI ÜZERİNE BAZI TESPİTLER	78
Dr. Öğr. Üyesi Seydi KİRAZ / <i>Hitit Üniversitesi</i>	

ELVAN ÇELEBİ'NİN 'MENÂKIBU'L-KUDSİYYE FÎ MENÂSIBİ'L-ÜNSİYYE' ADLI MANZUM ESERİNDE GEÇEN DİNÎ/TASAVVUFÎ KAVRAMLAR	80
Arif ÜNAL / Çorum Belediyesi Prof. Dr. Hayreddin Karaman Anadolu İmam Hatip Lisesi	
ELVAN ÇELEBİ'NİN YAŞADIĞI DÖNEMDE ANADOLU'DA SİYASİ YAPILANMA	82
Prof. Dr. Prof. Dr. Mehmet AZİMLİ / Hitit Üniversitesi Doç. Dr. Zehra GENÇEL EFE / Hitit Üniversitesi	
HÜSEYİN HÜSAMEDDİN YASAR'IN AMASYA TARİHİ'NDE ELVAN ÇELEBİ VE SOYU	84
Doç. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU / Amasya Üniversitesi	
BABAİLER İSYANININ ARDINDAKİ GÜÇLER	86
Doç. Dr. Nadir KARAKUŞ / Hitit Üniversitesi	
ELVÂN ÇELEBİ'NİN MENÂKIBU'L-KUDSİYYE FÎ MENÂSIBU'L-ÜNSİYYE ADLI ESERİNE GÖRE TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİNİN TÜRKMEN SİYASETİ VE MOĞOLLARIN ANADOLU İSTİLASININ SEBEPLERİ	88
Dr. Öğr. Üyesi Kemal TAŞCI / Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	
KAM TÖRENLERİNDEN TEKKE MUSİKİSİNE VURMALI ÇALGILARIN GÖSTERGEBİLİMSEL TINILARI -KAM DAVULU VE KUDÜMÜN KALP ATIŞLARI-	90
Prof. Dr. Feyzan M. GÖHER / Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	
ANADOLU'DA YAŞAYAN İRFAN GELENEĞİNİ BARIŞ MANÇO ESERLERİ ÜZERİNDEN YENİDEN OKUMAK	92
Doç. Dr. Göktürk ERDOĞAN / Munzur Üniversitesi	
SEMÂ VE RAKS TARTIŞMALARININ EVVELİ: ÂŞIK PAŞA'NIN SEMÂ RİSÂLESİ	94
Dr. Öğr. Üyesi Betül SAYLAN / Trabzon Üniversitesi	
ANADOLU SELÇUKLULARI DÖNEMİNDE ANADOLU'YA GÖÇ EDEN FARŞÇA ŞİİR SÖYLEYEN MUTASAVVIF ŞAİRLER VE ŞİİRLERİ	96
Arş. Gör. Dr. Çetin KASKA / İstanbul Üniversitesi	
YESEVİLİK: DOĞU VE BATI TÜRKLERİ ARASINDA ORTAK MANEVİ-KÜLTÜREL KÖPRÜ	98
Prof. Dr. Nasib GÖYÜŞOV / Azerbaycan Bilimler Akademisi	
SEYAHATNAMELERDE TRABZON TÜRBELERİ	100
Prof. Dr. Temel ÖZTÜRK / Karadeniz Teknik Üniversitesi	
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDE İNANÇ TURİZMİ HAKKINDA HALKIN GÖRÜŞ VE BEKLENTİLERİ	102
Doç. Dr. Burak GÖKBULUT / Yakın Doğu Üniversitesi Doç. Dr. Mustafa YENİASIR / Yakın Doğu Üniversitesi	
DİNİ ZİYARET KÜLTÜ BAĞLAMINDA ELVAN ÇELEBİ TÜRBESİ	104
Yakup İLHAN / Hitit Üniversitesi Doç. Dr. Yakup ÇOŞTU / Hitit Üniversitesi	
SON YÜZYILIN HAT SANATÇISI HAMİD AYTAÇ VE İSLAM KALİGRAFİ (HAT) SA-NATINA KATKISI	106
Doç. Dr. Mustafa DİĞLER / Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Doç. Dr. Rasim SOYLU / Aksaray Üniversitesi	

İRFAN VE ŞİFA: SOSYOLOJİK AÇIDAN SEYYİD HASAN BASRİ TÜRBE Sİ ÇEVRESİNDE OLUŞAN TEDAVİ YÖNTEMLERİ VE ŞİFA GELENEĞİ	108
Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir YELER / <i>İstanbul Medeniyet Üniversitesi</i>	
ELVAN ÇELEBİ ZAVİYESİ KÜTÜPHANESİ	110
Hayri YILDIRIM / <i>Çorum Belediyesi Prof. Dr. Hayreddin Karaman Anadolu İmam Hatip Lisesi</i>	
İRFAN GELENEĞİNİN TAŞA YANSIMASI: KARACAAHMET ÖRNEĞİ	112
Şura KAVALCI ŞANA / <i>Bağımsız Araştırmacı</i>	
YEREL HALKIN ELVAN ÇELEBİ ALGISI	113
Dr. Öğr. Üyesi Ali İzzet YILMAZ / <i>Hitit Üniversitesi</i> Öğr. Gör. Ayhan BAŞÇI / <i>Hitit Üniversitesi</i> Öğr. Gör. Ahmet AKNAR / <i>Hitit Üniversitesi</i> Öğr. Gör. Yusuf ORMANKIRAN / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
İNANÇ TURİZMİ AÇISINDAN TÜRBE ZİYARETLERİNİN AHKÂM HADİSLERİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ: BULÛĞU'L-MERÂM ÖRNEĞİ	116
Arş. Gör. Hüseyin ALTINTAŞ / <i>Gümüşhane Üniversitesi</i>	
İNANÇ TURİZMİ BAKIMINDAN ÇORUM İLİ	118
Sümeyra TOZLU / <i>Çorum Mimar Sinan Ortaokulu</i>	
BİR ALMAN SEYYAHIN GÖZÜYLE ELVAN ÇELEBİ -HANS DERNSCHWAM-	120
Prof. Dr. Mehmet AZİMLİ / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
ELVAN ÇELEBİ MENAKIBINDA DEVRİ (XIV.YÜZYILIN İLK YARISI) İLE İLGİLİ SOSYAL VE TARİHİ BİLGİLER	122
Prof. Dr. Tuncer BAYKARA / <i>Türk Tarih Kurumu Şeref Üyesi</i>	
MENÂKIBU'L-KUDSİYYE İZİNDE ŞEYH VE ŞÂH	124
Doç. Dr. Kenan MERMER / <i>Sakarya Üniversitesi</i>	
19. YÜZYILDA ELVAN ÇELEBİ KÖYÜ'NÜN SOSYO-EKONOMİK YAPISI	126
Tarık MENAN TÜFEKÇİ / <i>Bağımsız Araştırmacı</i> Doç. Dr. Bekir BİÇER / <i>Necmettin Erbakan Üniversitesi</i>	
HÜSEM DEDE OCAĞI'NIN TARİHSEL SÜREÇTEKİ DEĞİŞİMİ VE RUHSAL GÖRÜNÜMÜ	128
Prof. Dr. Caner IŞIK / <i>Aydın Adnan Menderes Üniversitesi</i> Ezgi AYDIN ONAR / <i>MEB</i>	
ŞEHİR KURAN EVLİYALAR: SEYYİD HARUN VE DERVİŞLERİ	130
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOZKUŞ / <i>Hitit Üniversitesi</i>	
ARZUMAN OCAĞI	132
İbrahim BAHADIR / <i>Bağımsız Araştırmacı</i>	
ÇORUM ÇANAKÇI KÖYÜNDE BİR DÂR CEMİ KİTABI	134
Satı SARIASLAN ATLI / <i>Aydın Adnan Menderes Üniversitesi</i>	
YAKIN DÖNEM SÛFÎ ŞAHSİYETLERDEN KÂDIRÎ-RİFÂÎ ŞEYHİ SUNGURLULU AHMED HAMDİ GERÇEKÇİOĞLU'NUN (Ö.1997) ŞİİRLERİNDEKİ TASAVVUFÎ ÖGELER	136
Prof. Dr. Ömer YILMAZ / <i>Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi</i> Harun GERÇEKÇİOĞLU / <i>Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Lisans Mezun</i>	

AŞIKPAŞAZADE’NİN TEVARİH-İ ALİ OSMAN ESERİNE GÖRE OSMANLI DEVLETİNİN BALKANLARI FETHİ	138
Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK / Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	
BABAİ İSYANI NİÇİN DİNİ İSYANDIR?	140
Dr. Öğr. Gör. Abdulhamit BUDAK / Amasya Üniversitesi	
ANADOLU’NUN TÜRKLEŞMESİ VE İSLAMLAŞMASINDA AHİLİK GELENEĞİNİN ÖNEMİ	142
Deniz BALCI / Hacı Bayram Veli Üniversitesi	
ORTAÇAĞ DÖNEMİ OSMANLI MÜZİK KÜLTÜRÜNÜ MENÂKİBNÂMELER ARACILIĞIYLA TAHAYYÜL ETMEK: MENÂKİB’UL-KUDSİYYE ÖRNEĞİ	144
Prof. Dr. Cenk GÜRAY / Hacettepe Üniversitesi	
IRFAN VE ERENLER KÜLTÜNDEKİ BAZI İSLAM ÖNCESİ KARAKTER VE MOTİFLERİ	146
Doç. Dr. Yuriy AVERİANOV/ Rusya Devlet Beşeri Bilimler Üniversitesi	
SULTAN İKİNCİ MURAT TÜRBESİNİN ERKEN DEVİR OSMANLI TÜRBE MİMARISİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	147
Rukiye ÖZDEMİR ŞİMŞEK / Bursa Büyükşehir Belediyesi	
EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİNİN İNANÇ TURİZMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	149
Dr. Öğr. Üyesi Ali İzzet YILMAZ / Hitit Üniversitesi	
MODERN BELEDİYECİLİK BAĞLAMINDA İNANÇ TURİZMİ	152
Dr. Halil İbrahim AŞGIN / Çorum Belediyesi Başkanı	
KÖKLÜ İRFAN GELENEĞİ: ELVAN ÇELEBİ VE SOSYAL HİZMET	154
Arş. Gör. Dr. Rasim BABAHAÑOĞLU / Hitit Üniversitesi	
ALEVİ ERENLERİNİ VE İRFANINI ANLA-MADA YÖNTEMBİLİMSEL SORUNLAR	156
Prof. Dr. Caner IŞIK / Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	
“NESEPNAME” NÜSHALARINDA İSLAM DİNİNİN TÜRKİSTAN BÖLGESİNE YAYILMASI	158
Yrd. Doç. Dr. Zikiriya JANDARBEK / Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi	
Doç. Dr. Sultan Murat ABJALOV / Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi	
SELÇUKLU SONRASI ANADOLU’DA İNSAN SEVGİSİ, HOŞGÖRÜ ANLAYIŞI VE DİN ADAMLARININ DİNLER ÜSTÜLÜĞÜ MESELESİ.....	160
Arş. Gör. Dr. Nazlı ALTUNSOY / Kırklareli Üniversitesi	
KUZEY MAKEDONYA KIZILALMA-KARAMAN YÖRÜKLERİNDE “TAÑRI, ALLAH, YARADAN, İDİ VE ÇALAP” ADLARI	162
İzzet İBRAHİMSOYLU / Trakya Üniversitesi	

DEDE GARKIN'DAN ELVAN ÇELEBİ'YE RUM DİYARINDA HORASAN GÖÇERLERİNİN TERTİP VE DÜZENİNİN SAĞLANMASI

Prof. Dr. Ahmet TAŞĞIN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş Veli
Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

ÖZET

Bu çalışma, Elvan Çelebi, Menakıbu'l-Kudsiye isimli eserindeki Dede Garkın ve bağlı toplulukları ve bu topluluklar üzerine var olan literatürün teori, yöntem, kaynak değerlendirmelerini ele aldı. Makale, Dede Garkın ve halifeleriyle sınırlı tutuldu ve bu kapsamda mürşit, pir ve talip toplulukları arasında takip edilen erkânın hangi esas ve çerçeveye sahip olduğuyla değerlendirildi.

Dede Garkın, Baba İlyas ve Babai Hareketine ilişkin giderek genişleyen literatürün kurgulu, ön kabulleri bulunan yaklaşımı, geleneksel dini ve sosyal bilim yaklaşım ve yöntemiyle araştırma ve inceleme yaptığından ötürü birçok konu eksik, yarım kaldığı gibi ve yanlış sonuçlara da varılmaktadır.

Sonuç olarak Dede Garkın, halife ve talip topluluklar uzun bir zamandan beri giderek azalmakta ve tarihsel olarak görüntüden çıkıp kaybolmaktadır. Buna rağmen günümüze ulaşan Dede Garkın, halife ve talip toplulukları varlıklarını sürdürmektedir. İlgili literatürün hem bu var olan bu toplulukları hem de bu topluluklara dayalı yapılan çalışmaları dikkate almadığı için Menakıbu'l-Kudsiye'de anlatılan ve aktarılan hususların da anlaşılma sorununu sürekli kılmaktadır. Daha da kötüsü, saha çalışmalarına olan mesafe ve sahadan gelen bilgilere güvensizlik ve itibar etmeme, Menakıbu'l-Kudsiye'de yer alana birçok konunun da görülmesi ve çalışılmasına mani olmaktadır. Böylece elde tutulan kaynağa uzak ve kör olunmaktadır. Bu durum Dede Garkın'dan Baba İlyas'a toplulukların tertip ve düzenlerinin sağlanmasında başvurdukları esas ve kurallarında anlaşılmasına imkân vermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Dede Garkın, Elvan Çelebi, Menakıbu'l-Kudsiye, Erkan

ANADOLU İRFANI BAĞLAMINDA DİN-DEVLET İLİŞKİLERİ

Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK
Hitit Üniversitesi Rektörü

Arş. Gör. Fahrettin HALİLOĞLU
Hitit Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü

Arş. Gör. Damlanur TAT
Hitit Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

ÖZET

Tarihi seyir ve tecrübelerle göre din ve devlet ilişkileri dünya genelinde toplumdan topluma farklı düzey ve kıvamlarda seyretmiştir. Anadolu topraklarında kurulan Türk devletleri açısından irfan geleneğinin kurucuları ve taşıyıcıları olan mutasavvıfların, devletlerin kuruluş, yönetim ve toplumla münasebetleri üzerinde önemli etkil ve katkılarından söz konusudur. Bu çalışmada, devlet teorileri üzerinden hareketle devlet kavramının ve devlet-toplum ilişkilerinin yapısı üzerinde durulduktan sonra, Anadolu irfan geleneğinin irdelenerek bu geleneğin din ve devlet ilişkilerine olan etkisi Selçuklu ve Osmanlı dönemleri itibariyle incelenmiştir.

Onbirinci yüzyıldan itibaren Anadolu coğrafyasında irfan geleneğinin temellerini atarak Anadolu halklarının mayasını oluşturan tarikatlar, tekkeler, dervişler ve sufilerin, iktidar sahipleri ile olan ilişkilerini Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinin kuruluşlarından itibaren özgün bir yere sahip olmuştur. Kökü Horasan'a dayanan, Anadolu'da kıvam bulan İrfan geleneği, İslam beldesi haline gelmiş Anadolu'da din ve devletin birbirini tamamlayan ve bütünleştiren iki unsur olarak gelişmesinde önemli etkisi olmuştur. Çalışmada incelenen Selçuklu ve Osmanlı dönemleri itibariyle, aynı dönem Hristiyan Batı toplumlarının tecrübelerinden farklı olarak, toplumsal düzeyde din ve devlet ilişkileri daha yapıcı bir yaklaşım içinde olduğu vurgulanmıştır. Sonuç itibariyle, Anadolu irfan geleneğinin, Anadolu halklarının devlete atfettikleri değer ile devlet kurum ve yöneticilerine karşı makul tutum ve tavır içinde olmaları yönünde etkisi olmuşken, diğer yanda devlet elitlerinin tasavvufi kurum ve mutasavvıflara yönelik hürmet ve ihtimam göstermeleri yönünde özgün ve yapıcı katkısı olmuştur.

Anahtar Kavramlar: Devlet, Anadolu irfanı, Din-Devlet, Tasavvuf

RELIGION-STATE RELATIONS WITHIN THE CONTEXT OF ANATOLIAN LORE

Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK
Rector of Hitit University

Res. Sec. Fahrettin HALİLOĞLU
Hitit University
Faculty of Theology
Department of Islamic History and Arts

Res. Sec. Damlanur TAT
Hitit University
Faculty of Economics and Administrative Sciences
Department of Political Science and Public Administration

ABSTRACT

Throughout the world history, state-religion bilateral relations have taken place at various levels and consistency within every societies. Sufis, as founders and bearers of the lore tradition, have major impacts and contributions on the foundation, execution and societal relations of the early period Turkic States founded in Anatolia. This study initially examines the concept of state and the nature of state-religion relations based on the main stream state/government theories, then it focuses on the Anatolian Lore concept in order to scrutinize the influence of lore tradition on state-society or state-religion relations during Seljuks and Ottomans periods.

The sects, dervishes and sufis, who formed the yeast of the Anatolian people by laying the lore (irfan) tradition throughout Anatolia, had a very unique relationship with power elites of Seljuk and Ottoman State since the 11th century. The lore tradition, rooted in Khorasan and found its proper consistency in the Anatolian peninsula, had an important effect on the development of understanding that religion and state are two complementing and integrating elements one another in Anatolia. In the Seljuk and Ottoman periods examined within the study, it was emphasized that religion and state relations were built upon a more constructive approach at the social level than the experiences of Christian Western societies in the same period. As a result, Anatolian tradition of lore –wisdom– had a unique and constructive contribution not only on the Anatolian people's value to the state, their attitudes and behaviors towards state administrators, but also on the state elites to show respect and care towards sufis and sufi institutions.

Key Words: State, Anatolian lore, Religion-State, Mysticism

ANADOLU İRFAN GELENEĞİ VE ŞEYH ZÂHİD GEYLÂNÎ

Prof. Dr.Namiq MUSALI
Kastamonu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

XIII. asırda İslâmî irfanın bayraktarlığını yapmış olan gönül erlerinden birisi de Şeyh Tâceddîn İbrahim Zâhid Geylânî (1218-1301)'dir. Ataları Horasan'dan (bugünkü Türkmenistan'ın Merv bölgesinden) Azerbaycan'ın Lenkeran yöresine gelip yerleşmiş olan bu zat, erken gençlik döneminde Sühreverdiyye tarikatının Ebheriyye koluna intisap etmiş, 55-60 yaşlarında irşad faaliyetlerine başlamış, bu amaçla seyahatlere çıkmış, insanları Hakk yoluna davet etmiş, binlerce mürid ve halife yetiştirmiş, gönüllerde taht kurmayı başarmıştır. Devrin sultanları, hususen de İlhanlı hükümdarı Gazan Han üzerinde büyük bir etki sahibi olan Geylânî, ona âdil yönetimle ilgili öğütler vermekten çekinmemiştir. Yaşadığı bölgenin içtimai hayatında mühim rol alan Şeyh Zâhid kendisinden sonra büyük bir manevî miras bırakıp gitmiştir. Türk-İslâm tarihinde büyük ehemmiyet taşıyan Safeviyye, Halvetiyye, Bayramiyye, Celvetiyye vs. tarikatların silsilesi bu mümtaz şahsiyete ulaşmaktadır. Türbesi günümüzde Lenkeran'ın Şihakeran (Hilye keran) köyünde bulunmakta ve halk tarafından ziyaret edilmektedir.

Araştırmalarımız sırasında Şeyh Zâhid'in şimdiye dek bilinmeyen menâkıbına ulaşmış bulunuyoruz. Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki bir mecmua içinde (37 Hk 2694, vr. 97a-133a) yer alan bu eser toplam 55 bölümden ibarettir. Şeyh Zâhid menâkıbı, bir Anadolu Türkü olan Mehmed b. Abdüllatif tarafından XV. yüzyılda kısmî olarak Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir. Eserin Farsça orijinali günümüze ulaşmamıştır. Sempozyum bildirimizde Şeyh Zâhid'in Anadolu irfan geleneği ile bağlantıları ve etkileşimi hakkında bilgi vermeyi düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Menâkıb, tasavvuf, Horasan, irfan

ANATOLIAN WISDOM TRADITION AND SHEIKH ZAHID GILANI

Prof. Dr. Namiq MUSALI
Kastamonu University
Faculty of Arts and Sciences
Department of History

ABSTRACT

One of the leaders of Islamic mysticism (sufism) in the 13th century was Sheikh Tajaddin Ibrahim Zahid Gilani (1218-1301). His ancestors migrated from Khorasan (from Merv area of modern Turkmenistan) to Lankaran district of Azerbaijan. This man was involved in the Abhariyya branch of the Suhravardiyya sect at the

beginning of his youth and began propaganda activities as a religious leader aged 55-60 years. He traveled for this purpose, invited people to the path of truth, educated thousands of disciples and caliphs and managed to win the love of people. Gilani had a great influence on the sultans of that era, especially on the Ilkhanid ruler Gazan Khan and gave him advice about fair government. Sheikh Zahid, who played an important role in the social life of the region in which he lived, left behind a large moral legacy. Such influential sects of the Turkic-Islamic world as Safaviyya, Khalvatiyya, Bayramiyya, Jalvatiyya, etc. come from this outstanding personality. His mausoleum is today in Shikhakaran (Hilyakaran) village of Lankaran district and is visited by the people.

During our research, we achieved the unknown hagiography (Manâqib) of Sheikh Zahid. This work, as a part of manuscript book, is in the Kastamonu Manuscript Library (37 Hk 2694, vr. 97a-133a) and consists of 55 chapters. Hagiography of Sheikh Zahid was partially translated from Persian to Turkish by Mehmed b. Abdullatif, an Anatolian Turkish, in the 15th century. The Persian original of the work has not survived to this day. In our paper we will give information on the connection and influence of Sheikh Zahid to Anatolian wisdom tradition.

Key Words: Manâqib, sufism, Khorasan, wisdom.

AKADEMİSYEN V.A.GORDLEVSKİ'NİN ARAŞTIRMALARINDA TÜRKİYE'NİN DİN TARİHİNDE ŞEYHLERİN – TARİKATLERİN YERİ VE HOCA AHMED YASEVİ

Doç. Dr. Hatira YUSİFOVA
Hazar Üniversitesi
Filoloji

ÖZET

Rusya`da Şarkiyat ilminin tetkik tarihi oldukça zengindir. Özellikle türk dilli halkların tarihini ve kültürünü, din tarihini, dilini, edebiyatını, etnografisini, kültürünü öğrenen çok sayıda eserler vardır. Bu araştırmaların büyük kısmı rus doğubilimcilerinin eserleridir. Yirminci yüzyılda Türkiye üzerine en çok araştırmalar yapan bilim adamlarından biri akademisyen V.A.Gordlevski`dir. 300`e yakın türkçe, Türkiye`nin tarihi, etnografisi, halkbilimi ve edebiyatı ile ilgili çalışmaların yazarı Türkiye`ye defalarca yaptığı ziyaretler zamanı öğrenmeğe başlamıştır. V.A.Gordlevski`nin "Seçilmiş eserleri" dört ciltlik bir koleksiyon şeklinde yayınlanmıştır. Birinci cilt, esasen, orta yüzyıllara dayanarak, Türkiye`nin tarihine ve o dönemde oluşmuş masal ve efsanelerine ait V.A.Gordlevski`nin eserlerinin bir kısmını kapsıyor. İkinci ciltte türk ve diğer yabancı ülkelerin halklarının dili, halkbilimi ve edebiyatı ile ilgili eserler yer almıştır. Üçüncü cilde Türkiye`nin değişik, esasen kültürel ve tarihsel konuları üzere etütler ve küçük araştırmalar dahildir. Bu cilt 3 kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım "Türkiye`nin silüetleri", ikinci kısım "Makaleler ve Notlar", üçüncü kısım ise "İlaveler" adlanıyor. Dördüncü cilt üç kısımdan oluşmuştur. Birinci kısım 20. Yüzyılın ilk yarısında yayınlanmış tarihi ve etnografik eserler, keza ilk kez basılmış "16. Yüzyılda İstanbul" adlı eser dahildir. İkinci ve üçüncü kısımlara Şarkiyat tarihine ait V.A.Gordlevski`nin nutukları, ünlü rus ve yabancı bilim adamlarına adanmış nutukları, keza araştırmaları dahildir. Bu araştırmalar bir türkolog-doğubilimcinin Türkiye`nin din tarihi, etnografisi, edebiyatı ve dilinin araştırılması açısından bilimsel kütle için ilginç ve değerlidir. Makalede üçüncü ciltte verilen Hacı Ahmed Yasevi`ye ait ettiği araştırma kısmını incelemeği ve değerlendirmeyeği, keza doğubilimcinin Türkiye`nin din tarihine ilişkin Osmanlı`da faaliyet göstermiş bazı ünlü şeyhler ve değişik tarikatlar hakkında bilgisi akademik izleyiciye iletmeyi ve açıklamayı düşünürüz.

Anahtar Kelimeler: Gordlevski, Türkiye, silüetler, Yasevi, türkolog, doğubilimci

THE PLACE OF SHEYKHS-SEKTS IN RELIGIOUS HISTORY IN ACADEMICIAN GORDELEVSKY'S INVESTIGATIONS AND HOJA AHMED YASAVI

Assoc. Dr. Hatira YUSIFOVA
Khazar University
Philology

ABSTRACT

Investigation history of Oriental sciences in Russia is very rich. Especially, there are numerous works studying history and culture, religious history, language, culture, ethnography of Turkic - speaking peoples. Most of them are works of Russian researchers. Academician Gordelevsky was one of those, who carried out the most researches in XX century on Turkey. During his over and again visits to Turkey, the author of more than 300 articles about history, ethnography, folklore and literature, got closely acquainted with the country. Gordelevsky's "Selected works" were planned and published in "four-volume form" collection. First volume, mainly referring to Medieval times, covers a part of Gordelevsky's works on Turkish history, tales and legends collected there. Second volume includes the works connected with the language, folklore and literature of Turkic and other foreign nations. Third volume includes the etudes and small researches on various-basically cultural and historical problems of Turkey. So, this volume consists of three parts. The first part is called "Silhouette of Turkey", the second "Articles and notes", the third "Appendix". Fourth volume consists of three parts. The first part includes historical and ethnographic works published in the I quarter of XX century, as well as, the work "Istanbul in the XVI century". Gordelevsky's reports, reports and researches dedicated to other Russian and foreign scientists, were collected in the second and third parts. These investigations, including all incorrectnesses, are the products of a turkologist – orientalist's hard work on religious history, ethnography, literature and language of Turkey. We consider it to be interesting and valuable for scientific mass. Our intention is to examine and estimate the author's research on Hoja Ahmad Yasavi given in the third volume and at the same time to deliver to academic audiences and analyze information about some famous Sheykhs and various sects operated during Ottoman period in Turkey.

Key Words: Gordelevsky, Turkey, silhouettes, Yasavi, turkologist, orientalist

GARİB-NÂME'DE "NEFS"İN METAFORİK YOLCULUĞU

Dr. Öğr. Üyesi Erol KUYMA
Hitit Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

Kavramlara yüklenen anlamlar, algı düzeyimizin ve düşünce dünyamızın sınırlarını çizen ya da gösteren bilişsel (cognitive process) süreçlerin ürünüdür. İnançlar, bireysel ve toplumsal değişkenler, zihinsel birikimlerimizi, edinilen tecrübelerle geliştirip besleyerek kavramların anlam düzeyini etkileyebilirler. Söz konusu deneyimler, kuramsal olarak Aristo'ya kadar uzanan metaforlar sayesinde dilde karşılık bulurlar. Metaforlar, düşüncelerin ve duyguların daha anlaşılır hale gelmesinde rol oynadıkları gibi toplumsal belleğin ve zihniyetin ortaklaşa ürettiği göstergeleri bir başka gösterge ile ifade etmeyi de sağlarlar. Var olan manayı daha öteye taşıyan metaforlar kavramlar arasında bir yolculuktur. Bir uzlaşıya dayalı yanının olması metaforik ifadeyi dilde kalıcı hale getirir. Kavramların ifade aracı olarak metafor, tasavvuf dilinin oluşumunda etkili bir anlatım metodu olmuştur. Manevi kültürü temsil eden ve zamanın ötesine taşıyan irfan geleneği birçok metaforik kavramı beraberinde getirmektedir. Bunlardan biri de "nefis" kavramıdır. Nefis; şer, günah, kötü huy ve süflî arzular gibi kavramlarla birlikte anılmaktadır. Bu çalışmada, Aşık Paşa'nın Garib-nâme adlı eserinin 7. bölüm 9. kıssasında yer alan "nefis" kavramına dair metaforik ifadeler ele alınmıştır. İncelenen bölümde Âşık Paşa, "nefis" in ayaktan başlayıp başa kadar süren yolculuğunu, ontolojik bir statüde söyleme dönüştürmüş; insana ve yolculuğa dair kavram alanı ile şemalandırılmıştır. NEFİS CEVHERDİR metaforu çerçevesinde "nefis" kavramı vücutta konakladığı her yeri canlandıran, hareketlendiren bir kaynak olarak anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Garib-nâme, tasavvuf, metafor, nefis

METAPHORIC JOURNEY OF "NEFS" IN GARIB-NÂME

Assit. Prof. Üyesi Erol KUYMA
Hitit University
Faculty of Art and Science
Department of Turkish Language and Literature

ABSTRACT

The meanings attributed to the concepts are the product of cognitive processes that draw or show the boundaries of our level of perception and world of thought. Beliefs, individual and social factors can influence the meaning level of the concepts by improving our mental accumulation with our experience. These experiences find a response in the language thanks to the metaphors that theoretically go back to

Aristoteles. Metaphors play a role in making the thoughts and feelings more understandable, and they also make it possible to express the signs produced jointly by social memory and mentality with another sign. Metaphors that carry existing meaning further are a journey between concepts. Metaphoric expressions are permanent in the language, as it is based on a consensus. As a means of expression of concepts, metaphor has been an effective method of expression in the formation of Sufi language. The tradition of lore, which represents spiritual culture and carries it beyond time, contains many metaphorical concepts. One of them is the concept of “nafs”. Nafs; It is expressed with concepts such as evil, sin, bad temper and low desires. In this study, metaphoric expressions about the concept of “nafs” are discussed in the 9th story of the 7th chapter of Garîb-nama written by Aşık Pasha. In the analyzed section, Âşık Pasha transformed the journey of “nafs” starting from the feet to the head in ontological status; It has been designed with the concept area of human and journey. The concept of “nafs” has been described as a source that activate every place that it stays in the body within the framework of the NAFS İS ESSENCE metaphor.

Key Words: Garîb-nâme, sufism, metaphor, nafs

GARİPNÂME'DE, ÂŞIK PAŞA'YA GÖRE ANA DİLİNİN MİLLİ BİRLİK VE BERABERLİĞİN TESİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Kerim TUZCU
Siirt Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Öğretmenliği

ÖZET

Milli birliğin sağlanması aynı dili (lisan) konuşan, aynı dile (gönül) sahip ve de aynı zihniyeti paylaşan fertlerle mümkün olmaktadır. Ortak noktalarda uzlaşabilmek için aynı kelimelerle konuşmak yetmemekte; bunun yanında gönüllerin de aynı his ve ülkü ile atması gerekmektedir. Devlet ve millet hayatında dönüm noktası olabilecek büyük hadiseler zamanında bu husus çok daha fazla önem arz etmekte ve öne çıkmaktadır.

13.asır, sadece Türk ve İslam âleminin değil bütün dünyanın çalkalandığı ve savaşların, yıkımların yaşandığı bir devirdir. Böyle zamanlarda halka manen dayanma gücü ve moral vermiş olanlar ancak devrin âlimleri, tasavvuf ehli, şairleri, edipleri ve sanatçıları olmuştur.

13.asırda Anadolu'da Selçuklu Devleti'nin yıkılıp Türk birliğinin dağılması sonucunda birçok Türk beylikleri ortaya çıktı ve bunlar kendi bölgelerinde müstakil devletçikler kurdular. Selçuklu vaktinde Arapçanın ve Farsçanın hâkim olduğu ilim ve siyaset, Beylikler döneminde Türkçenin hâkim olduğu bir alan olmuştur. Bir taraftan kan ve gözyaşı akarken öte yandan milli duygular daha çok canlanmış, milli hisler galeyana gelmiş ve ana dili –adeta- yeniden keşfedilmiştir.

Doğu halkları, Batı halklarına nispeten daha duygusaldırlar ve maneviyatları da güçlüdür. Binaenaleyh, Doğu milletleri, içine düştükleri sosyal ve siyasi çalkantılarda daima dini, milli ve manevi değerlerine dayanmakta ve sığınmaktadırlar. Bu asırda sözünü ettiğimiz hususiyetleriyle öne çıkan kanaat önderlerinden biri de devlet adamı, âlim, mutasavvıf ve şair Âşık Paşa'dır. Âşık Paşa'nın eserleri içinde ise sözünü ettiğimiz manaya en çok hizmet edeni Garipnâme'dir. Anadolu'da birliğin, devlet nüfuzunun, iktidarının ve itibarının zayıfladığı ve yer yer kaybolduğu bir zamanda halkı bir arada tutmak ve umutları canlandırmak için ana dilinin önemini anlamış ve bu yönde çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Garipnâme, Ana dili, Türkçe.

THE EFFECT OF MOTHER TONGUE ON THE ESTABLISHMENT OF NATIONAL UNITY AND COOPERATION ACCORDING TO ÂŞIK PASHA İN GARİPNAME

Assist. Prof. Kerim TUZCU
Siirt University
Faculty of Education,
Department of Turkish

ABSTRACT

How the national union will use the same language, have the same heart and is possible with individuals who share the same mindset. It is not enough to speak the same words in order to compromise in common points; Besides, your hearts are the same. These issues are much more important in time of major events at the turning point in the life of the state and nation, and one will come out.

The 13th century, not only the Turkish and Islamic worlds, but the whole world has been shaken, and it is a period in which wars and destructions take place. Scholars of this period have become sufi people, poets, actresses and artists.

In the 13th century, when the Turkish troops broke up in Anatolia, many principalities emerged and they established independent states. Science and politics dominated by Arabic and Persian during the Seljuk period became a field where Turkish was dominant during the Beyliks period. On the one hand, while the blood and tears were flowing, on the other hand, the national feelings were turned, and the mother tongue was re-discovered.

Eastern peoples are more emotional than Western peoples and their spirituality is also strong. Consequently, the Eastern nations are always based on their religious, national and spiritual values and take refuge in the social and political turmoil they fall into. One of the opinion leaders who came to the fore with the features we mentioned in this century is the statesman, scholar, sufi and poet, Âşık Pasha. In the works of Âşık Pasha, Garipnâme is the one who serves the meaning we mentioned. He understood the importance of the mother tongue and worked in this direction to keep the people together and revive the hopes at a time when unity, state influence, power and reputation in Anatolia weakened and disappeared.

Key Words: Garipnâme, Mother tongue, Turkish.

ÂŞIK PAŞA'NIN GARİB-NÂME'DE KENDİNE SESLENİŞLERİ VE NASİHATLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Sefa ÇAKIR
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi

ÖZET

Âşık Paşa, Anadolu'daki tasavvufî algının şekillenmesinde en etkin isimlerdendir. O'nun özellikle Garib-nâme isimli eseri hem içeriği hem de üslûbu vesilesiyle geniş bir etki alanı oluşturmuş, yüzyıllar boyu elden ele dolaşmıştır. Âşık Paşa, 'âşık' mahlasını kullandığı ve Mevlana ile Yunus Emre etkisinin görüldüğü yaklaşık 12.000 beyitlik bu Garib-nâme adlı eserinde nidâ sanatını kullanarak yer yer kendisine seslenmiş ve peşinden çeşitli nasihatlerde, tavsiyelerde bulunmuştur. Bir anlamda şairin içsel yolculuğunu dışa vurduğu ve kendi üzerinden muhataplarına nasihatte bulunduğu bu beyitler ilgi çekicidir.

Âşık Paşa, "iy Âşık" diyerek mahlası üzerinden kendine seslendiği bu beyitlerde birliğe gönül vermesi, canını aşka uydurması, aşk yolunda gitmesi, nefse yoldaş olmaması, kendi nefsinin kötü görmesi, yüzünü aşka tutması, şükür hali içinde olması gibi daha birçok konuda nasihatte bulunmuştur. Asıl adı Ali olan Âşık Paşa mahlasının hakkını verecek şekilde hakikate aşkla sarılmış ve Süleyman Çelebi'nin mevlidi dâhil samimiyetiyle birçok esere tesir etmiştir. Garib-nâme ve diğer eserleri üzerine yapılacak çalışmalarla Âşık Paşa'nın mesajı günümüz insanına da taşınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Âşık Paşa, Garib-nâme, nida, nasihat.

THE CALLS AND ADVICES TO HIMSELF OF ASIK PASA IN GARIB-NAME

Assist. Prof. Mustafa Sefa ÇAKIR
Sivas Cumhuriyet University
Faculty of Letters

ABSTRACT

Asik Pasa is one of the most effective names in shaping the mystical perception in Anatolia. His work named Garib-name especially has created a wide range of influence both in terms of its content and style, and has been hand-to-hand for centuries. In this work called Garib-name, where Asik Pasa used the pseudonym 'âşık' and where the influence of Mevlana and Yunus Emre was seen, he made the occasional calls to him and made recommendations in various advices. In a sense, these couplets in which the poet expresses his inner journey and advises his interlocutors through himself are interesting.

In his couplets, where he calls himself through his pseudonym by saying “iy Âşık”, Asik Pasa gave advice on many other issues such as giving heart to unity, making his life in love, going on the path of love, not being a companion to the nafs, seeing his own nafs badly, keeping his face in love, and being in a state of gratitude. Asik Pasa, whose real name is Ali, hugged the truth with love, to give him the right to his pseudonym and he influenced many works with his sincerity including Suleyman Celebi’s Mevlid. With the studies on Garib-name and other works, the message of Asik Pasa will be carried to today’s people.

Key Words: Asik Pasa, Garib-name, call, advice.

ELVAN ÇELEBİ’NİN BİR GAZELİ’NDE VE ÂŞIK REDİFLİ KASİDESİNDE YER ALAN TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Nuran ALTUNER
Haliç Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

Divan-Tekke şairi olan Elvan Çelebi (ö.760’dan sonra/1358-59’dan sonra) ’nın muhtemelen Kırşehir’de doğduğu bilinmektedir. Babası Âşık Paşa’dır. Şairin eğitim hayatı Menakıb’ul-Kudsiyye’de verdiği bilgilerle sınırlıdır. Tasavvuf terbiyesini babasının yakın halifelerinden Şeyhülislam Fahrüddin’den almıştır. Elvan Çelebi’nin uzun süre yaşadığı anlaşılan Mecitözü’ndeki köyde vefat ettiği konusunda kaynaklar hemfikiridir.

Elvan Çelebi’nin günümüze ulaşan tek eseri mesnevi tarzında olup 2081 beyitlik Menakıbu’l-Kudsiyye’sidir. Dede Garkın ve Baba İlyas’ın menkıbelerinin, bunların halifeleri vasıtasıyla Anadolu’nun irşadının anlatıldığı bu tasavvufi nitelikli metin, Babailik ile 13. Yüzyıl Anadolu Türk Tarihi için önemli ve çok değerli bir kaynaktır. Tek nüshası olup Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 4937 numarada kayıtlıdır.

Elvan Çelebi’nin, mecmualarda dokuz şiiri tesbit edilmiştir. İki kaside yedisi gazel, dokuz manzumesinden yedisi Eğridir’li Hacı Kemal’in Cami’u’n-Nezair’inde, diğerleri bir başka şiir mecmuasında yer almaktadır. Bunların dördü Sâdetin Nüzhet Ergun, Cami’u’n-Nezâr’deki diğer beş şiir ise Fatih Köksal tarafından yayımlanmıştır.

Mutasavvıfâne şiirleri olan Elvan Çelebi’nin yedi gazelinin tamamı tasavvufi içeriklidir. Bir kısmı didaktik bir kısmı âşıkane ve rindânedir.

Elvan Çelebi Yunus Emre ve babası ‘Âşık Paşa’nın etkisi altında şiirlerini yazmıştır.

Bildiride, Menakıbu’l-Kudsiyye’deki Âşık redifli kaside ile Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal’ın Klasik Türk Şiiri Araştırmalarında yer alan “Elvan Çelebi’nin şiirleri ve Şairliği” adlı çalışmasındaki bir gazeli esas alınacaktır.

Sözü edilen şiirlerde Elvan Çelebi’nin tasavvufi görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla tasavvufi kelime ve kavramlar tahlil edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, Kaside, Gazel, Tasavvuf

**SUFISTIC THOUGHTS IN A GHAZEL AND A QASIDA WITH THE RADIF
“LOVER (ÂŞIK)” WRITTEN BY ELVAN ÇELEBİ**

**Assist. Prof. Nuran ALTUNER
Haliç University
Faculty of Arts and Sciences
Department of Turkish Language and Literature**

ABSTRACT

It is estimated that the Divan-Darwish poet Elvan Çelebi (Date of death 1358/1359) was born in Kırşehir. His father is Aşık Paşa. The information available his education is limited to what the poet provides in Menakıbu'l-Kudsiyye. He received soufi discipline from his father's close successor, Sheik al-Islam Fahrudin. Different sources agree that Elvan Çelebi died in the village of Mecitözü, where he lived for a long time.

The only extant work of Elvan Çelebi is the Menakıbu'l-Kudsiyye and this work is written in mesnevi form and consists of 2081 couplets. Menakıbu'l-Kudsiyye, which tells the anecdotes of Dede Garkın and Baba İlyas, demonstrates sufistic qualities. The text also dwells upon their successors' action to show the true sufistic path to the people of Anatolia. Menakıbu'l-Kudsiyye is an important and valuable work for The Babais and the representing 13th century Anatolian Turkish History. Its only copy is registered in Konya Mevlana Museum Library with the number 4937.

Elvan Çelebi's nine poems, seven of which were ghazel and two of which were qasida, were found in different mecmuas. Seven of these poems are in Eğridirli Hacı Kemal's Camiu'n-Nezair and the other figure are in another mecmuas. Five poems in Camiu'n-Nezair were published by Fatih Köksal, and the other four were published by Sadettin Nüzhet Ergun.

All of Elvan Çelebi's seven ghazels are sufistic features. Some of them are didactic and some of them are aşıkane (amorous style) and rindane style.

Elvan Çelebi was impressed by the style of Yunus Emre and Aşık Paşa in his poems.

In this article the qasida with the radif “âşık (lover)” will be discussed. The second poem to be studied will be a ghazel published by Fatih Köksal.

The aim of this study is to reveal the sufistic views of Elvan Çelebi and to analyze the words and concepts about sufism seen in these two poems.

Keywords: Elvan Çelebi, qasida (ode), ghazel, sufism, sufistic

SARI SALTİK VE BLAGAY TEKKESİ

Prof. Dr. Çazim HACİMEYLİÇ
Saray Bosna Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi

ÖZET

İslam'ın Balkanlara esasen tasavvuf yoluyla girdiği ve yine sûfiler tarafından yayıldığı bilinmektedir. Nitekim Osmanlılardan önce sûfilerin buralara gelip yerleştiklerine ve tekkelerini kurduklarına dair deliller mevcuttur. Osmanlılardan önce Balkanlara gelen ve yerleşen Sarı Saltık gibi dervişler de bölgenin İslamlaşmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Bilindiği üzere, Sarı Saltık XIII. yüzyılda yaşamış, Anadolu ve Rumeli topraklarındaki fetihlerinde birinci derecede rol almış önemli sûfilerdendir. Sarı Saltık'ın Balkan toplumlarında özel yeri ve etkisi bulunmaktadır. Bu sebepten Bulgaristan, Makedonya, Romanya, Kosova ve Arnavutluk'ta türbeleri bulunmaktadır.

Bosna Hersek'te ise Mostar şehrinin yakınlarında bulunan Blagay şehrinde Bektaşî dervişler tarafından yaptırıldığı ve günümüze kadar tüm ihtişamıyla ulaşan tekkede Sarı Saltık'a ait olduğu inanılan türbesi bulunmaktadır. Bu tekke daha sonra Halvefî, Kâdirî ve Nakşbendî dervişleri tarafından da kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sarı Saltık, Blagay Tekkesi, Bosna Hersek.

ON ALTINCI YÜZYIL SONLARINA KADAR AYDIN-ÇİNE ZAVİYELERİ

Doç. Dr. Ayşe DEĞERLİ
İzmir Demokrasi Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Çine, 50.000'e yaklaşan nüfusuyla idari bakımdan Aydın iline bağlı 17 ilçeden biridir. Tarihsel ve kültürel anlamda yeni bir şehirdir. Arşiv metinlerinde Çine sözcüğüyle kastedilen Eski Çine'dir ki bizim bu çalışmamızda üzerinde durduğumuz coğrafya da Eski Çine'dir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri'ndeki tahrir defterleri ve evkaf kayıtlarına dayalı olarak Eski Çine'de XVI. yüzyıl sonlarına kadar faal olan zaviyeler bu çalışmada irdelenecektir. O dönem Çine'deki zaviyelerin çoğu Ahi yapılarıdır. Ahi Bahşayış, Ahi Bayram Beyi, Ahi Debbağ ve Ahi Yunus zaviyeleri Çine merkezinde; Ahi İsmail, Ahi Polad ve Ahi Ümmet zaviyeleri ise köylerinde faaliyet göstermiştir. Bunlardan başka Türkmen babaları tarafından kurulmuş olan Halifet Baba, Hacı Ali Fakih, Hacı Nasuh, Zikirhane ve Kuşoğlu zaviyeleri de belgelerden tespit edilebilmektedir. Arşiv kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla bazıları süreç içinde, muhtemelen XVIII. yüzyılda, Bektaşilerin eline geçmiş ve asli isimleri unutulmuş ve sadece Baba Sultan olarak adlandırılmışlardır. Tebliğimde bu zaviyelerin XVI. yüzyıldaki durumu, vakıfları ve işleyişleri hem Çine'de yaptığım yerel saha çalışmasında elde ettiğim bilgiler, hem de arşiv verileri ışığında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Bektaşilik, zaviye, Aydın, Çine, Osmanlı.

ISLAMIC CONVENTS UNTIL THE END OF THE SIXTEENTH CENTURY IN ÇİNE (AYDIN)

Assoc. Prof. Ayşe DEĞERLİ
Izmir Democracy University
Faculty of Arts and Sciences
Department of History

ABSTRACT

Çine is one of the seventeen districts of Aydın province in administrative terms, with a population approaching 50,000. It is a historically and culturally new city. In the archive texts, the word Çine means Old Çine, and the geography we focus on in this study is Old Çine. The paper is focus on Islamic convents in the region of Aydın-Çine sub-province that were existed until the end of the sixteenth century according to mainly waqfiyyas, various foundation records and registers of the deeds. Most of them were Akhi convents in that time such as Akhi Bahşayış, Akhi Bayram Beyi, Akhi Debbağ, Akhi İsmail, Akhi Polad and Akhi Ümmet. Apart from

these, there were also Halifet Baba, Hacı Ali Fakih, Hacı Nasuh, Zikirhane and Kuşoğlu zawiya in Çine. As it is understood from the archive documents, some of them were captured by the Bektashis in the process, probably in the eighteenth century, and were named only *Baba Sultan*, whose original names were forgotten. In my paper, the situation of these zawiya in the sixteenth century, their connection with tariqas, their waqfs and function will be discussed based on data Ottoman archival documents and oral information that I supplied from sub-province of Aydın-Çine.

Key Words: Akhism, Bektashiyya, Islamic convent, Aydın, Çine, Ottoman.

ISLAMIZATION AND TURKIZATION OF DERBENT BY THE SELJUQS

Assoc. Prof. Sharafetdin MAGARAMOV
Russian Academy of Sciences
Russia Dagestan

ABSTRACT

The first wave of Islamization in the Caucasus, and particularly in Derbent, is associated with the Arabs (mid. 7th-10th c.); the second wave – with the Seljuqs (9th-11th c.). At this time, the influence of Sufi ideas and the Sunnis in Derbent increased. The northern gate of Derbent, through which the Ghazis went to the “holy war”, were named Bab al-jihad. Outside them, the Kyrhlyar cemetery, associated with the “holy warriors of Islam”, preserved. Translated from Turkic, “kyrkh” means “forty”; this figure implies the number of martyrs of faith, buried there. The epigraphic material confirms the Turkic names of the Ghazis buried by their troop leaders.

The Kyrhlyar cemetery is evidence that in the Seljuq era, Ghazi units kept on carrying out Islamic campaigns from Derbent in the regions of the Caucasus, strengthening the position of Islam. The Ghazis' military-political actions continued, despite the fact that their ethnicity had changed. Now the Ghazis were not of Arab origin, but were representatives of the Turkic ethnic group, who had arrived from the historical homeland of the Oghuz Turks.

In the last quarter of the 11th century, Derbent became a part of the Seljuq Empire, which in turn strengthened the position of Sufism. In the 10-12th centuries, Derbent turned into one of the largest religious centers of the Caucasus, where the Islamic elite was represented by various social groups. The city comprised of a large number of Sufis, faqihs (experts of the Islamic law), ulama (experts in Islamic theory and practice), muhaddith (Islamic scholar of hadith), and qadi (judge). Sufi communities of Derbent, as well as those of Bagdad, Basra, Kufa, Ardabil, etc., formed an important ideological structure of the city. Sufi abodes khanqah were led by the “Kings of Kings”.

Some names of notable figures of Islamic science and education are associated with Derbent. Among them, the prominent Sufi and theologian Abu Bakr Muhammad al-Derbendi occupies the rightful place. He was born in the third quarter of the 11th century in Derbent. He got the primary education in Derbent, then continued his studies in the famous Middle Eastern cities, such as Amul, Baghdad, Mecca, Medina. In the early 90s of the 11th century, upon his returning to Derbent, he started his own seminar (Majlis), where he lectured on Sufism. Abu Bakr Muhammad ad-Derbendi lived and worked during the formation of Sufi ideology, the codification of the norms and rules of Muslim mysticism. He was familiar with many outstanding figures of his era, including Abu Hamid al-Ghazali, and worked in the same spiritual environment as his famous contemporary. Ad-Derbendi went down in history as the author of Raikhan al-haq'a'iq wa-bustan ad-daqa'iq (The Basilica of Truth and the Garden of Subtleties) – the most valuable source on the history of Islam and Sufism in the Caucasus, Iran, Iraq, Syria, Arabia. This is a large encyclopedia of Sufi terms, which gives a vivid idea of the ideological life of medieval Derbent, the place of Sufism and its dogmas in the craft and merchant aspects of the city.

The change in the ethnic landscape of Derbent was also related to the Seljuqs; the influx of Turkic tribes into the ethnic composition of the city increased. Under the Seljuqs, Derbent underwent a process of turkization not only of the names of the rulers of the city, but also of the urban population. As a result, the Turkic language was widely used in Derbent, along with Arabic. The intensification of the Turkic element in Derbent in the Seljuk era can be traced by the Turkic names and Turkic titles "sultan" of the leaders of the Ghazi troops. On the dominant role of the Turkic element in the 11 – 12th centuries in Derbent itself and its vicinities can also be judged by sarcophagus-like gravestones, which are widely represented in South Dagestan. Most researchers believe in the ethnical attribution of the Dagestan sarcophagi specifically to the Turks. Since then, Islam and the Turkic element have firmly established in Derbent and remain a strong position to this day.

Key Words: Seljukids, Derbent, Islam, Turkization of the population, Burial ground Kirhlyar

VEFAİ TEKKELERİNİN İZİNDE...

Dr. Öğr. Üyesi Serpil SÖNMEZ
Iğdır Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Vefaiyye Tarikatı, 1107'de Bağdat'ta vefat eden Bağdadî Seyyid Ebu'l-Vefa tarafından kurulmuş ve özellikle göçebe Türkler arasında yayılmıştır. Tarikatın Anadolu'da yayılmasında en önemli rolü Baba İlyas'ın şeyhi ve aynı zamanda Bektaşî geleneğinde önemli bir yere sahip olan Türkmen Şeyhi Dede Garkın oynamıştır. 15. Yüzyıla kadar varlığını sürdüren Vefaiyye Tarikatı'nın, bu yüzyılda Bektaşîliğin ortaya çıkmasıyla Bektaşîliğin ve 16. Yüzyıl başlarından itibaren de Aleviliğin içinde eridiği Ahmet Yaşar Ocak tarafından ileri sürülmektedir. Gerçekten de Osmanlı arşivi incelendiğinde Vefaiyye tarikatı ve bu tarikatın zaviye, hankah, tekke vb. kuruluşları hakkında günümüze ulaşan belgelerin sayısının son derece az olduğu görülmektedir. Bu durum, Ahmet Yaşar Ocak'ın ileri sürdüğü delillerin yanı sıra Vefaiyye Bektaşî tarikatı içinde erimiş olabileceği tezinin doğruluğuna işaret eden delillerden biri olarak kabul edilebilir. Bu sebeple Osmanlı topraklarında bulunan Bektaşî zaviye, hankah ve tekkelerinin ayrıntılı bir envanterinin yapılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Osmanlı Arşivi belgelerine dayalı olarak oluşturulmuş böyle bir envanter, bu konuda hali hazırda yapılmış olan az sayıdaki çalışmaların bir tamamlayıcısı olacaktır. 1786/1787 tarihine ait bir arşiv belgesi adında baba, dede, abdal, derviş ve sultan kelimeleri geçen zaviye, hankah ve tekkelerin Bektaşîlere ait olduğunu göstermektedir. Bu belgeye dayanarak Osmanlı arşivinde adında baba, dede, sultan, abdal ve derviş bulunan zaviye, hankah ve tekkeler tespit edilmiştir. Bildiride bunların bir listesi ve buldukları coğrafyaya göre, isimlerine göre vb. çeşitli tasnifleri de yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bektaşî, Zaviye, Tekke, Hankah, Osmanlı.

ON THE TRAIL OF VEFAI TEKKES...

Asst. Prof. Dr Serpil SÖNMEZ
Iğdır University
Faculty of Arts and Sciences
Department of History

ABSTRACT

The Sect of Vefaiyye was founded by Bağdadî Seyyid Ebu'l-Vefa, who died in Baghdad in 1107, and became popular especially among nomadic Turks. The most important role in the spread of the sect in Anatolia was played by Turkmen Sheikh Dede Gark, who had an important place in the Bektashi tradition, and also had

been the sheikh of Baba İlyas'. It was suggested by Ahmet Yaşar Ocak that the Vefaiyye Sect, which survived until the 15th century, melted in Bektashism with the emergence of Bektashism in the foregoing century, and in Alevism as from the beginning of the 16th century. Indeed, a review of the Ottoman archives provide that there are only a limited number of documents that reached today about the Vefaiyya sect and its organizations, including zaviyes, hankah, and tekke etc. This suggests that along with the evidence as put forward by Ahmet Yaşar Ocak, the thesis that Vefatism may have melted in the Bektashi order is accurate. Accordingly, it was thought that it would be beneficial to make a detailed inventory of Bektashi zaviyes, hankah, and tekkes throughout the Ottoman land. Developing such an inventory based on the documents from the Ottoman Archive would complement to a few studies that have already been conducted on this subject. An archive document dating back to 1786/1787 indicates that zaviyes, hankah, and tekkes that were named after baba, dede, abdal, dervish, and sultan belonged to Bektashis. Based on this document, the zaviyes, hankah, and tekkes that took the names of father, grandfather, sultan, abdal, and dervish were identified in the Ottoman archive. The present paper will provide a list of above with classification by geography, names etc.

Key Words: Bektashi, Zaviye, Tekke, Hankah, Ottoman.

ELVAN ÇELEBİ ZAVİYESİ'NİN SOSYO-EKONOMİK TARİHİ

Doç. Dr. Fahri MADEN
Kastamonu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Soyu Dede Garkın ve Baba İlyas-ı Horasani'ye dayanmakta olan, doğum tarihi tespit edilemeyen Elvan Çelebi, babası Âşık Ali Paşa'nın müsaadesiyle 1326 yılından sonra Kırşehir'den gelip bugün kendi adıyla anılan Mecitözü'ne 14 km uzaklıktaki köye yerleşmiştir. Elvan Çelebi eski bir ilkçağ kasabası olan bu köyde bir zaviye, cami ve hamam yaptırmıştır. Bu zaviye Elvan Çelebi'nin Baba İlyas'ın torunu olması hasebiyle 14. yüzyılda Vefailik tarikatının Orta Anadolu'daki merkezi olmuştur. Tarihi süreçte Elvan Çelebi Zaviye ve Türbesi bölgenin sosyal ve ekonomik hayatına dikkate değer katkılar sağlamıştır. Elvan Çelebi yaşarken halk tarafından bir veli olarak kabul edilmiş, vefatından sonra mübarek bir zat olarak türbesi ziyaret edilmekle kalınmamış, adı etrafında menkıbe ve kerametler dilden anlatılagelmiştir. Mustafa Vâzih b. İsmail Amâsî burasının “ziyaretgâh-ı hâss u âmm” olduğunu haber vermektedir. Türbe günümüzde de bir inanç merkezi konumunu devam ettirmekte, Dede Garkın Ocağı ile olan bağı münasebetiyle bu ocağa mensup kişiler tarafından ziyaret edilmenin dışında, Alevi-Sünni ayrımı olmaksızın halk tarafından hürmet görmekte, ayrıca çeşitli hastalıklara şifa arayan kişilerce de ziyaret edilmektedir. Özellikle çocuğu olmayan ve delilik hastalığına yakalananlar bu türbeye getirilmektedir. Hüseyin Hüsâmeddin, Elvan Çelebi Zaviyesi ve eklentilerinin 1352 yılında yaptırıldığını, Eretna Bey'in veziri Alâu'd-din Ali Şah-ı Rûmî'nin zamanında zengin vakıflar ile köyüntrafındaki arazinin Elvan Çelebi'ye bağışlandığını bildirmektedir. Zaviye evkafına dâhil olan arazi ve köyleri gösteren 1451 tarihli Arapça bir vakfiyename bulunmaktadır. Bu vakfiyenameye ve XVI. yüzyıla ait tahrir ve evkaf kayıtlarına göre zaviye vakfına bağlı toplam 17 köy ve mezraa ile çiftlik arazisi ve bir su değirmeni mevcuttur. Bu köy ve mezralardan büyük kısmı günümüzde varlığını korumaktadır. Elvan Çelebi Zaviyesi ve Türbesi etrafında oluşan köy ve vakıf arazileri ile Osmanlı tarihi boyunca bölgede önemli bir inanç ve üretim merkezi olmuştur. Bu çalışmada başta Osmanlı arşiv belgeleri olmak üzere birinci elden ana kaynaklar ve araştırmalar ışığında zaviyenin sosyal ve ekonomik tarihi etraflı bir şekilde ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çorum, Mecitözü, Elvan Çelebi, Vefailik, Dede Garkın Ocağı.

SOCİAL-ECONOMIC HISTORY OF ELVAN CELEBİ LODGE

Assoc. Prof. Fahri MADEN
Kastamonu University
Faculty of Science and Literature
Department of History

ABSTRACT

The descendant of Dede Garkin and Baba İlyas-ı Horasani, Elvan Celebi, whose date of birth could not be determined, with the permission of his father Âşik Ali Pasha, he came from Kirsehir after 1326 and settled in the village 14 km away from Mecitözü, which is known by his name today. Elvan Celebi built a lodge, mosque and bath in this village, which is an ancient antiquity town. This lodge became the center of the Vefailik sect in Central Anatolia in the 14th century due to the fact that Elvan Celebi was the grandson of Baba İlyas. In the historical process, Elvan Celebi Lodge and Tomb made remarkable contributions to the social and economic life of the region. Elvan Celebi was accepted as a guardian by the people while living, after his death, his tomb was not only visited as a blessed person, around the name, glories and miracles are described in the language. Mustafa Vâzih b. İsmail Amâsî reports that this place is "visitor-ı hass u âmm". The tomb continues to be a center of faith today, besides being visited by people belonging to this quarry due to its bond with Dede Garkin Ocak, it is also visited by people seeking healing for various diseases without Alevi-Sunni distinction. Especially those who do not have children and are infected with madness are brought to this mausoleum. Huseyin Husâmeddin reports that the Elvan Celebi lodge and its annexes were built in 1352, and the land around the village was donated to Elvan Celebi with the rich foundations of Eretna Bey's vizier Alâu'd-din Ali Şah-ı Rûmî. There is an Arabic foundation dated 1451 showing the land and villages included in the lodge. According to this foundation and the 16th century records of enumeration and foundation, there are a total of 17 villages and hamlets and a farmhouse and a water mill. Most of these villages and hamlets still exist today. It has been an important belief and production center in the region throughout the Ottoman history with its village and foundation lands around the Elvan Celebi Lodge and Tomb. In this study, the social and economic history of the lodge will be revealed in the light of the primary sources and researches, especially the Ottoman archival documents.

Key Words: Corum, Mecitozu, Elvan Celebi, Vefaism, Dede Garkin Ocak.

ELVAN ÇELEBİ VE ZAVİYESİNİN DÖNEMİN SİYASİ ÇEVRELERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ

Doç. Dr. Zekeriya IŞIK
Hitit Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Elvan Çelebi, 13. ve 14. yüzyıl Anadolu'sunda siyasi, dinî, sosyal ve kültürel yaşam üzerinde derin izler bırakmış büyük bir şeyh ailesine mensuptur. Büyük dedesi Baba İlyas-ı Horasânî, Moğol istilası ardından Anadolu'ya gelen büyük bir Türkmen boyuna mensup olup aynı zamanda bir Vefaî dervişi de olan Dede Garkın'nın halifelerinden ve akrabalarından birisidir. Dedesi Muhlis Paşa, ailenin Babaî ayaklanmasıyla başlattığı siyasi ve toplumsal muhalefet hareketini sürdüren ve Karamanoğulları beyliğinin kuruluşunda da etkili olan önemli bir tarihi şahsiyettir. Elvan Çelebi'nin babası Âşık Ali Paşa ise aileyi hem siyasi olarak daha makul ve dingin bir yaşam çizgisine çeken hem de giderek Sünnileşmesine yol açan tarihi sürecin başlangıcını teşkil etmiştir. O'nun tasavvufi inanç ve değerler silsilesini Türkçe kaleme alarak Türkmenlerin inanç ve gönül dünyasına servis ettiği Garipnâme'si zamanında topluluklar üzerinde derin tesirler bırakmış eşsiz bir eserdir. Elvan Çelebi ise dedelerinden ziyade babasının izinden yürüyerek hem siyasi hem de dini ve tasavvufî açılardan daha dengeli bir yaşam sürmüştür. O'nun Eretnaogullarıyla olan iyi ilişkileri, kurduğu zaviyenin hem zengin vakıflara kavuşmasına hem de devamlılığını sağlayarak bölgesinde güç ve nüfuz edinmesine yol açmıştır. Elvan Çelebi bu sayede sadece zamanında değil sonraları da tanınan, takdis edilen bir veliye dönüşmüş, zaviyesi de her dönem önemli siyasilerin, seyyahların ve kervanların uğrak yeri olmuştur. Elvan Çelebi ailesinden olup bu zaviyede yetişen Derviş Ahmed Âşıkî ise II. Murat'ın tarafında dönemin siyasi olaylarında rol aldığı gibi Osmanlıların kuruluş dönemi tarihini de kaleme almıştır. Elvan Çelebi zaviyesi tarihi verilere göre asırlar boyu hayatiyetini sürdürmüş, bölgenin sosyal ve içtimai hayatına önemli katkılar sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, Baba İlyas-ı Horasânî, Babaî İsyanı, Vefaîlik, zaviye.

THE RELATIONS OF ELVAN ÇELEBİ AND HIS ZAWİYAH WITH THE POLITICAL CIRCLES OF THE TIME

Assoc. Prof. Zekeriya IŞIK
Hitit University
Faculty of Arts and Sciences
Department of History

ABSTRACT

Elvan Çelebi is a member of an extended sheikh family who made deep-rooted contributions on the political, religious, social and cultural life of 13th and 14th century Anatolia. His great grandfather Baba İlyas-ı Horasânî was a member of a great Turkmen tribe who migrated to Anatolia following the Mongolian invasion and he is also one of the caliphs and relatives of Vefaî dervish Dede Garkın. His grandfather Muhlis Paşa is a significant historic figure, who continued the political and social opposition movement started by the family following the Babaî uprising and was also involved in the foundation of the Karamanoğulları principality. Elvan Çelebi's father Âşık Ali Paşa, on the other hand, represented the start of the historic process which pulled the family towards a more reasonable and quiet status in politically terms, after which they had become Sunnis. His collection of Sufistic beliefs and values have been written in Turkish under the name "Garipname" and served to the world of belief and heart of Turkmens, and it was a unique work that left deep impacts on communities. Elvan Çelebi followed the path of his father rather than his grandfathers, and led a more balanced life both in terms of religion and mysticism. His good relations with Eretnaoğulları helped his zawiya to reach rich foundations, become sustainable and a powerful force in the area. This way, Elvan Çelebi turned into well-known and consecrated scholar, admired not only during his life but also following his death. His zawiya became a popular meeting point for the leading politicians, travellers and caravans. A member of Elvan Çelebi's family, Dervish Ahmed Âşıkî was raised in this zawiya and he was involved on the side of Murad II during the political events of the time and he also recorded the history of the foundation of Ottomans. According to archive records, Elvan Çelebi zawiya existed for many centuries and made significant contributions to the social and communal life of the region.

Key Words: Elvan Çelebi, Baba İlyas-ı Horasânî, Babaî Revolt, Vefaism, zawiya.

THE ISSUE OF YAQINN IN AL-GHAZZALI'S SUFISM

Senior Asst. Prof. Velin BELEV
PhD
New Bulgarian Universtey

ABSTRACT

Yaqin is one of the key terms in the exisential drama of the famous theologian and Sufi Abu Hamid al-Ghazali from Khorasan. The dimensions of this Quranic terms have both a metaphysical and confessional significance in al-Ghazali's life. They are represented in his two major works *Al-Munqidh min ad-dalal* and *Ihya ulum ad-din*.

Key Words: theology-philosophy-sufism, Islam-Iman-Ihsan - certitude / yaqin, conformism - intellectual effort - spiritual practice

ELVAN ÇELEBİ'NİN GÖZÜYLE DEDE GARKIN'DAN BABA İLYAS'A

Hüseyin DEDEKARGINOĞLU

Araştırmacı-Yazar

Dede Garkın Ocağı Eğitim, Kültür ve Araştırma Derneği

ÖZET

Bu çalışma, Dede Garkın hakkında ilk ve en eski kaynak olan Elvan Çelebi'nin *Menâkıbu'l-Kudsiyye fî Menâsıbi'l-Ünsiyye* isimli eserini konu edinmektedir. Bu eser Dede Garkın'ın Horasan göçerlerinin Rum diyarındaki ilk mürşit ocağı kurucusu olduğunu anlatan ilk kaynak olması itibarıyla önemlidir. Bu tebliğ Dede Garkın'ın tarihi ve menkıbevî kişiliği ve faaliyetlerini eserin verdiği ilk el bilgileri ışığında ele alacaktır.

Elvan Çelebi tarafından 1358-1359 yıllarında yazımı tamamlanan ve 13.yüzyılın ilk yarısını anlatan *Menâkıbu'l Kudsiyye fî Menâsıbi'l-Ünsiyye* isimli eser bize dönemle ilgili bazı gelişmeleri derinlemesine inceleme ve daha iyi anlama imkânı vermektedir. Bu eserin aynı dönemi anlatan *Hacı Bektaş Velâyetnamesi*'nden yaklaşık yüz kırk yıl kadar önce kaleme alındığı düşünülürse özellikle Alevîliğin Anadolu'daki tarihi açısından en eski kaynak diyebiliriz.

Elvan Çelebi bu eserinde bugün Anadolu'nun belli başlı Alevî dede ocaklarından biri olan ancak görmezden gelinen Dede Garkın Ocağı ve 13.yüzyıl Anadolu'sunda bir konargöçer Türkmen grubunun önderi olarak çok önemli roller oynadığı artık anlaşılan Dede Garkın gibi önemli bir şahsiyetin bizlere tekrar portresini çizmektedir.

Bu bildiride Elvan Çelebi'nin *Menâkıbu'l Kudsiyye*'sinin ne kadar doğru okunduğu, soyu ile ilgili olarak verdiği bilgilere ve farklı anlaşılmalara; Baba İlyas ile Baba İshak bağlantılarına ve kavramlarla ilgili değerlendirmelere yer verilecektir.

Sonuç olarak, Dede Garkın'ı konu edinen ve Baba İlyas soyundan olan Elvan Çelebi bu eserinde Dede Garkın etrafındaki kişilere de geniş ve ayrıntılı yer vermektedir. Özellikle, daha sonra "Babaî İsyanı" olarak aktarılan hareketin liderleri olan Baba İlyas ve Baba İshak ve onlarla Dede Garkın arasındaki bağlantıya dair verdiği bilgiler sadece Alevî tarihi değil Anadolu din tarihi açısından da çok önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Babaî, Baba İlyas, Baba İshak, Dede Garkın, Menâkıbu'l Kudsiyye

FROM DEDE GARKIN TO BABA ILYAS, ACCORDING TO ELVAN CELEBİ

Hüseyin DEDEKARGINOĞLU
Researcher -Author
Dede Garkın Ocağı Education, Culture and Research Association

ABSTRACT

This paper focuses on Elvan Celebi's *Menâkıbu'l-Kudsiyye fî Menâsıbi'l-Ünsiyye*, which is the first and oldest source about Dede Garkın. This oeuvre is particularly important because it is the first source that indicates that Dede Garkın was the founder of the first murshid-ocak (religious guide lineage) among the immigrants from Khorasan in Anatolia. This paper examines the historical and mythological life of Dede Garkın and his activities in the light of first-hand information provided by this source.

This work, which was completed in 1358-1359 and narrates the events of the first half of the thirteenth century, provides us with the opportunity to investigate and better understand some developments in this period. Given that it was written approximately 140 years before the Hagiography of Hacı Bektas, which deals with the events of the same period, we can safely conclude that Elvan Celebi's book is the oldest source for the history of Alevi in Anatolia.

In this oeuvre, Elvan Celebi portrays the Dede Garkın Ocak, which has not received enough attention albeit being one of the prominent Alevi ocaks in Anatolia, and Dede Garkın, who played an important role as the leader of a seminomadic Turkoman group in thirteenth-century Anatolia.

This paper investigates the information that Elvan Celebi gives about his forefathers and its interpretation in modern scholarship, the relationship between Baba Ilyas and Baba Ishak, and the key concepts used in the book. It also addresses some misconceptions about *Menâkıbu'l Kudsiyye* in modern literature.

As a conclusion, Elvan Celebi, who was a descendent of Baba Ilyas and mentioned Dede Garkın to a great extent, also gives detailed information about people around Dede Garkın. Especially, the information he gives about Baba Ilyas and Baba Ishak, who were the leaders of the popular uprising known as "Babaî Rebellion," and their connection with Dede Garkın is very important not only for the Alevi history but also for the religious history of Anatolia.

Key Words: Babaî, Baba Ilyas, Baba Ishak, Dede Garkın, Menâkıbu'l Kudsiyye

EROL AKYAVAŞIN RESİMLERİNDE TASAVVUF VE İSLAM KALİGRAFİSİ ETKİLERİ

Doç. Dr. Mustafa DİĞLER
Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
Resim Bölümü

Doç. Dr. Rasim SOYLU
Aksaray Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

ÖZET

Modern resmin doğduğu batı toplumunda resim sanatı üzerinde 19. yy'a kadar egemenliğini sürdüren akademizmin yoğun baskısı hissedilmektedir. 19. yy ile birlikte İzlenimciler akademizme karşı çıkararak sanat eseri üretmeye başlar. Ayrıca bu dönemde yaşanan teknolojik gelişmeler, fotoğraf makinesinin icadı ve sinema fonksiyonun ortaya çıkması nedeniyle "yeni sanat akımlarının" birbiri peşi sıra çıkmaya başlamasıyla birlikte bu yeni arayışlar sanatçıları İslam ve Uzak Doğunun geleneksel ve yerel sanatlarını incelemeye itmiştir. İslam ve Uzak Doğu sanatlarında motiflerde kullanılan canlı renklerin, çizginin, non-figüratif oluşumların egemen olduğu bir Doğu kültürü, Batı resim sanatı anlayışının ilham kaynağı olmuştur. Bu dönemde batılı sanatçıların İslam ve Uzak Doğu sanatının etkisiyle resimlerinde İslam kaligrafisine öykündükleri görülmektedir. Batı resminde başlayan İslami kaligrafik eğilimler modern Türk resmini de etkilemiştir. Çağdaş Türk resminin önemli sanatçılarından birisi olan Erol Akyavaş, resimlerinde İslam kaligrafisinden ilham alan ve Türk resminde geleneksel ile modern resmi bir potada eritmesini başaran nadide sanatçılarımızdan birisi olmuştur.

Erol Akyavaş'ın resimlerinde belirli bir güzergâh söz konusu değildir. Onun resimlerinde halka halka genişleyen, kendi bilinçli uzay geometrisini oluşturan bir kurgu göze çarpar. Mimarlık formasyonunun kazanılmış bir alışkanlıkla ve inşa disiplini ile plastik dünyasını resimlerinde baştan tasarlamıştır. Erol Akyavaş'ın resim dilinde, şüphesiz kendi dünya görüşünün, inancının ve estetiğinin özelliklerini görebiliyoruz. Söz gelimi küp'te Kabe'yi görmekteyiz. Erol Akyavaş'ın İslam'a bağlılığı, Türkiye'deki siyasal İslam gelişmesine endeksli bir biçimde ortaya çıkmamıştır. Tasavvufa, İslam gizemciliğinin kimi anahtar figürlerine her zaman derin bir yakınlık duymuş, görsel yol haritasına İslam kaligrafisinin bazı temel simgelerin mührünü vurmasına iştahla açılmıştır. Başlangıçta geleneksel minyatür sanatının istifçiliğine çağdaş bir optikten eğilerek, surlarla çevrili bir evrenin kozmolojisinin üzerine gitmiştir. Mevlan ve Hallacı Mansur'la kurduğu koyu ilişkiler daha sonrasında gelişmiştir. Erol Akyavaş hayatının büyük bir bölümünü yurt dışında geçirmiş olmasına rağmen gelenekselle modernizmin sentezini çok başarılı bir şekilde uygulamıştır. Çağın baş döndürücü gelişimi karşısında natüralist anlayışla soyuta ve dış dünyadan içsellığe kayan bir eğilimin söz konusu olduğunu biliyoruz. Bu tespit doğrultusunda pek çok Türk sanatçısının yerellik ve ulusallık anlayışını aşarak evrensel boyutlarda eserler ürettiklerini biliyoruz. Erol Akyavaş bu sanatçılarımızdan en önemlilerinden birisidir. O aynı zamanda tasavvufi düşüncenin de derinliklerine inerek İslam kaligrafisini resimlerinde kullanan bir Türk sanatçısıdır.

Bu çalışmamızda Erol Akyavaş'ın resimlerindeki tasavvuf ve İslam kaligrafisi etkilenmeleri, bunun yanı sıra sanatçının yaşam felsefesi, sanatsal yaşamı ve çağdaş Türk resmine yaptığı katkılar incelenmiştir. Bu çalışmada literatür taraması yapılarak Erol Akyavaş'ın tasavvufi ve İslam kaligrafisi eğiliminde ürettiği resimler incelenmiş ve resim çözümlenmeleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erol Akyavaş, Resim, İslam Kaligrafisi, Tasavvuf, Geleneksel.

THE EFFECTS OF SUFISM AND ISLAMIC CALIRAPHIA ON EROL AKYAVAŞ'S PAINTING

Assoc. Prof. Mustafa DİĞLER
Karamanoglu Mehmet Bey University
Faculty of Art Design and Architecture
Painting Department

Assoc. Prof. Rasim SOYLU
Aksaray University
Faculty of Education
Department of Fine Arts Education

ABSTRACT

The art of painting in western society, where Modern painting was born, 19. the intense pressure of academism, which continued to dominate until the century, is felt. 19. these new pursuits led artists to study the traditional and local arts of Islam and the Far East, as the “new art movements” began to emerge one after the other due to technological developments, the invention of the camera and the emergence of cinema function. An Eastern culture dominated by vivid colors, lines and non-figurative formations used in motifs in Islamic and Far Eastern Arts has been the inspiration for the Western art of painting. During this period, we can see that Western artists emulated Islamic calligraphy in their paintings with the influence of Islamic and Far Eastern art. The Islamic Calligraphic trends that began in Western painting also influenced modern Turkish painting. Erol Akyavaş, one of the most important artists of contemporary Turkish painting, was one of our rare artists who was influenced by Islamic calligraphy and who knew how to Melt traditional and modern painting in a crucible in contemporary Turkish painting.

There is no specific route in Erol Akyavaş's paintings. With a habit acquired from the flour of architecture formation and the discipline of construction, he designed the world of plastic from the beginning in his paintings. In the language of Erol Akyavaş painting, we can undoubtedly see the characteristics of his own world view, belief and aesthetic. For example, we see the Kaaba in the cube. Erol Akyavaş's devotion to Islam has not been indexed to the development of political Islam in Turkey. Sufism has always had a deep affinity with some of the key figures of Islamic mysticism, and has opened its visual road map with an appetite for Islamic calligraphy to seal some of the key symbols. Initially leaning from a contemporary optics to the hoarding of traditional miniature art, he went over the cosmology of a walled universe. Rumi with a Carder, he had come to the village with Mansour in the aftermath of it. Although Erol Akyavaş spent most of his life abroad, he successfully applied the synthesis of modernism with tradition. We know that in the face of the dizzying development of the age, there is a tendency to shift from the outside world to the Inner with naturalist understanding. In line with this determination, we know that many Turkish artists transcend the understanding of locality and nationality and produce works in universal dimensions. Erol Akyavaş was one of the most important of these artists and he was also a Turkish artist who went deep in his Sufi thought and used Islamic calligraphy in his paintings.

In this study, the influences of Sufism and Islamic calligraphy on Erol Akyavaş's paintings, as well as the artist's philosophy of life, his artistic life and his contributions to contemporary Turkish painting were examined. In this study, the literature survey was conducted and the paintings produced by Erol Akyavaş in the trend of Sufi and Islamic calligraphy were examined and the analysis of the paintings were made.

Key Words: Erol Akyavaş, Painting, Islamic Calligraphy, Sufism, Traditional.

İRFAN GELENEĞİNE DAİR KAYNAKLARDA ÂLİM VE MÜRŞİDE RİAYET EDİLMESİNİN ÖNEMİNE DAİR NOTLAR

Dr. Öğr. Üyesi Emrah BİLGİN
Ardahan Üniversitesi
İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi

ÖZET

Türk-İslam geleneği içerisinde en çok işlenen iki konudan birisi *aşk* ve diğeri ise *ahlaktır*. Her iki mefhum da bir usul dairesi içerisinde işlenmiş, salik veya talibin onlara vasıl olmada bir rehberle riayet etmesi istenmiştir. Bunun için de kişinin ilim ve irfan sahibi olması önemli bir merhale olarak belirtilmiştir. Kaynaklarda usulsüz vusulün mümkün olmadığına vurgu yapılırken eserlerde geçtiği şekliyle *tahsîl-i ilm ü irfân*da hangi kaideler etrafında amel edilmesi gerektiğine dair de mühim bilgiler verilmiştir. Eserlerde her iki husus da birlikte değerlendirildiğinden bu çalışmada da *ilim ve irfan* kavramları birbirinden ayrılmamış, işlenen başlıklarda bu kavramlar bir bütün olarak ele alınmıştır. Zira bahsi geçen kavramlar gelenekte birbirinden ayrı düşünülmemiş, birçok kaynakta kişinin edinimi, *tahsîl-i ilm ü irfân* şeklinde bir terkip ile ifade edilmiştir. Eserlerde *ilim ve irfan sahibi olmak, ilme ve ilim sahiplerine hürmet etmek, bir üstat talep etmek ve üstadın takdirini kazanmak, üstada karşı sadakat sahibi olmak, âlim veya mürşidi bir rehber olarak bilmek* gibi hususlar hakkında önemli bilgiler mevcuttur. Bu çalışmada da ilim ve irfan sahibi bir kimsede bulunması gereken ve gelenekte de çok önemli görülen kimi vasıflar; klasik edebiyat ile tasavvuf edebiyatı metinlerinden, tasavvuf ile ilgili bazı kaynak eserlerden ve bazı menkıbelerden yararlanılarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İrşad, mürşit, âlim, sâlik, tahsîl-i ilm ü irfân.

NOTES ON THE IMPORTANCE OF ADHERING TO THE SCHOLAR AND GUIDE IN THE LORE TRADITION RESOURCES

Assist. Prof. Emrah BİLGİN
Ardahan University
Faculty of Humanities and Letters

ABSTRACT

One of the two most studied topics in the Turkish-Islamic tradition is love and the other is moral. Both concepts are covered in a procedural circle and the sufi or student is asked to follow a guide to reach love or morality. Therefore, having knowledge and wisdom has been stated as an important step. It is emphasized that irregular acquisition is not possible in the sources and important information was given about the issues to be considered in order to have knowledge and wisdom in the works. Because of both issues were evaluated together in the sources, in this study, the concepts of knowledge and wisdom are not separated from each other and these

concepts are considered as a whole. Because the concepts mentioned in the tradition were not considered separately from each other. In the works, there is important information about the subjects such as having knowledge and wisdom, respecting the knowledge and information owners, demanding a master and gaining the appreciation of the master, having loyalty to the master, knowing the scholar or master as a guide. These qualities are the attribute that a person with knowledge and wisdom should have and which are considered very important in tradition. In this study, these qualities will be tried to be explained by using the texts of classical literature and Sufi literature, some source works related to Sufism and some anecdotes.

Key Words: Act of showing the true path, guide, scholar, aspirant, having knowledge and wisdom.

MEVCUT YAYINLANMIŞ LİTERATÜRE GÖRE BİR TÜRKMEN ŞEYHİ DEDE GARKIN

M.Olgay SÖYLER
Tarihçi/Yazar

ÖZET

Türkmen boylarını idare eden Dede-Babaların Moğol baskıları neticesinde ardıllarıyla Anadolu'ya geldiklerinde bu topraklara nasıl ve ne şekilde yerleştikleri uzun zamandır birçok kitap ve makaleye konu olmaktadır. Bu Türkmen babalarından biri olan Dede Garkın, Anadolu Selçuklularının yıkılmasında doğrudan etkili olan *Babailer İsyanı* liderinin şeyhi olması nedeniyle de ayrıca önemlidir. Hakkında çok az şey bildiğimiz Dede Garkın için son yıllarda yapılan çalışmalar artmıştır. Doğu ve Güney Doğu bölgelerinde oynadığı tarihsel rol, etrafında oluşan hareket ve sonrasında cemaat yapısını nasıl şekillendirdiği hala araştırılmaya muhtaç bir konu olduğu gibi geniş halk kitlelerine tanıtılması hala ciddi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Onun yarattığı hareketin, Anadolu'nun Orta Çağ tarihini en önemlisi Anadolu inanç tarihini anlamak bakımından oldukça önemli olduğu artık bir gerçektir. Bu önemli şeyhin sayılan nedenler ile oluşturulmaya çalışılan kimliği, yapılan sempozyum, makale ve yayınlar taranarak sunulurken, son yıllarda tebliğ özetleri ve kitaplar ile ortaya çıkan Dede Garkın katılımcılara aktarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dede Garkın, Vefaiye, Literatür, Kimlik, Anadolu.

A TURKMEN SHEIKH ACCORDING TO EXISTING PUBLISHED LITERATURE DEDE GARKIN

M.Olgay SÖYLER
Researcher

ABSTRACT

Dede-Babas who manage Turkmen clans subjects to many books and art için for a long time how and in what way they settle to these lands when they come to Anatolia with their successors after Mongolian pressure. Dede Garkın who is one of the Turkmen fathers is important figure because he is sheikh of leader Babais rebellion that is effective directly in the fall of Seljuks. The studies in recent years have increased for Dede Garkın who we don't know anything about. The historical role it plays in the East and South East regions, the movement around it and how it shaped the community structure is still a subject that needs to be researched, and its introduction to large masses is still a serious issue. It is a fact that the movement created by him is very important in understanding the Medieval history of Anatolia, most of all, the history of Anatolian belief. Dede Garkın who has appeared in recent years with abstracts and books, will be tried to be conveyed to the participants and presented the identity of this important sheikh, that is trying to be created for the reasons mentioned, while analyzing symposium, articles and publications that have been made.

Key Words: Dede Garkın, Vefaiye, Litratüre, İdentite, Anatolia

ELVAN ÇELEBİ'NİN ŞİİRLERİNDE DİNİ DUYGU TEMALARI

Dr. Öğretim Üyesi Nevzat GENCER
Hitit Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

ÖZET

Elvan Çelebi; devrinde oldukça tanınmış ve halk tarafından büyük bir veli olarak kabul edilmiş bir zattır. Kesin olmamakla birlikte Baba İlyas'ın torunu olması hasebiyle, Baba İlyas, Muhlis Paşa, Aşık Paşa sırasını takip ederek aynı aile içinde şeyhlik makamına geçtiği ve büyük dedesi Baba İlyas tarafından temsil edilen Vefâîlik tarikatına mensup olduğu tahmin edilmektedir. Halk arasında onun hem sağlığında hem de öldükten sonra muhtaçlara uzun boylu, endamlı bir delikanlı ya da nur yüzlü bir ihtiyar suretinde yardım ettiğine dair menkıbeler anlatılmıştır. Ayrıca şöhretinin vefatından sonra da devam ettiği kayıtlardan anlaşılmaktadır. Çeşitli eserlerde onun büyük bir veli oluşunun ve mutasavvıf yönünün yanı sıra şair yönüne de vurgular yapılmıştır. Elvan Çelebi'nin Menâkıbu'l-Kudsiyye ve kendisine atfedilen bazı şiirler dışında günümüze kadar ulaşan bir eseri bulunmamaktadır. Bu çalışmada; ona atfedilen şiirlerden bazıları ele alınmış ve söz konusu şiirlerde dini duygunun yansımaları incelenmiştir. Şiirlerde geçen dini duygu temaları din psikolojisi ve tasavvuf psikolojisi literatüründen yararlanılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Elvan Çelebi, Şiirler, Dini Duygu, Tasavvuf Psikolojisi.

THE RELIGIOUS EMOTION THEMES IN ELVAN ÇELEBİ'S POETRIES

Assist. Prof. Nevzat GENCER
Hitit University
Faculty of Health Sciences

ABSTRACT

Elvan Çelebi was a well-known person and accepted as a great saint by the people in his day. Although it is not certain, since he is the grandson of Baba İlyas, it is estimated that he followed the order of Baba İlyas, Muhlis Pasha, Ashik Pasha and became a sheikh in the same family and was a member of the Wafâ'îyya sect, represented by his great grandfather Baba İlyas. Mystic legends were told among people regarding his helping the people in need with the image of a tall, figured boy or a cherub old man, both in his health and after his death. Additionally, it is understood from the records that his fame continued after his death. In various works, besides his being a great saint and a sufi, it was also emphasized that he was a poet. Elvan Çelebi does not have any works survived to date, except for Menâkıbu'l-Kudsiyye and some poems attributed to him. In this study; some of the poetries attributed to him were discussed and the reflections of religious emotion in these poetries were examined. The themes of religious emotion in poems were tried to be interpreted by using the literature of psychology of religion and psychology of Sufism.

Keywords: Psychology of Religion, Elvan Çelebi, Poems, Religious Emotion, Sufi Psychology.

ANADOLU VE DEŞT-İ KIPÇAK MANEVÎ İLİŞKİLERİ VE SARU SALTUK

Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU
Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Anadolu ile Deşt-i Kıpçak arasındaki dini ilişkiler sadece manevi muhtevaya sahip değildi. Aksine belki de manevî kılıfa bürünmüş, devrin büyük siyasi, etnik mücadelelerinin merkezinde bulunuyordu. Bu mücadeleler Babailikten Kalenderîlik'e, Kırım Salgat'tan Sinop, Osmancık, Amasya hattına Babaî mirasına yaslanan ilgi çekici bir muhtevaya sahiptir. Türk tasavvufunun Anadolu ve Deşt-i Kıpçak'la ilişkisi, İlhanlılara karşı Altın Orda- Memluk siyasi ittifakının yarattığı vasatta gelişmiştir. Berke Han zamanında başlayan bu ittifakın en etkin olduğu zaman bilhassa Emir Nogay'ın Altın Orda'da kırk yılı bulan iktidarı zamanında olmuştur diyebiliriz. Anadolu ile Deşt-i Kıpçak arasındaki dini ilişkinin anlaşılmasında önemli şahsiyetlerden biri de Sarı Saltuk'tur. O, Barak Baba, Otman Baba gibi müritleri ile Anadolu inanç tarihinde büyük bir iz bırakan bu kalenderi dervişlerin en önde gelenlerindedir. Köprülü, onu Hacı Bektaş gibi Yesevilikle bağlantılı olarak değerlendirir.

Keykavüs'un 1262 yılında Bizans'ın *Enez*'deki hapisanesinden Emir Nogay'ın marifetiyle kurtarılmasından sonra Altın Orda hanı Berke'nin sultana iktâ olarak verdiği Kefe ve Salgat bölgesine yerleştirilen Türkmenler arasında manevi nüfuzu yüksek Sarı Saltuk'un da olduğu anlaşılıyor. Bu dönemde İlhanlıları ve onların Anadolu'daki yöneticisi *Muineddin Pervâne*'yi Keykavüs'un siyasi gücü kadar maiyetindeki manevi nüfuzu yüksek Türkmen babalarının da rahatsız ettiğini tahmin edebiliyoruz. Salgat bölgesi bu tarihlerde İslamlaşmanın merkezi hüviyetini kazanmış görünüyor. Aynı zamanda Deşt-i Kıpçak ile Anadolu ve Mısır hattında gelişen ilişkilerin de üssü durumundaydı.

Bu bölgede bir süre daha Babailikle bağlantılı ancak zaman içerisinde sünni bir karakter kazanacak olan Kalenderîlik varlığını 14. yüzyıl boyunca da korumuştur. Bunun en tipik temsilcisi ise Kalendernâme adlı bir eser bırakmış olan Ebu Bekir Kalenderî'dir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Deşt-i Kıpçak, Babailik, Kalenderîlik, Sarı Saltuk

ANATOLIA AND DASHT-İ QIPCHAQ SPIRITUAL RELATIONS AND SARI SALTUK

Prof. Abdullah GÜNDOĞDU
Ankara University
Language and History - Faculty of Geography
Department of History

ABSTRACT

Religious relations between Anatolia and Deşt-i Kıpçak had not only spiritual content. On the contrary, it was perhaps covered in a spiritual sheath and was at the center of the great political and ethnic struggles of the time. These struggles have an interesting content that lean on the Babaî heritage along the line from the Bektashiyya to the Qalandariyya, from Crimea Salgat to Sinop, Osmandjik and Amasya. The relationship of the Turkish Sufism with Anatolia and Dasht-i Qipchaq has developed in the climate, created by the Golden Horde - Mamluk political alliance against the Ilkhanites. It can be said that the time of this alliance, which started in the time of Berke Han, was the most effective, especially during the rule of Emir Nogay's forty years in the Golden Horde. One of the important figures in understanding the religious relationship between Anatolia and Dasht-i Qipchaq was Sarı Saltuk. He is one of the leading dervishes of the Qalandariyya with his followers like Barak Baba and Otman Baba, who left a great trace in the Anatolian belief history. Köprülü evaluates him in connection with the Yasaviyya like Hadji Bektash. It is understood that after the rescue of Keykavus in 1262 from the prison of Byzantine in Enez by Emir Nogay, it was understood that there was also Sarı Saltuk with high spiritual influence among the Turkmen who settled in the Kefe and the Salgat region. (that place was given to the Sultan as Iqta by the Golden Horde Khan Berke.)

In this period, we can estimate that the İlkanids and their managers in Anatolia like Muineddin Pervâne were by disturbed the Turkmen Babaeas with high spiritual influence as well as the political power of Keykavüs.

The Salgat region seems to have gained the central position of Islamization in these dates. At the same time, it was the exponent of the relations developed with Dasht-Qipchaq on the Anatolian and Egyptian line. In this region, Qalandariyya, which has been linked to the Babaiyya for a while but will acquire a Sunni character over time, maintained its existence throughout the 14th century. Themost typical representative of this is Abu Bakr Kalenderî, who left a work called Kalendernâme.

Key Words: Anatolia, Dasht-i Kıpçak, Babaiyya, Qalandariyya, Sarı Saltuk

ANADOLU'DA BARIŞ SAĞLAYICI İRFAN ÇINARLARI

Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK
Kırıkkale Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

13. yüzyıl Anadolu'sunu menşee ve kaynağı Ahmet Yesevî olan, insana hoşgörülü yaklaşan tarikat veya oluşumların birbirine varışmalarına, yani barışmalarına şahit olmuştur. Barış kelimesi barış-, yani varış-'tan gelmekle beraber bu kelime ilginç biçimde b>v değişimi gerçekleşmemiştir. 13.yüzyılda onca savaş, kargaşa ve buhran ortamına rağmen bu irfan çınarları birbiriyle varışmış ve Anadolu insanı da bu çınarların gölgesinde kendi yolunu çizip, kargaşalardan az zararı göyerek kriz ortamından sıyrılmıştır. Kısa sürede irfan ağacının meyveleri tekrar üç kıtaya taşınmıştır. 13.yüzyılın sıkıntılı ortamında Ahilik-Bektaşilik-Mevlevilik-Vefailik vd. örnek varışıp barışmıştır. Her ne kadar bazı kötü niyetli, karıştırıcı ve kışkırtıcı mihraklar bunları birbirine düşürmek istemişse de başarılı olamamışlardır. Bunlar arasında sağlam esaslı görüşme ve diyaloglar kurulmuş, meseleler görüşülüp tartışılıp çözümler sunulmuştur. Bu güzelliğin kaynağı da elbette, barış dini İslam olup onun tadı geniş ve hoşgörülü bir yaklaşımla yüzyıllarca çeşitli coğrafyalarda örnek çınarlarca sergilenmiştir. Anadolu'da barışan ve varışan irfan çınarları birçok zaferin de kaynağı olup, karamsarlık bulutlarının dağılmasında en önemli etken bulunmuştur. Hedefleri daima savaşı reddedip, barış olmuştur.

İşte bu bildiriye, Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı'nın ilk dönemlerinde Anadolu'da buhranlı ve kargaşalı ortamlarda adeta bu ortamların tabiipleri olduklarını ispatlarcasına barışın, yani varışın güzel örneklerini sergileyen, meseleleri çözüp kısa sürede toparlanmayı sağlayan irfan çınarları ele alınacaktır. Bu çınarlar Vefailik, Ahilik, Bektaşilik, Mevlevilik vd. örnekler olup, analitik ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Barış, varış, irfan, Anadolu

İRFAN PLANE-TREES THAT GIVE PEACE IN THE ANATOLIAN

Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK
Kırıkkale University
Faculty of Arts and Sciences
Department of Turkish Language and Literature

ABSTRACT

The 13th century Anatolian witnessed the coming together, that is the peace, of the sects or formations that originate and originate Ahmet Yesevî and are tolerant to human beings. Although the word peace comes from peace - that is, arrival - there is no interesting change in this word. Despite all the war, turmoil, and depression in the 13th century, these lore plane trees have come together, and the Anatolian people have drawn their way under

the shadow of these plane trees, and have seen less damage from the turmoil. In a short time, the fruits of the lore tree were relocated to three continents. In the distressed environment of the 13th century, Ahilik-Bektaşilik-Mevlevilik-Vefailik etc. the example has come and gone. Although some malicious, confusing and provocative outbreaks wanted to drop them together, they were not successful. Among these, sound-based negotiations and dialogues were established, issues were discussed, discussed and solutions were offered. The source of this beauty is, of course, the religion of peace, Islam, and its taste has been exhibited by exemplary plane trees in various geographies with a broad and tolerant approach. The lore plane trees that make peace and reach in Anatolia are also the source of many victories and were found to be the most important factor in the dispersion of pessimism clouds. Their goal has always been to reject war and have been peace.

In this paper, the lore plane trees, which demonstrate the good examples of peace, that is to say that they are the doctors of the districts and turmoil in the Anatolian Seljuks, Principalities and the early periods of the Ottoman Empire, will be discussed in this period. These plane trees are Vefailik, Ahilik, Bektaşilik, Mevlevilik etc. are examples and will be analyzed with an analytical and comparative approach.

Key Words: Peace, arrival, irfan, Anatolia

KAFKASIYA İRFAN HAREKATINDA EĞİTİM DEĞERLERİ ; SEYYİD YAHYA BAKUVİ VE ŞİRACEDDİN ŞİRVANİ ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Aygün HALILKIZI
Bakü Devlet Üniversitesi
Sosial Bilimler ve Psikoloji Fakültesi
Felsefe Bölümü

ÖZET

Eğitim konusunda yeni paradigmalardan biri klasikle modern düşünce arasında sentez yapmaktır. Bunun için öncelikle klasik değerler ve arkaik metinlerde yer alan eğitim düşünce örneklerinin analitik tahlil çalışmalarını iyi bir planlama ve strateji ile ortaya koymak önem arzeden husustur. Bu bağlamda Kafkasya`da yerel dinamiklerin araştırılması ve çağdaş sorunların giderilmesi çabaları açısından değerlendirilmesi bu postsovyet mekanın eğitim alanında öncelikli problemlerinden biri gibi hesap etmek mümkündür. Bu coğrafyada tarihi kültürel değerlerin bu denli tedkiklerine rağmen daha araştırılması gereken konuların bir hayli mevcut olması da unutulmaması gereken bir konudur. Nitekim Kafkasya coğrafi açıdan küçük olsa da tarihi geçmişinde dünya coğrafyasını etkileyen zengin kültürel değerlere sahip bir türk yurdudur. Bölgenin tarihi geçmişine dikkat edersek düşünce hayatında geliştirdikleri dinamikler stratejik yapısı açısından bölgeye has problemlere çözüm üretmekle kalmamış, bazen de sınırları aşarak etraf bölgelere ve daha uzaklara etki eden bir unsura çevrilmiştir. Kafkasya`da Halveti ve Nakşi gelenekler, meyarları bu yönde gelişmiş yapılara sahip iki en büyük düşünce ekolleridir. Gerek Seyyid Yahya Bakuvi (v.1462) ve gerekse de İsmail Siraceddin Şirvani (v.1848) prensiplerini dini paradigmalarda esasında kurarken kendi öğretilerini bölgenin yapısal karakterine uygun geliştirmişlerdir. Bilinçli algılara dayalı olarak insanın var ve mutlu olmasını temin eden metotlar geliştirmekle bölgenin farklı disiplinlerini bir arada yaşatan argümanları bir gergef gibi işlemişlerdir. Kayda değer husustur ki, bu tarihi gelenek ve doktrinler şu anda bile bölge (Azerbaycan) siyasetinin tolerant esaslarını şekillendiren ilkelerdir. Toplum dizayn unsuru olarak çağdaş yapısal düzenlemelerin her alanında etkileri görülen bu iki tarihi düşüncenin geniş araştırılması ve günümüz problemlerine ışık tutması eğitim konusunda da yeni paradigmalarda ve evrensel değerler ortaya koyacağı kanatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Kafkasya, Azerbaycan, eğitim, Halvetilik, Nakşibendilik, irfan.

UNIVERSAL EDUCATION VALUES IN CAUCASUS WISDOM OPERATION; THE EXAMPLE OF SEYYİD YAHYA BAKUVİ AND SIRACEDDİN ŞİRVANİ

Assoc. Prof. Aygün HALILKIZI
Baku State University
Faculty of Social Sciences and Psychology
Department of Philosophy

ABSTRACT

One of the new paradigms in education is to synthesize between classical and modern thought. For this, it is important to present the analytical analysis studies of the educational thought examples in the classical values and archaic texts with a good planning and strategy. In this context, researching local dynamics in the Caucasus and evaluating it in terms of efforts to eliminate contemporary problems can be considered as one of the primary problems of this post-Soviet space in the field of education. It is an issue that should not be forgotten that there are a great number of issues that need to be investigated in this geography despite such scrutiny of historical and cultural values. As a matter of fact, although the Caucasus is geographically small, it is a Turkish homeland with rich cultural values that affect the world geography in its historical past. If we pay attention to the historical background of the region, the dynamics they have developed in the life of thought not only produce solutions to the problems peculiar to the region in terms of its strategic structure, but also sometimes transcend the borders and turn them into an element affecting the surrounding regions and further away. In the Caucasus, the Halveti and Nakşi traditions are the two biggest schools of thought with structures developed in this direction. While Seyyid Yahya Bakuvi (d.1462) and İsmail Siraceddin Şirvani (d.1848) established their principles on the basis of religious paradigms, they developed their own teachings in accordance with the structural character of the region. By developing methods that ensure human existence and happiness based on conscious perceptions, they processed the arguments that make the different disciplines of the region live together like a rhino. It is noteworthy that these historical traditions and doctrines are the principles that shape the tolerant principles of regional (Azerbaijan) politics even now. We believe that these two historical ideas, which are influenced by the design elements of society in all areas of contemporary structural arrangements, and that they shed light on today's problems will reveal new paradigms and universal values in education.

Key Words: Caucasus, Azerbaijan, education, Halvetism, Naqshbandi, lore.

XORASANDAN AZƏRBAYCAN VƏ ANADOLUYA UZANAN BİR YOL: ŞEYX ZAHİD GİLANI

Doç. Dr. Dilaver AZİMLİ

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun
"Azərbaycanın Orta Əsrlər Tarixi" şöbəsinin aparıcı elmi işçisi

ÖZET

Şeyh İbrahim Zahid Gilani hakkında bildiğimiz tüm bilgileri özetlediğimizde, Genel Kurulca, Sayyid Jamaladdin'in halifesi ve postnişini olmakla, Zahidiyya tarikatının kurucusu olmuştur. Adı İbrahim, künyesi Abüs Sefvet, künyesi Taceddin ve «Zahid» olarak tanındı. Babasının adı Rovshan Amirdir. Tarihsel kaynaklar bize onun neslinin bu bölgeye Horasandan, bugünkü Türkmenistan'ın Merv yakınlarındaki Sincan köyünden geldiğini söylüyor. Şeyh Zahid'in ataları yedi kuşaktan şeyh ve şeyhzade olmuştur. Küçük yaşta bilimi incelemeye başlayan Şeyh Zahid, bilimlerin her alanına ilgi gösterdi.

XIII. Yüzyılın ikinci yarısında, Lankaran bölgesinde bir murshid gibi davranan Şeyh Zahid'in şöhreti Azerbaycan ve Gilan'ın tüm bölgelerine yayıldı ve hatta Şiraz'a ulaştı. Büyükbabaları gibi, bilimleri incelemek ve mükemmel bir murshid olmak için bir yolculuğa çıkarak birçok ülkeye ve şehre gitti. Burada karşılaştığı şeyhlerin konuşmalarına katıldı ve onları yeteneğinin en iyisini kullandı. Nihayet, Şiraz'a gitmiş, döneminin büyük şairi Şeyh Sadi Şiraziya biat etmiştir. Şiraz'da, zahiri bilimlerle ilgilenme konusundaki bilgisini de arttırdı ve zamanının en büyük bilim adamlarından biri oldu. Öte yandan, Şeyh Sadi, Şirazi'nin yanındaki manevi alemde iyi beslenmiştir. Ancak burada kazandığı hal ve meqamlar onu tamin etmedi.

Şeyh bunu anladı ve ona şöyle dedi: «Oğlum, sizi yalnızca bu noktaya getirebilirim. Memleketine, Şeyh Jamaladdin'in yanına git. Belki de aradığınızı orada bulacaksınız» deyip onu Şeyh Jamaladdin'e gönderdi. Zahid, Şiraz'dan ayrılarak ülkesine geldi ve Şeyh Sayyid Jamaladdin'i buldu, onun müridlerinden biri oldu. Burada kısa sürede halvete girerek mücahibe ve riyazete başlamış, kırk'tan çok arbain çıkararak tasavvuf biliyini tamamlamıştır. Bütün gün oruç tuttuğunu ve gece uyuyamayacağını, ancak ruhunu deneyeceğini söyledi. Menakibelerde söylendiği gibi bütün gün oruç tutar ve gece uyumayıb, nefsini sınağa çekerdi. Oruc halinde gündüzler öz toprağında çalışır, geceleri ucu demirli esanı çenesinin altında tutarak uyanık kalmaya çalıştı. İlde iki defe erbaine girib, on beş günde bir defe beş dirhem arpa unundan sıkıkla iftar ederdi. Bu halda yirmi yılı tamamladıktan sonra irşada başlamıştır. Kaynaklarda Yer üzünde onun 400 halifesini ve 100 min müridinin olduğunu xəbər verirler. Bu müridlerin 12 min neferi Şeyh Zahid'in olduğu bölgede yaşamışlar.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Gilan, Şeyh, Zahid Gilani, Şiraz, Şeyh Sadi

**A ROAD FROM KHORASAN TO AZERBAIJAN AND ANATOLIA:
HZ. SHEIKH ZAHİD GİLANİ**

Assoc. Prof. Dilaver AZİMLİ
Medieval History of Azerbaijan
Department of the Institute of History named after AA Bakikhanov of the Azerbaijan
National Academy of Sciences

ABSTRACT

When we summarize all the information we know about Sheikh İbrahim Zahid Gilani, he was the founder of the Zahidiyya order by being the caliph and postnish of Sayyid Jamaladdin. He was known as İbrahim, the name Abüs Sefvet, the tag Taceddin and «Zahid». Her father's name is Rovshan Amir. Historical sources tell us that his generation came to this region from Khorasan, Sincan village near Merv, today's Turkmenistan. The ancestors of Sheikh Zahid have been the sheikhs and sheikhs of seven generations. Sheikh Zahid, who began to study science at a young age, showed interest in all areas of science.

In the II half of the 13-th century, Sheikh Zahid, who behaved like a murshid in the Lankaran region, spread to all regions of Azerbaijan and Gilan, and even reached Shiraz. Like their grandparents, he went on a journey to study sciences and become a perfect murshid, and went to many countries and cities. He participated in the speeches of the sheikhs he met here and used them to the best of his talent. Finally, he went to Shiraz, Sheikh Sadi Shiraziya, the great poet of his period, was alleged. In Shiraz, he also increased his knowledge of dealing with the scientific sciences and became one of the greatest scientists of his time.

On the other hand, Sheikh Sadi was well fed in the spiritual realm next to Şirazi. Slowever, the circumstances he acquired here didn't satisfy him. The Sheikh understood this and said to him: «My son, I can only bring you to this point. Go to his homeland, to Sheikh Jamaledaddin. Maybe you will find what you are looking for there.» He sent him to Sheikh Jamaladdin. Zahid found Jamaladdin, became one of his disciples, where he soon entered the state of struggle and completed the mysticism of the forty, by removing more than forty arbain. He kept his sleep in the night, trying to stay awake in the daylight, trying to stay awake by keeping the anchored element under his chin at night. After completing it, it started in irish. They give him 400 caliphs and 100 min disciples on the earth. They lived in the region of Sheikh Zahid, who is 12 min.

Key Words: Azerbaijan, Gilan, Sheikh, Zahid Gilani, Shiraz, Sheikh Sadi

İSKİLİPTE BİR GÖNÜL İNSANI: ŞEYH MUSLİHİDDİN ATTAR

Prof. Dr. Seyfullah KARA
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi Anabilim Dalı

ÖZET

Çorum ve bölgesi Anadolu'nun ilmî ve entelektüel bakımdan en velûd bölgelerinden biri olmuştur. En erken dönemlerden beri bu bölge çeşitli kültür ve medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bölgenin İslamlaşmasından sonra, önce Selçuklu ve Beylikler, sonra da Osmanlılar eliyle bölgenin entelektüel seviyesi giderek artmıştır. Çorum bölgesi içinde İskilip, hiç şüphe yok ki bu konuda başı çekmiştir. İstanbul'un fethinin manevi mimarı olarak kabul edilen Akşemseddin, Osmanlı dini hayatına damga vuran Şeyhülislam Ebussuud Efendi gibi isimler ya bu mütevazi ilçeden çıkmışlar, yahut da bir vesileyle burada ikamet etmişlerdir. Dolayısıyla İskilip, asırlar boyu ilim ve gönül ehli büyük şahsiyetleri burada ağırlamanın ve İslam toplumunun istifadesine sunmanın onurunu yaşamıştır. İskilib'e gelerek burada ikamet eden gönül ehli insanlardan biri de Şeyh Muslihiddin Attar'dır. Tebliğimizde XV. yüzyılın önemli sufilerinden biri olan Muslihiddin Attar'ın şahsiyetini, bağlı olduğu tasavvuf ekolünü ve etkisini ortaya koymaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: İskilip, Sufism, Şeyh Muslihiddin Attar

A PEOPLE OF HEART IN ISKILIP: SHEIKH MUSLİHİDDİN ATTAR

Prof. Dr. Seyfullah KARA
Zonguldak Bulent Ecevit University
Faculty of Theology
Department of Islamic History

ABSTRACT

Çorum and its region have been one of the most scientifically and intellectually productive regions of Anatolia. Since the earliest times, this region has hosted various cultures and civilizations. After the Islamization of the region, the intellectual level of the region gradually increased by the Seljuks and the Principalities and then by the Ottomans. Within the Çorum region, İskilip has undoubtedly led the way in this regard. Names such as Akşemseddin, who is regarded as the spiritual architect of the conquest of Istanbul, and Şeyhülislam Ebussuud Efendi, who affected the Ottoman religious life, either grew up this humble town or resided here on some occasion. Therefore, İskilip has hosted great people who have knowledge and heart for centuries and is honored with this. Sheikh Muslihiddin Attar is one of the people who come to Iskilip and live here. In this study, we will try to reveal the personality of Muslihiddin Attar, one of the important sufis, the its school of Sufism, and its influence.

Key Words: Iskilip, Sufism, Sheikh Muslihiddin Attar

AZERBAIJAN ÂŞIK ŞİİRİNDE EHL-İ BEYT SEVGİSİ

Prof. Dr. Vüsale MUSALI
Kastamonu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
ÇTLE Bölümü

ÖZET

Azerbaycan âşıklarının ekseriyetinin şiirlerinde dini-tasavvufi unsurlar çokluk teşkil etmektedir. Söz konusu unsurlar arasında Ehl-i Beyt sevgisi ve Kerbela olayı ile ilgili söylenen şiirler özel bir yer kapsamaktadır.

Günümüze kadar Azerbaycan âşık şiiri Ehl-i Beyt konusu çerçevesinde yeterince ele alınmamıştır. Biz, bu bildirimizde Azerbaycan âşıklarından Miskin Abdal (1430-1535), Âşık Kurbanî (1477-?), Abbas Tufarkanlı (XVII. yy), Hasta Kasım (XVIII. yy), Âşık Alı (1801-1911), Âşık Alesger (1821-1926), Zelimhan Yakub (1950-2016), Sarraf Kasım (1939-2018) ve diğerlerinin şiirlerinde bu konunun nasıl işlendiğini incelemeye çalışacağız.

Yukarıda adı geçen âşıkların şiirlerinde Hz. Peygamber, Hz. Ali, Hz. Hüseyin, Hz. Hasan, Hz. Fatıma, 12 imam, 14 masum ve Kerbela konuları ele alınmaktadır. Âşıklar Ehl-i Beyt'i derin bir saygı ve sevgiyle anıyor, onları şiirleriyle methediyorlardı. Hz. Ali halk şiirinde Şir-i Yazdan, Şah-ı Merdan, Şah Haydar, Kerrar-i Kerim, Şahlar Şahı, Aliyü'l-Murtaza vs. gibi çok sayıda isimlerle takdim edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Âşık, Halk Şiiri, Ehl-i Beyt, Hz.Ali.

AHL-I BAYT LOVE IN AZERBAIJANI ASHUG POETRY

Prof. Dr. Vüsale MUSALI
Kastamonu University
Faculty of Arts and Sciences
Department of Contemporary Turkish Dialects and Literatures

ABSTRACT

Until today, Azerbaijani ashug poetry has not been investigated in the framework of the Ahl-i Bayt theme. In this report we will try to investigate this issue on the works of such Azerbaijani ashugs as Miskin Abdal, Ashug Gurbani, Ashug Ali, Abbas Tufarganli, Hasta Gasim, Ashug Ali Asker, Zelimkhan Yakub and others.

The verses of the aforementioned ashugs covered the Prophet Muhammad, Imam Ali, Imam Huseyn, Imam Hassan, Khanum Fatima, 12 imams, 14 innocents and the tragedy of Karbala. Ashugs treated Ahl-i Bayt with deep respect and love and praised them. In folk poetry, Imam Ali is represented by many names, such as "Shir-i-Yazdan" (God's lion), "Shah-i Merdan" (King of men), Shah Haydar (King-lion), Kerrar-i Kerim (Generous hero) , Shahlar Shahi (King of kings), Aliyyul-Murtaza, etc.

Samples written in the ashug poetry of Azerbaijan on Ahl-i Bayt can be classified according to the following topics: Praise of the Prophet and his descendants; The praise and martyrdom of Imam Ali; The life and death of Khanum Fatima; Injustice and cruelty towards Ahl-i Bayt; The tragedy in Karbala; Mention of the twelve imams on this or any other occasion;

Stories of Fourteen Innocents.

Key Words: Azerbaijan, Ashug, Folk Poetry, Ahl-i Bayt, Imam Ali

DANIŞMENDLİ İZİNDE ÇORUM'DA BİRKAÇ İRFAN EHLİ

Ali AKSÜT
Araştırmacı

ÖZET

XI. Yüzyılda bazı Türkmen toplulukları Anadolu'nun değişik bölgelerine ulaşıp kısa sürede beylikler kurarak fethettikleri alanları genişletmeye başladılar. Bunların başında gelen bir topluluk Danişmendli, lideri de Danişmend Gazi adı ile ünlendi.

Taylı kabilesinden oldukları yazılıp söylenen Danişmendli lider aileleri; On birinci yüzyılda, Anadolu'nun ilk fetihlerin yaşandığı dönemde, Malatya ile Doğu Karadeniz arasındaki bölgeden başlayarak; Sivas, Tokat, Amasya, Kayseri, Niğde çevresinden Çorum yakınlarına kadar hakim oldular. Selçuklular ile aynı dönemde geniş bir alanın fethinde imzası olan Danişmendli hanedan ailesi bazı tarihçilerce bilerek veya bilmeyerek değişik etnik topluluklardan gösterilmişlerdir. Danişmendli topluluğunun etnik kimliği üzerine doyurucu çalışma yapılmamış olmalı ki kitle belleğinde sorular dolaşmaktadır

Bildiride Danişmendli lerin ilk kabile adı olan Taylı ve anıldıkları Danişmend adlarının eski izleri üzerinde durulmuş, Taylı ve Danişmend sözcüklerinin tarihte hangi etnik topluluklar içerisinde kullanıldığına dikkat çekilmiştir.

Taylı, Danişmendli bağının Anadolu'da en çok Çepni kabileleri ile olduğu görülmüştür. Bir döneme damgasını vuran Danişmendliler ile Danişmendli federasyonu içerisindeki topluluk üyelerinden ya da Danişmendli etki sahasından çok sayıda eli kalem tutan insan yetişip irfana hizmet etmişlerdir.

Danişmendlilerin fethinde rol aldıkları bölgelerden olan Çorum çevresinde yaşayan irfani düşünceden insanların şiirlerinden çok kısa örnekler bildirinin başında örneklenmiştir. Bildirinin devamında ise, daha çok bölgeye irfani geleneği taşımakta önemli rolü olan Taylı Danişmendlilerin soyu üzerinde yoğunlaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Taylı, Danişmend, Eşkaniyan, Çepni, İrfan

A FEW OF İRFAN PEOPLE IN CORUM ON THE PERMIT OF CONSULTANCY

Ali AKSÜT
Researcher

ABSTRACT

In the eleventh century, some Turkoman communities reached different regions of Anatolia, and started to establish principalities and expanded their conquered areas in short time. One of the leading groups was Danishmend, and its leader was known as Danishmend Gazi.

The leader families of Danishmends, who were known from the Taylı tribe, ruled the region between Malatya and Eastern Blacksea, Sivas, Tokat, Amasya, Kayseri, Niğde, Çorum during the first conquests of Anatolia in the eleventh century. A large area was conquered in the same period as the Seljuks, the Danishmend dynasty was shown by some historians from different ethnicities, intentionally or unintentionally. Since there is few satisfactory study on the ethnic identity of the Danishmends, questions are still remaining in the memories.

In this paper, the ancient traces of Taylı, the first tribal names of community, and Danishmend were emphasized. Also, in which ethnic communities were known in history by the naming of Taylı and Danishmend were clarified.

It was observed that Taylı and Danishmend communities are mostly connected with Çepni tribes in Anatolia. A large number of literate people have grown up from Danishmend federation or influenced by Danishmend culture and served "irfan". At the beginning of the paper, short examples of poems of were written by wise people. They have lived around Çorum, which is one of the regions where Danishmend took part of the conquest. In this paper, we have mostly focused on the ethnic origins of Taylı Danishmends, who played an important role in carrying the "irfan" tradition to the region. * The title of the author, institution and e-mail address of the author.

Key Words: Taylı, Danishmend, Çepni, İrfan

SUFİ-TOPLUM VE SİYASAL İKTİDAR BAĞLAMINDA HORASAN İRFANININ DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMÜ

Bircan KAYACAN
Doktora Öğrencisi
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

ÖZET

Anadolu'nun İslamlaşması, göçle gelen halk ile yerli halkın kaynaşması, alperen-mücahit sufiler olarak adlandırdığımız Horasan erenleri ve ilk sufi zümreleşmenin başladığı tarikatlar aracılığıyla olmuştur. Fakat 13. yüzyıldan itibaren, özellikle Osmanlı imparatorluğu zamanında; Yıldırım Bayezid'in vefatından sonra 10 yıl süren şehzade mücadelesi ve iktidar çekişmeleri, Fatih Sultan Mehmed'in başlattığı, halk arasında sıkıntılara sebebiyet veren toprak reformu, I. Bayezid ile Cem Sultan'ın arasındaki iç savaş ve mücadeleler, 1500'lü yıllarda İran Safevi devletinin kışkırttığı isyanlar, toplum içinde itibar ve nüfuz kazanmaya çalışan siyasi otorite ve tarikatları birbirlerine yakınlaştırırken, tarikatlar içerisinde samimiyeti gözetmeyen horasan menşeli erenlerini ve konar-göçer kesime mensup kırsal sufi çevreler içerisinde yer alan irfan sahibi horasan menşeli erenleri kendinden uzaklaştırmıştır. Anadolu'nun mamur hâle gelmesinde önemli roller üstlenen heteredoks ve kurumsallaşmış tarikatlarda, bazı çözümler yaşanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada, Horasan irfanı geleneği, sufi-toplum ve siyasi iktidar bağlamında değerlendirilecektir. Öncelikle Horasan erenleri zümresini teşkil eden, Horasan irfanı geleneği genel hatlarıyla açıklanacak, ardından Horasan irfanı öğretisinden uzaklaşan tarikatlarda yaşanan değişim ve dönüşümler tespit edilecektir. Bu bağlamda halkın arasına karışan Horasan irfanının özellikleri ve Horasan irfanının değişim ve dönüşümü, 11. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Horasan irfanı geleneği temelinde teşekkül eden tarikatlar üzerinden incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Horasan Erenleri, Horasan İrfanı, Tarikatlar.

CHANGE AND TRANSFORMATION OF HORASAN IRFAN IN THE CONTEXT OF SUFI-SOCIETY AND POLITICAL POWER

Bircan KAYACAN
PhD Student
Aydın Adnan Menderes University

ABSTRACT

The Islamization of Anatolia showed that the Khorasan saints and the first Sufi emerald began. But from the 13th century, especially during the Ottoman empire; 10 years after the death of Yıldırım Bayezid, the struggle of the princes and the power struggles, the land reform initiated by Fatih Sultan Mehmed, causing troubles among the people, the rebellions provoked by the I. state, the political authorities and sects trying to gain

reputation and influence in the society are closely converted, Rural Sufi circles belonging to the nomadic section have been removed from themselves and the necessary unraveling has begun to occur in these sects, which have taken an important role in the becoming of Anatolia.

In this section, the tradition of Khorasan lore is evaluated in the context of Sufi-society and political power, which will be explained on the basis of Yesevilik. Firstly, it will be explained with the general lines of Yeseviyye, which constitutes the clan of the Horasan saints and constitutes the key point of Vefailik and Haydarilik, and then changes and transformations that can be used in the teachings that diverge in the teaching of Yesevilik are determined. These changes and transformations; Yeseviyye and other sects will be revealed in detail through the beliefs of Allah, the belief of the prophet and the views of worship. In this context, the characteristics of the Khorasan lore, which is mixed with the people, and the transformation and transformation of the Horasan lore, are carried out through the sects that formed the view of Yeseviyye from the 11th century to the 20th century.

Key Words: Horasan Erens, The Horasan İrfan, Sects,

BEYŞEHİR'DE BİR TÜRK DERVİŞİ VE ZAVİYESİ: GÖÇERİ'DE SAMUT BABA VE ZAVİYESİ

Prof. Dr. Mehmet Akif ERDOĞRU
Ege Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Samut *Dede* veya Samut *Baba*, 15. yüzyıldan önce Beyşehir bölgesinde bulunan Göçeri köyüne yerleşmiş kolonizatör ve İslam propagandası yapan Türk dervişlerinden biridir. Burada kendi adına küçük bir tekke inşa etmiş ve Göçeri köyünün kurulmasında önemli rol oynamıştır. Fatih Sultan Mehmed dönemi Osmanlı *tahrir* defterlerinden bildiğimiz kadarıyla Göçeri köyünde 100-150 dönümlük bir araziye tekkesine vakfetmiştir. Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmeyen bu dede veya babanın, aslında Kahire kökenli Samudi tarikatına bağlı olduğu, ancak bu tarikatın Anadolu'da çok fazla yayılmadığı anlaşılmaktadır. Konya merkez, Bolu, Yozgat, İzmir Çeşme ve Eğriboz adasında Samut Dede veya Baba adına ziyaretgâhlar ve makamlar oluşturulmuştur. Tebliğimizde bu zatın kimliği, isminin doğru okunuşu ve manası, Bektaşilikle ilgisi, vakıfları ve özellikle bölgenin iskân edilmesinde rolü üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Samut Baba, zaviye, Samudi tarikatı, Bektaşî, Beyşehir, Göçeri

A TURKISH DERWISH AND ZAVIYE IN BEYŞEHİR: SAMUT BABA AND ZAVIYES IN GÖÇERİ

Prof. Dr. Mehmet Akif ERDOĞRU
Ege University
Faculty of Letters
Department of History

ABSTRACT

An Islamic-Turkish Dervish in the region of Beyşehir of Konya: Samud Baba and his small convent situated in the village of Göçeri. Samut Baba was one on the Islamic -Turkish Dervishes who settled in the village of Göçeri of Beyşehir of the province of Konya after 15th century. He constructed his small convent situated the village of Göçeri, a Muslim village located on the northern side of the Lake of Beyşehir of Turkey. He took an active role in the founding of the village of Göçeri. From Ottoman *tahrir* registers that dated from Mehmed the Conqueror of Ottoman, it is understood that he has got small agricultural lands in the village of Göçeri in the statue of evkaf. We do not know that he and his convent belongs to Samudi order of Egypt. In Ottoman Anatolia, there were a few Samudi convents in Bolu, Yozgat, Çeşme of İzmir. Famous traveler Evliya Çelebi says that Euboia has a small popular Samudi convent. In my paper, it will be clear out that his identification, in particular his connection to the order of Bektaşî.

Key Words: Samut Baba, Convent, Turkish dervishes, Beyşehir, Göçeri, Bektaşî,

HORASAN'DAN ANADOLU'YA DEDE KORKUT DESTANLARINDA DÜĞÜN-DAVET ADETLERİ VE ÇORUM ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Evlilik, insan hayatında, doğum ile başlayan, ölüme kadar süren insan hayatında önemli bir olaydır. Evlilik, bireylerin toplum tarafından kabul edilmelerinin başlangıcıdır. İnsanlar var oluşlarını aile ile sağlayabilirler. Bireyler buluş çağına erdikten sonra, kendilerine ait bir aile oluşturmaları evlilik ile olur. Evlenme olayında çeşitli seremoniler törenler yapılmaktadır. Bu milletten millete, toplumdan topluma değişir. Türk milleti olarak bizim evlenmelerde söz kesme, nişan, düğün gibi adetlerimiz vardır. Bunlar geçmişten geleceğe uzanan milli ve dini örf adet ve törenlerimizdir. Bu bildiride Dede Korkut destanlarında geçen düğün davet adetleri ile Çorum yöresinde örf adetleri inceleyip geçmişten günümüze benzer uygulamaları yazacağız. Bu konuda esas aldığımız kaynak Dede Korkut destanlarıdır.

Dede Korkut Destanları: Oğuzların Sirderya'nın kuzeyindeki yurtlarında IX-XI. asırlarda gerek Peçenek ve Kıpçaklarla, gerekse kendi aralarındaki savaşları, daha sonraki dönemlerde ise Akkoyunlu Türkmen Devletinin Anadolu, İran, Kuzey Azerbaycan'daki fetihlerini, komşu Gürcü, Abaza ve Trabzon Rum ülkeleri ile mücadelelerini içine alır. Zamanın sosyo-kültürel yapısı ile ilgili zengin bilgiler sunan önemli bir kaynaktır. Araştırmamızın konusu kız beğenmede, düğün ve davet adetlerinde zengin anlatımlar bulunmaktadır. Bu bilgiler Türklerde aile ve aile olma yolundaki adetler hususunda bizleri aydınlatmaktadır.

Eski çağlarda, günümüzdeki medeni hukuk benzeri yasalar olmadığından, örf ve adetler etkindir. Bunun için, devrin örf ve adetleri çerçevesinde hareket edilmesi ve toplum tarafından kabul görmesi önemlidir. Evliliğin gerçekleşmesi ve öncesinde bir takım hazırlıkların yapılması ve bu yolun izlenmesi gerekmektedir. Bu adetler, topluluklarının örfleri olarak yüzyıllar içinde oluşmuş ve kabullenilmiş gelenekler-göreneklerdir. Bunlar bireyin sosyal düzene adapte olmasını sağlar, toplum içinde birliğin gelişmesine yardımcı olur. Dede Korkut destanlarındaki, evlenme, düğün-dernek kurma ile ilgili gelenek ve görenekler zamanımızda da görülmektedir. Bunlar zaman içinde değişime uğramakla birlikte toplumsal yapımızda devam etmektedir. Bunun örnekleri, Çorum'da da görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut Destanları, aile, söz kesme, nişan, davet, düğün.

WEDDING-INVITATION NUMBERS FROM HORASAN TO ANATOLIA FROM KORKUT SUPPORTS, CASE OF ÇORUM

Prof. Dr. Yasar AKBIYIK
Bolu Abant İzzet Baysal University
Faculty of Education
Department of History

ABSTRACT

Marriage is an important event in human life that begins with birth and lasts until death. It is the beginning of the acceptance of individuals by society. People can ensure their existence with the family. After individuals reach the age of puberty, it is by marriage that they form a family of their own. Various ceremonies are held in the event of marriage. It varies from nation to nation, from society to society. As the Turkish nation, we have customs such as cutting words, engagements and weddings. These are our national and religious customs and ceremonies dating back to the future.

In this report, we will examine the wedding invitations in the Dede Korkut epics and the customs in Çorum and write similar applications from the past to the present. The source we take as basis in this regard is the Dede Korkut epics. Dede Korkut Epics: Oguz's IX-XI in the north of Sirderya. It tells about the wars between Pechenegs and Kipchaks and among themselves in the centuries, and the conquests of the Turkmen State of Akkoyunlu in Anatolia, Iran, North Azerbaijan, and their struggles with neighboring Georgian, Abaza and Trabzon Greek countries. Dede Korkut Epics: IX-XI in the dormitories of Oghuzes in the north of Sirderya. It includes both the wars between Pechenegs and Kipchaks and among themselves, and the conquests of the Turkmen State of Akkoyunlu in Anatolia, Iran, North Azerbaijan, and their struggles with neighboring Georgian, Abaza and Trabzon Greek countries.

It is an important resource that provides rich information about the socio-cultural structure of the time. The subject of our research is rich in terms of girl liking, wedding and invitation traditions. This information enlightens us about the traditions of family and family in Turks. In ancient times, since there are no civil law-like laws today, customs and customs are active. For this, it is important to act and be accepted by the society within the framework of customs and traditions. It is necessary to make some preparations and follow this path before the marriage takes place. These customs are traditions-customs that have been formed and accepted as centuries of their communities. These enable the individual to adapt to the social order and help the unity in the society to develop. The traditions and customs of Dede Korkut epics related to marriage, establishing a wedding-association are also seen in our time. Although these have changed over time, they continue in our social structure. Examples of this are also seen in Çorum.

Key Words: Dede Korkut Epics, family, word cut, engagement, invitation, wedding.

İLHANLILAR DÖNEMİ MATEMATİK VE ASTRONOMİ ÂLİMLERİNDEN KUTBÜDDİN-İ ŞİRAZÎ'NİN İŞRAKİ-MEŞŞAİ DÜŞÜNCEYİ İRFANÎ DÜŞÜNCE İLE MEZC ETMESİNDE ANADOLU İRFAN GELENEĞİNİN ROLÜ

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Recep KELEŞ
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü
Ortaçağ Anabilim Dalı

ÖZET

Bir çok disipline hakim olan Kutbüddin-i Şirazî Nasirüddin-i Tusî'nin himayesi altında yetişmiş ve devrin en zengin kültür çevresi içerisinde bulunmuştur. XIII. Yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'ya gelen Şirazî beklemediği ölçüde zengin ilmi bir ortam ile karşılaşmıştır. Kendi ifadesiyle İbn Sina'nın el-Kanun fi't-tıb isimli eserine şerh yazmak maksadıyla burada bulunan önemli hekimlerden eğitim almak ve darüşşifalarda pratik hekimlik mesleğini icra ederek maksadına ulaşmak istiyordu. Yirmi yıla yakın Malatya, Konya, Sivas, Kayseri, Kastamonu gibi Anadolu'nun önemli şehirlerinde kalan Şirazî, hekimliğin yanısıra, kadılık, medrese hocalığı ve elçilik gibi pek çok görevi ifa etmiştir. Mevlana'nın müridi olmuş, Sadreddin Konevî'nin hem hocası hem öğrencisi olmuş, Bahaeddin Veled ile yoldaş olmuştur. Görev yaptığı medreselerde pek çok öğrenci yetiştirmiş ve bu öğrencileri daha sonra Tebriz'de Gazan Han tarafından inşa ettirilen Şenb-i Gazan'a götürerek Anadolu'dan İran coğrafyasına bir kültür taşıyıcısı olmuştur. Anadolu-Azerbaycan-İran ve Türkistan coğrafyasına yetiştirmiş olduğu öğrencileri Meşşai-işraki ve irfani düşünceyi mezc ederek bu bölgeler arasında bir bağ kurulmasına vesile olarak ilmî ve fikrî bir birliktelik oluşturmuştur

Anahtar Kelimeler: İlhanlılar, İbn Sinâ, Bahaeddin Veled, Sadreddin Konevî

**THE ROLE OF THE ANATOLIAN LORE TRADITION IN CONGLUTINATING THE İDEA OF
“ILLUMINATIONİSM- PERİPATETİSM- SOPHİSM OF QUTBALDİN AL-SHRAZİ WHO WAS
ONE OF THE MATEMATİC AND ASTRONOMY SCHOLAR İN İLHANİD PERİOD**

Assist. Prof. Mahmut Recep KELEŞ
Tekirdağ Namık Kemal University,
The Faculty of Arts and Sciences
History Department
Medieval History Major Discipline

ABSTRACT

Qutbaldin al-Shrazi who grew up under the auspices of the Nasir al-din al-Tusi and had knowledge in many diciplines, was found in rhe richest cultural environment of the period. When he came to Anatolia in second half of the XIII. Century faced with an unexpectedly rich scientific atmosphere. In his own words he wanted to write a anannotation about the work of ibn Sina's "al-qanon fi al-tıb" and by the way of this aim he wished to educate from the importent physicians and performing practical medicine for achieving his purpose. Shirazi remained in the importent cities of Anatolia such as Malatya, Konya, Sivas and Kastamonu for about twenty years, and worked as mudarris, qadı, ambassador besides his medic profession. He become disciple of Mawlana; a teacher and a student of qonawi and a fellow of Baha al-din walad. He trained many students in the madrasah's that he served. Then he had taken these students to Shenb-i Gazan Khan in Tabrez. Thus he become a culture carrier from Anatolia to İran. The students raised in Anatolia-Azarbaijan-İran and Turkestan were conglutianete the peripatetik-illumination and irfani ideas; in this way, they have formed a scientific and intellectual unity fort he establishment of a link between these regions.

Key Words: İlhanid, Avicenna, Baha al-Din Walad, Sadr Al-Din al-Qunawi

BİR SÖZLÜ KÜLTÜR HAZİNESİ: ÂŞIK KARA MUSA

Ezgi AYDIN ONAR
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
MEB

Ali ONAR
Bağımsız Araştırmacı

ÖZET

Sözlü kültür, kültürün sözlü bir ortamda oluşup icra edilmesiyle meydana gelir. Bütün yazılı kültürlerin ana kaynağını sözlü kültür oluşturmaktadır. Zira geleneksel halk bilgisi, sözlü ortamda yaratılır daha sonra yazıya dökülür. İşte bu sözlü kültür aktarımını sağlayan bazı özel şahsiyetler vardır. Âşıklar bu özel şahsiyetlerin en önemli temsilcileridir. Âşıklık geleneği, tarihsel süreçte bazı değişikliklere uğrayarak günümüzdeki son hâlini almıştır. Sözlü kültür geleneğinden olan âşıklar, popüler kültürün içinde de kendilerini göstermişlerdir. Söz konusu durum kültürel endüstrinin belirlediği normlar çerçevesinde olmuştur. Bu da âşıkların ancak âşıklığın gerektirdiği birçok özellikten uzaklaşarak popülerleşebilmesini mümkün kılmıştır. Buna bağlı olarak âşıklığın modernizasyon süreçleri içindeki görünümü, eğlence temelli veya politik ifadeler temelinde şekillenmiştir.

Meydana gelen bu durum, sözlü geleneğin popüler kültür karşısında etkisizleşmesine neden olmuş ve sözlü gelenek hafızasını taşıyan "gerçek" âşıklar zaman içinde etkisizleşerek toplum içinde görünmez olmuşlardır. İşte bu âşıklardan biri de Çorum'un merkez köylerinden Acıpınar köyünde yaşayan, yörede Âşık Kara Musa olarak bilinen Musa Yıldız'dır. Âşık Kara Musa, bir sözlü kültür kaynağıdır. Çalışmamızın amacı sözlü kültür kaynağı olarak Âşık Kara Musa'nın tanıtılıp literatüre kazandırılmasıdır. Bu çalışma vasıtasıyla günümüzde sözlü geleneğin aktarılmasında karşılaşılan güçlükler tespit edilecektir. Tespitlerden hareketle popüler kültür ve kitle kültürü anlayışının hâkim olduğu günümüzde, yaşayan kültür hazinelerinin durumu hakkında belirlemeler ve analizler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Âşıklık, Popüler Kültür, Sözlü Kültür, Yaşayan Kültür Hazinesi

MİNSTREL KARA MUSA AS AN CULTURAL HERİTAGE

Ezgi AYDIN ONAR
Turkish Language and Literature Teacher
Republic of Turkey Ministry of National Education

Ali ONAR
Expert Folk Scientist
Independent Researcher

ABSTRACT

Non-material culture is produced as a result of performing cultural acts. Non-material culture is the main source of all written cultures. Traditional folklore is created in an oral environment, which is followed by a recording process. There are individuals who internalize this culture in the transmission of oral culture. Minstrels (bards) are main figures among such characters. Minstrels after having undergone some changes in the historical process, have now become the evident. The figures known as who come from the nonmaterial tradition are also seen in the popular culture. Their positioning in popular culture has been framed by the norms set by the culture industry. At this point, minstrels can only become popular by moving away from the tradition of this institution. For this reason, the way in which the minstrel culture reveals itself has been shaped by the entertainment industry or political expressions. The role of non-material culture which is weakened through popular culture and those 'real' minstrels who carry the memory of such a process have become invisible in society. One of these minstrels is Musa Yıldız, who lives in the village of Acıpınar, one of the central villages of Çorum, and is known as Aşık Kara Musa in the region. Aşık Kara Musa is a source of oral culture. The purpose of this paper is to introduce Minstrel Kara Musa as a source of folkloric culture. By doing this, various difficulties regarding the transmission of folk culture will be emphasized. In the light of assessments made earlier, in today's culture where popular culture and mass culture dominates the culture, there will be analyses on individuals who are part of culture heritage as well.

Key Words: Culture, Minstrel, Popular Culture, Folklore, Cultural heritage.

ELVAN CHELEBI AND HIS FAMILY IN THE SOCIO-CULTURAL PROCESSES OF THE REGION (IN THE WORKS OF THE ORIENTALIST AGATANGEL KRYMSKY)**Assoc. Prof. Olga MAVRINA****Ph.D. History****Senior Fellow, Institute of Oriental Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Kyiv (Ukraine)****ABSTRACT**

The famous Russian, Ukrainian and Soviet orientalist Agatangel Krymsky (1871 - 1942) gave an important place to the personality and activities of Elvan Chelebi and his family members (Baba Ilyas, Ashiq Pasha, Ashiqpashazade) in a number of his works on the history of Sufism, the history and culture of Turkic peoples, the history of the Ottoman state.

In the works "History of Turkey and its literature", "Turks, their languages and literature" and a number of other works published in the Russian and Ukrainian languages at the beginning of the 20th century, the scientist was one of the first Russian and Ukrainian orientalists to create the mosaic the cultural life of Anatolia in 13 - 15 centuries. His works were created on the basis of his own translations of poetic and historical works of the authors of that time, who lived and worked in Anatolia, as well as studies of European Orientalists of the late 19th and early 20th centuries.

In particular, defining Ashiq Pasha as an "Ottoman poetic patriarch," A. Krymsky noted, following the famous Ottoman biographer Latifi (1546), that Ashiq Pasha understood "Sufi dervishism very deeply". He believed that «the essence of true Sufi dervishism is not in rags and not in rosary».

A. Krymsky illustrates his work with excerpts from the poetry heritage of Ashiq Pasha, translated into Russian, sometimes adding at the end of the Turkish insert from the text published by E. Gibb "A history of Ottoman Poetry" (1909). He explores the activities of Elvan Chelebi as a successor of the literary activities of his father and as a holy sheikh.

Thus, the purpose of the report is to analyze the activities of Elvan Chelebi and his family members, as well as to study their influence on the formation of the historical, social, cultural landscape of Anatolia in the indicated period through the prism of the works of A. Krymsky.

Key Words: Sufism, heritage, orientalist, Ottoman Poetry, Ashiq Pasha, A. Krymsky

TARİH VE KÜLTÜR BAĞLAMINDA ELVAN ÇELEBİ ZAVİYESİNİN YEREL TARİH AÇISINDAN YERİ VE ÖNEMİ

Dr. Öğr. Üyesi, Mustafa BAKAN
Hitit Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Elvan Çelebi Köyü; Çorum-Amasya yolu üzerinde, Çorum il merkezine yaklaşık 22 km uzaklıktadır. Köyün içinde bulunan Zaviye, Anadolu Türklüğü'nün bu topraklardaki en eski izlerinden olup, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sırasında yörede yaşayanlara ve gelip geçenlere hizmet etmek gayesiyle kurulmuş bir tesistir. Zâviye; aynı zamanda işlek ticaret yollarından biri üzerinde de bulunduğu için Avrupalı seyyahların da uğrak yerlerinden biri olmuştur. Elvan Çelebi Köyünün tarihçesi İlk Çağ'a kadar uzanır. Bölge; XI. yüzyılda Türk idaresine geçmiş, 1398 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu çalışmanın amacı; Elvan Çelebi Köyünde Yerel Tarih araştırması yaparak, Elvan Çelebi'nin ve Zaviyesinin tarihsel ve kültürel bağlamda bölgedeki yeri ve önemini daha iyi anlayabilmek ve aynı zamanda genel tarihe de katkı sağlamaktır. Yerel tarih: Bir yörenin tarihinin sahip olduğu "kendine özgü" niteliğidir. Yerel tarih belirli bir yerde yaşamış veya yaşamakta olan toplumların kökenlerini, gelişimlerini, sosyal-kültürel-ekonomik gelişmelerini inceleyen bir alandır. Yerel Tarih aynı zamanda bölge insanında vatan sevgisi ve şuru kazanması açısından da önemlidir. Yerel tarih konuları, ülkemizin kültürel bir derinliğinin, çok renkli kaynaklarını da içerir. Bu bağlamda, Elvan Çelebi Köyünün adı nereden gelmektedir, coğrafi konumu, tarihi, nüfusu, eğitim durumu, ulaşım, ticaret köy hayatı, gelenekler- görenekler, Cumhuriyetle birlikte günümüze kadar köyde meydana gelen değişim ve gelişmeler araştırılmaya çalışılacaktır. Bu çalışmada yazılı belgeler, resmi kayıtlar ve yine bölgede Sözlü tarih çalışmaları da yapılarak sözlü tanıklar, görsel kayıtlar gibi kaynaklardan da yararlanılma yoluna gidilecektir.

Anahtar Kelimeler; Elvan Çelebi, Yerel Tarih, Anadolu, İslam, Türklük.

THE IMPORTANCE OF ELVAN ÇELEBİ ZAWİYAH IN THE CONTEXT OF LOCAL HISTORY AND CULTURE

Assist. Prof. Mustafa BAKAN
Hitit University
Faculty of Arts and Sciences
Department of History

ABSTRACT

Elvan Çelebi Village is on the road of Çorum and Amasya with the distance of 22 km from the city centre of Çorum. The Zawiyah in the village is one of the oldest traces of Anatolian Turkishness in those lands. It was constructed with the aim of serving the local population and the travellers passing by during the Turkification and

Islamization of the Anatolian Region. It was also a favorite site to visit for the European travellers, as it was on one of the busiest trade routes. The history of Elvan Çelebi Village dates back to The First Age. Control and administration of the region passed to Turks in the XI. century, and it became a land of the Ottoman Empire in 1398. The aim of this study is to better understand the importance of Elvan Çelebi and his Zawiyah in the historical and cultural context to contribute to the history of the region by doing local historical research. Local history is the unique quality of the history of a region. Local history is a field that examines the origins, development, social, cultural, and economic development of societies that lived or live in a particular area. Local history is also important for the local people to develop the feelings of patriotism and national consciousness. In this context, the origin of the name ; Elvan Çelebi Village, geographical location, history, population, educational status, transportation, trade, traditions and customs, also the changes and developments occurred during the Republic Era of Turkey are to be researched in this study. Written documents, official records, spoken interview techniques will be used as well as oral witnesses and visual records in this study.

Key Words; Elvan Çelebi, Local History, Anatolia, Islam, Turkishness.

AZERBAJCAN'DA İRFAN GELENEKLERİ: DÜN VE BUGÜN

Dr. Ahmet NİYAZOV
Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Bölüm Başkanı

ÖZET

İrfan geleneği İslam dünyasına tesir eden en güçlü dini düşünce yapısıdır. Onun en bariz özelliği ise sosyal hayatta yükselen değerlere sahip olmakla birlikte farklı gelenekleri de kendi bünyesinde bir fanus gibi koruyabilmesidir. Bir diğer özelliği ise gittiği yerlerde medrese zemininde yayılarak ilim-irfan zenginliği oluşturmaktır. Bu zaviyeden sufi temayüllerin etken olduğu coğrafyalardan biri de Azerbaycandır. Tarihen farklı tasavvuf ekollerinin bulunduğu yerlerden biri olmakla Azerbaycan, aynı zamanda İslam alemine yayılan sufi düşüncelerin doğduğu yerlerden biridir. Sühreverdirle başlayan irfan geleneği XIV asrın sonlarında Şirvanda Halvetiye sufi mektebini yaratmış, bu devirden itibaren hala günümüzde etkisini sürdüren en büyük tarikatlerden biri olarak bütün dünyaya bu coğrafyadan yayılmıştır. Aynı zamanda XIX asır Azerbaycan için II Nakşibendilik dönemidir. Bu irfan hareketi İsmail Siraceddin Şirvani (v.1848) ile 1817 senesinden itibaren Kafkasya'nın büyük kısmına yayılmakla kalmamış, hem bir tecdid hareketine dönüşmüş, hem de Çarlık Rusyasına karşı Kafkasya halklarının istiklal savaşlarının dinamizmini meydana getirmiştir. Azerbaycan sufiliği bu bölgenin tarihi geçmişinde çok zengin bir tasavvuf medeniyeti meydana getirmekle bölgenin mimari, edebiyat, felsefe, musiki, sanat, folklor ve daha bir çok alanların gelişmesine etkileri büyük olmuştur. Kayda değer husustur ki, postsovyet mekanda arşivlerin günyüzüne çıkması ile yeniden araştırmalar başlamakla sufi edebiyatının tarihi tedkikleri de henüz yeni ele alınan konulardan biri haline gelmiştir. Diğer bir husus şudur ki, yukarıda da kısaca değindiğimiz, bünyesinde farklı kültürel değerlere de hayat hakkı tanıyan tasavvuf aynı zamanda sosyal hayatın zenginliklerini koruyarak gelişmiştir. Malumdur ki, Azerbaycan tarihen hristiyanlık, yahudilik ve İslam gibi büyük medeniyetlerin yüzyıllar boyunca birarada yaşadığı, multikültürel zeminde tüm azınlıkların hoşgörüsü içerisinde yaşadıkları bir mekan olmuştur. Kayda değer husustur ki, bugün de ülkenin genel yapısını teşkil eden bu ahenk tarihen sufi değerlerle inşa edilen köklü bir medeniyet üzerinde kurulmuş irfani geleneğin çağdaş ananesidir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Şirvan, irfan, tasavvuf, sufi, kültür, hoşgörü

TRADITIONS OF IRFAAN (AWARENESS) IN AZERBAIJAN: YESTERDAY AND TODAY

Dr. Ahmet NİYAZOV
Head Of Departament Of İslamic Sciences
Azerbaijan Institute Of Theology

ABSTRACT

Irfaan tradition is the most powerful religious thought form affecting the Islamic world. Its most obvious feature is that it possesses values rising in social life, and is able to protect different traditions like a lantern in its frame. Its another feature is to spread everywhere at the level of madrasah and create a wealth of knowledge and awareness. One of the territories where Sufi tendencies are prevalent is Azerbaijan. Being one of the places where different Sufi schools have existed historically, Azerbaijan is also one of the areas where Sufi thoughts, spread over the Islamic world, were appeared. The tradition of Irfaan, which started with Suhrawardi, created Khalwatiyyah Sufi School in Shirvan at the end of the XIV century, and it has spread all over the world from this territory as one of the biggest sects that still continue its influence today. At the same time, XIX century is the period of II Naqshbandism for Azerbaijan. This Irfaan movement has not only spread over a large part of the Caucasus with Ismail Sirajaddin Shirvani (d.1848) since 1817, but has also turned into a tajdid movement and created the dynamism of the independence wars of the Caucasian people against Tsarist Russia. Azerbaijani Sufism created a very rich Sufi civilization in the history of this region, and had a great impact on the development of architecture, literature, philosophy, music, art, folklore and many other fields. It is noteworthy that, with the reveal of archives in the post-soviet territory, the historical researches on Sufi literature have become one of the issues that have been issued recently. Another point is that Sufism, we mentioned briefly above and which is tolerant to different cultural values, has also developed by preserving the richness of social life. As it is known, Azerbaijan has historically been a place where great civilizations such as Christianity, Judaism and Islam have lived together for centuries and all minorities lived in tolerance on the multicultural ground. It is noteworthy that today, this harmony, which constitutes the general structure of the country, is the contemporary tradition of the Irfaan tradition founded on a well-established civilization built with historical sufi values.

Key Words: Azerbaijan, Shirvan, Irfaan, Sufism, sufi, culture, tolerance.

UKRAYNA'DA (BUCAK'TA) BABAI İZLERİ

Drs. Mehmet TÜTÜNCÜ
Amsterdam Üniversitesi

ÖZET

Son yıllarda Güney Ukrayna'da yaptığımız araştırmalarda bazı heterodoks (Babai) dervişlerinin buralardaki faaliyetlerinin izlerine rastladık. Tarihi bir Türk Yurdu olarak bilinen bu bölgenin merkezinde bugün Tuna nehrinin Güney tarafında Romanya topraklarında da bulunan Babadağı ev İshakça şehirleri ile Sarı Saltuk çok bilinmektedir. Fakat Tuna'nın kuzeyinde Babai faaliyetleri bilinmemektedir. Hemen Babadağ'ına 50 km uzakta fakat Tuna'nın öbür yakasında bulunan İsmail şehri ismini İsmail baba adlı bir dervişten almıştır. İsmail baba Tekkesi Ruslar tarafından 1856 yılında yıkılana kadar bilinmekteydi. Yine bölgede erken tarihli bir bektâşi mezar taşı bulunmuştur. Bunun yanında yine Akkerman ve Bender kalelerinde bazı sembol ve işaretler burada heterodoks zümrelerin varlıklarına işaret eder.

Bildirimizde bölgedeki heterodoks İslami zümrelerin izleri ve somut olarak İsmail şehrinin kuruluşu, İsmail babanın kimliği ve ilk defa olarak neşredeceğimiz mezar taşının tanıtımı yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Bucak, Dobruca, Babailer, İsmail Baba

BABAI TRACES IN SOUTHERN UKRAINE (BUJAK)

Drs. Mehmet TÜTÜNCÜ
Amsterdam University

ABSTRACT

In recent years in our research in South Ukraine, we have come across traces of the activities of some heterodox (Babai) dervishes there. In the center of this region known as a historical Turkish Homeland, Babadağ and Ishkaca house, which are located in the Romanian lands on the southern side of the Danube river, and the Sarı Saltuk baba and İshak Baba are well known. But Babai activities in the north of the Danube are unknown. The city of İsmail, located 50 kilometers away from Babadağ but on the other side of the Danube, took its name from a dervish named İsmail baba. İsmail baba Tekke was very well known Until he Russians until the Russians destroyed in 1856. Again, an early bektâsi tombstone was found in the region. In addition, some symbols and signs in the Akkerman and Bender castles indicate the presence of heterodox communities.

In our paper, the traces of the Heterodox Islamic communities in the region and the establishment of the city of İsmail, the identity of İsmail Baba and the tombstone that we found for the first time will be introduced.

Key Words: Bujak, Dobrudja, Babai traces, İsmail Baba

KUR'AN'DA ve İSLAM GELENEĞİNDE İRFAN KAVRAMI ÜZERİNE

Prof. Dr. Mehmet EVKURAN
Hitit Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
Temel İslam Bilimleri

ÖZET

İrfan kavramı varlık, bilgi, dindarlık, insan ilişkileri ve yaşam tarzını yakından ilgilendiren yoğun metafizik ve teolojik göndermeleri bulunan bir kavramdır. İslam tarihi boyunca din anlayışında ortaya çıkan farklılaşmalar özel bazı kavramlar üzerinden karakterize edilmiştir. Müslüman filozoflar, hikmet, akıl ve felsefe kavramlarına dayanan entelektüel bir dindarlık kurgulamışlardır. Kelamcılarının sistemi, aklî-naklî delillere ve diyalektik yöntemeye dayanmaktadır. Fıkıhçılar nasslara, norm ve hüküm içeren birer hukuk metni olarak bakmışlardır. Tüm bunlardan farklı olarak tasavvuf yolunu izleyenler ise odağında irfan kavramının yer aldığı bir varlık ve bilgi sistemi üzerinde durdular. Aynı kaynaklara göndermede bulunan bu sistemler arasındaki hakikat tartışmalarının izleri günümüz İslam dünyasında halen devam etmektedir. İslam bir din ve yaşam tarzı olarak güçlendikçe, kitleler üzerinde egemenlik kurmaya çalışan bu hakikat söylemleri arasındaki çekişmelerin harareti de artmaktadır.

Bu bildiride, bir Kur'an kavramı olan irfan kelimesinin İslam geleneğinde izi sürülmektedir. Öncelikle kavramın Kur'an'daki kullanımları ortaya konulacaktır. Ardından İslam düşünce geleneğini oluşturan ekollerin bu kavrama yaklaşımları ve hangi anlamda kullandıkları incelenecektir. Felsefe, kelam, tasavvuf eksenindeki farklılaşmalar ve bu farklılaşmalardan kaynaklanan sonuçlar tartışılacaktır. 'İrfan geleneği' kavramsallaştırmasının güncel anlamı üzerinde de durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam geleneği, irfan, felsefe, kelam, tasavvuf, Anadolu.

ON THE CONCEPT İRFAN (WISDOM) IN QUR'AN AND ISLAMIC TRADITION

Prof. Dr. Mehmet EVKURAN
Hitit University
Faculty of Theology
Basic Islamic Sciences

ABSTRACT

Irfan is a concept with intense metaphysical and theological references that closely concern existence, knowledge, religiosity, human relations and lifestyle. Differences in religious understanding throughout Islamic history have been characterized by specific concepts. Muslim philosophers have purposed an intellectual piety based on the concepts of wisdom, reason and philosophy. The theologians' system is based on rational and textual

evidence and dialectical method. Fuqaha (Muslim jurists) have looked at the Qur'an and hadiths as a legal text containing norms and judgments. Unlike all these, Sufism focused on a system of being and knowledge with the concept of irfan. Traces of truth debates between these systems, which refer to the same sources, still continue in today's Islamic world. As Islam becomes stronger as a religion and lifestyle, the rivalry between these discourses of truth, which seeks to dominate the masses, increases.

In this paper, the word irfan, a Qur'anic concept, is traced in the Islamic tradition. First, the use of the concept in the Qur'an will be revealed. Then, the approaches of Islamic thought schools and their usage in this concept will be examined. The differences in the axis of philosophy, theology, Sufism and the results of these differences will be discussed. The current meaning of the concept of 'irfan tradition' will also be emphasized.

Key Words: Islamic tradition, irfan/wisdom, philosophy, kalam (Islamic theology), sufism, Anatolia.

**ANADOLU İRFAN GELENEĞİNİN ÖNEMLİ SİMASI ÂŞIK PAŞA'NIN ESERİ
GARİBNÂME'DE KUR'AN'DAN YANSIMALAR**

Dr. Öğr. Üyesi Kerim ÖZMEN
Kocaeli Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı

ÖZET

Türk şair ve mutasavvıfı Âşık Paşa; 1272' de (h. 670) Kırşehir'de doğdu; Şeyh Baba İlyas'ın torunudur. Eğitimini Kırşehir'de gören Âşık Paşa, önemli siyasi vazifelerde de bulunmuş ve Kırşehir'de 1332 yılında (h.733) vefat etmiştir. Devrinin önde gelen bilginlerindedir. Âşık Paşa'nın en önemli eseri Garibnâme'dir. Ana teması tasavvuf ve dîndir. Âşık Paşa Türk diline çok büyük önem vermiş, bu yüzden Garibnâme, döneminin sade Türkçesiyle kaleme alınmıştır. Didaktik bir karaktere sahip olan bu çalışma, sadece Türk Dili açısından değil, Anadolu'daki irfan geleneğini ve dönemin dini anlayışını anlamada da önemli bir kaynaktır. Eserinde İslam'ın temel kaynaklarından Kur'an ve hadislerden büyük oranda yararlanan Âşık Paşa, Anadolu irfan kültürüne önemli katkılar yapmıştır.

Bu çalışmada öncelikle Âşık Paşa'nın Garibnâme'de Kur'an ayetlerine referansları ve Kur'an'a bakışı analiz edilecektir. Ayrıca; Garibnâme'de Kur'an-ı Kerim'den yansımalar farklı açılardan incelenecektir. Buradan hareketle Âşık Paşa'nın düşünce dünyasında Kur'an-ı Kerim'in yeri ortaya konulacaktır. Bunun yanında eserde yer alan bazı Kur'an ayetlerinin Türkçe tercümesi sayılabilecek ifadeler inceleme konusu yapılacaktır. Böylece dönemin ilim ve kültür anlayışında İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an'ın konumuna da temas edilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Âşık Paşa, Garibnâme, Kur'an Kültürü, Anadolu İrfan Geleneği.

**THE REFLECTIONS FROM THE QUR'AN AT THE GARİBNÂME WHICH IS ÂŞIK PASHA'S
WORK , WHO IS THE IMPORTANT PERSON OF THE ANATOLIAN İRFAN TRADITION**

Assist. Prof. Kerim ÖZMEN
Kocaeli University
Faculty of Theology
Department of Qur'anic Reading and Recitation Science

ABSTRACT

Turkish poet and sufi Asik Pasha; He was born in 1272 (h. 670) in Kırşehir; She is the grandson of Sheikh Baba İlyas. Having received his education in Kırşehir, Âşık Pasha also made important political duties and died in Kırşehir in 1333 (h.733). He was the famous scientist of his age. The most important work of Âşık Pasha

is Garibnâme. Sufism is an educational work. Aşık Pasha gave great importance to the Turkish language, so Garibnâme was written in plain Turkish. This work, which has a didactic character, is an important resource not only in terms of Turkish Language but also in understanding the tradition of lore in Anatolia and religious understanding of the period. In his work, Âşık Pasha, who made great use of the Qur'an and hadiths as the main sources of Islam, made important contributions to the Anatolian Irfan tradition culture.

In this study, Aşık Pasha's references to the verses of the Qur'an and his view of the Qur'an will be analyzed. In addition, Reflections from Quran in the Garibnâme will be examined from different perspectives. Based on this, will have been revealed the place of the Quran in the thought of Âşık Pasha. Garibnâme was written in plain Turkish. In addition, the Turkish translation of some of the verses of the Qur'an in the Garibname will be examined. Thus, the position of the Qur'an, which was the main source of Islam in the understanding of science and culture of the period, will also be touched.

Key Words: Quran, Âşık Pasha, Garibnâme, Qur'an Culture, Anatolian Irfan (Lore) Tradition.

EBÛ ABDURRAHMÂN ES-SÜLEMÎ VE "EL-MUKADDİMETÜ Fİ'T-TASAVVUF" ADLI ESERİNDE AHLAK İLKELERİ

Dr. Öğretim Üyesi Rabia Zahide TEMİZ
Giresun Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi

ÖZET

Din geleneğimizde ahlak ve manevi eğitimin bir dersliği olarak hakikat rehberi zühd hayatının mektepleri tekke kültürünün müridlerinden önemli bir isim miladî 11. yüzyılın mutasavvıflarından Ebû Abdurrahmân Muhammed b. el-Hüseyn b. Muhammed es-Sülemî (ö. 412/1021)'dir. Dini ilimlerin mektebi önemli diyarlardan Horasan'ın Nişabur bölgesinde doğan Sülemî, devrin bir geleneği olarak erken yaşta ilme başlamış, önce zahid bir kimse olarak tanınan babasının tedrisinden geçmiş; ardından devrinin önemli sufilerinden Ebû Bekir eş-Şibli, İbn Münâzil ve Ebû Ali es-Sekafî gibi isimlerin sohbetinde bulunmuştur.

Nişabur 11. yy'ın ortalarında dinî-mezhebî bazı olaylara sahne olsa da Horasan bölgesinin en önemli yerleşim merkezi durumunda olmuş; İslam dünyasının ilk eğitim merkezlerinin kurulduğu yerlerin başında gelmiştir. Bağdat'taki Nizamiye Medresesinden önce Doğuda İslamî eğitimin yayılmasında etkin rol almış, pek çok değerli ilim ve bilim insanı bu medreselerde yetişmiştir. Bu isimlerden birisi de Ebu Abdurrahmân es-Sülemî'dir.

Sülemî, Tasavvuf tarihinin önemli isimlerinden birisidir. Yaşadığı dönemde din adamları ve yöneticilerin takdirini toplayan Sülemî, tasavvufî şahsiyetlere dair kaleme aldığı *Tabakat* eseri ile daha ziyade tanınsa da, kaynaklar onun yüzü aşkın eserinin varlığından söz etmektedir. Bunlardan birisi de "*el-Mukaddimetü fi't-tasavvuf*" adlı risaledir. Sülemî bu eserde güzel ahlakı tanımlamakta, tasavvuf düşüncesinin temelini oluşturan zühd ve ahlak üzerinden insanda var olması gereken erdemlerin bir kısmına işaret etmekte; İslam dininin özü, teslimiyetin imana dönüşünün aracı ahlak unsurlarını izah etmektedir. Bu anlamda eserde:

- Muhabbet
- Marifet
- Tevekkül
- Rıza
- Fütüvvet
- Sehâ (Cömertlik)
- Şefkat
- Güzel Ahlak ve Tevâzu başlıklarını ele almaktadır.

Bu tebliğ, Horasan'dan Anadolu'ya irfan geleneğinin özünü oluşturan bu kavramların mutasavvıf Sülemî'nin dilinden işlenmesini ele alacaktır.

Tebliğ başlıkları:

- Sülemî'nin Hayatı,
- Döneminde Horasan ve Nişaburda İlmi ve İrfânî Hayat,
- "*el-Mukaddimetü fi't-tasavvuf*" Eserinde Ahlak İlkeleri.

Kullanılacak Kaynaklar: Tebliğde temel kaynak Sülemî'nin 'el-Mukaddimetü'fi't-tasavvuf' adlı eseridir. Bunun dışında Sülemî'nin hayatı ve dönemi hakkında bilgi için tarih ve tabakat kaynaklarından istifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sülemî, Tasavvuf, Ahlak

**ABŪ ‘ABD AL-RAHMĀN AL-SULAMĪ AND ETHICS PRINCIPLES IN HIS WORK
“AL-MUQADDIMA FĪ AL-TASAWWUF”**

Assist. Prof. Rabia Zahide TEMİZ
University of Giresun Faculty of İslamic Sciences
Department of Hadith

ABSTRACT

One of the important name among the followers of the sufism culture, ekol of moral and spiritual education is Abu Abdurrahman Muhammad b. al-Huseyn b. Muhammed al-Sulami (d. 412/1021). Sülemî, who was born in Nishapur region of Khorasan, one of the important lands of religious sciences, started to learn as a tradition of the era at an early age. He took lesson from his father and had conversations with famous sufis like Ebu Bekir al-Shibli, İbn Munazil and Ebu Ali al-Sakafi.

Although Nishapur had some religious-denominational events in the middle of the 11th century, it became the most important settlement center of the Khorasan region; It was one of the places where the first education centers of the Islamic world were established. Nishapur played an active role in the expansion of Islamic education in the East before the Nizamiya Madrasa in Baghdad and many valuable scholars and scientists were trained in these madrasas. One of these names is undoubtedly Abu Abd al-Rahman al-Sulami. Sulami was appreciated by the scholar and rulers during his life time, although he is most known for his work ‘Tabakat’, which he wrote about Sufistic biographies, the sources refer to the existence of his more than a hundred works.

One of them is the so-called “Al-Muqaddıma Fī al-Tasawwuf”. In this work, Sulami defines good morality, and points to some of the virtues that must exist in human beings through the spirit and morality that forms the basis of Sufithought; The essence of the religion of Islam explains the moral elements of the return of surrender to faith. In this sense, in this work he process:

- Muhabbat (Direct knowledge of Allah)
- Ma’rifa (Knowledge)
- Submission
- Rada (Allah’s consent)
- Futuwwa (Spiritual Chivalry)
- Saha (Generosity)
- Kindliness
- Morality and Modesty

This notification will deal with the processing of these concepts, which are the essence of lore tradition from Khorasan to Anatolia, in the language of the precious Sufi al-Sulami

Notice titles:

- Sulami’s Life,
- Science and Lore in Khorasan and Nishapur,
- Ethical Principles in “Al-Muqaddıma Fī al-Tasawwuf”.

Referencesto be used: The main source in this notification is Sulami’s work called “Al-Muqaddıma Fī al-Tasawwuf”. Apart from that, information aboutt he life and period of Sulami will be made use of history and tabakat resources.

Key Words: Al-Sulamī, Tasawwuf, Ethic

ORTA KARADENİZ'DE TARİHİ BİR YERLEŞİM: MECİTÖZÜ

Doç. Dr. Esra KESKİN
Hitit Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi

ÖZET

Bu bildirinin konusu oluşturan Mecitözü İlçesi, Çorum ili sınırları içinde yer almakta olup, İç Anadolu'yu, Orta ve Doğu Karadeniz'e bağlayan Çorum-Amasya yolu üzerinde bulunmaktadır. Bu yol rotası üzerinde bulunması nedeniyle tarihsel süreç içerisinde yerleşim önemini kaybetmeden günümüze kadar devam edebilmiştir. Yerleşimin bulunduğu alanın fiziki özelliklerinin uygun olması nedeniyle insanlık tarihi boyunca çeşitli medeniyetler tarafından iskân görmüştür. Mecitözü, 4. yüzyılda Doğu Roma hâkimiyeti altında olup, Euchaita kenti sınırları içerisinde kalmaktadır. Bu dönemden geriye kalan birçok mimari eser ilçe merkezinde ve köylerde bulunmaktadır. 11. yüzyılda Euchaita kentinin, Danışmendliler tarafından ele geçirilmesinden sonra Oğuz Boylarından olan Çorumlu oymağının bölgeye yerleşmesiyle muhtemelen kent Çorum adını almıştır. Şehir, 13. yüzyılın ortalarında Anadolu'yu işgal eden Moğol istilası sonrasında 14. yüzyılda onların bir devamı olan İlhanlı Devleti'ne bağlı olarak Anadolu'da kurulan Eretna Beyliği'nin yönetimindedir. Bu dönemde Mecitözü İlçesi'nin yakınında bulunan bir köyde Elvan Çelebi Bey tarafından bir zaviye yaptırılır (1352). Çorum, Osmanlı Dönemi'nde önce Sivas ili Amasya Sancağına bağlı iken, 1916 yılında Ankara iline bağlı sancak olmuştur. İlçe merkezinde bu dönemde yapılmış mimari eserlerden bir bölümü günümüze ulaşabilmiştir. Bu bildiri kapsamında 4. yüzyıldan günümüze kadar uzanan tarihsel kronolojiye göre yerleşimin yeri ve mimarisi sanat tarihi yöntemleri kullanılarak incelenecektir. Tüm ilçeyi ele alarak bütünü görebilmek, Sempozyum konusu olan Horasan'dan Anadolu'ya akan irfan geleneğinin şekillendiği yerlerden biri olan Mecitözü ilçesine bağlı Elvan Çelebi köyü ve çevresinin fiziki şartları ve sanat tarihi ortamının daha iyi anlaşılmasının yanısıra, ilçenin kültür ve turizmine de katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karadeniz, Mecitözü, Elvan Çelebi

AN HISTORICAL SETTLEMENT IN THE MIDDLE BLACK SEA: MECİTÖZÜ

Assoc. Prof. Esra KESKİN
Hitit University
Faculty of Arts and Sciences

ABSTRACT

Mecitözü District, which is the subject of this declaration, is located Çorum province and is located on the Çorum-Amasya highway connecting Central Anatolia to the Central and Eastern Black Sea. Due to its location on this road route, the settlement has continued to the present day without losing its importance. Due to the physical characteristics of the area, it has been settled by various civilizations. Mecitözü is located within the borders of the city of Euchaita, which was under the rule of Eastern Rome in the 4th century. In the 11th century, after the capture of the city of Euchaita by the Danismendli, the Çorumlu tribe, one of the Oghuz tribes, settled in the region and the city was probably named as Corum. The city was under the rule of Eretna Principality, which was established after the Mongol invasion. In this period, a Mosque with tabhanes was built by Elvan Çelebi Bey in a village near Mecitözü District (1352). While Çorum was connected to the Amasya Sanjak in Sivas province during the Ottoman Period, it became a sanjak in Ankara in 1916. According to the historical chronology dating from the 4th century to the present day, the location and architecture of the Mecitözü settlement will be examined using art history methods. Being able to see the whole district as a whole will contribute to a better understanding of the physical environment and art history environment of Elvan Çelebi village and its surroundings, which is the subject of the symposium.

Key Words: The Black Sea, Mecitozu, Elvan Chelebi

ÇORUM/MECİTÖZÜ ELVAN ÇELEBİ KÜLLİYESİNİN SANAT TARİHİ İÇERİSİNDE Kİ YERİ VE ÖNEMİ

Doç. Dr. Mustafa Kemal ŞAHİN
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Fen- Edebiyat Fakültesi
Sanat Tarihi Bölümü

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sanat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

ÖZET

Çorum'un Anadolu Selçuklu döneminin kültürel yaşamında çok önemli yere sahip olan Elvan Çelebi külliyesi cami, zaviye, türbe ve hamamdan oluşmaktadır. Yapıyla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmış olmasına karşın, yeterince incelenmemiş sorunları çözüme kavuşturulamamıştır. Zaviye Çorum'da az sayıda olan örneklerdendir, plan ve mimari özelliklerinin yanı sıra kültürel yönüyle de Tokat ve Amasya ile bağlantıların sağlanması, bu dönem kültürel yaşamının anlaşılmasında son derece önemlidir. Diğer yandan yine bölge de az sayıda olan hamamı günümüzde oldukça kötü bir durumda kullanıldığından yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır ve bir an önce belgelendirilmesi gerekmektedir. Külliyeinin çevresinde dağınık halde bulunan mezar taşları ise konunun daha geniş boyutlarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, mimari, süsleme

ÇORUM/MECİTÖZÜ ELVAN ÇELEBİ COMPLEX PLACE AND SIGNIFICANCE IN ART HISTORY

Doç. Dr. Mustafa Kemal ŞAHİN
Aydın Adnan Menderes University Faculty of Arts and Sciences Department of Art History
Aydın Adnan Menderes University, Director of Art History Application and Research Center

ABSTRACT

Elvan Çelebi Complex of Çorum, which comprises of mosque, zawiya, tomb and hamam, had a very pivotal role in the cultural life of Anatolian Seljuki period. Although several researches had been conducted on the building, they are inadequate to solve the existing problems of the building. Zawiya is one of the rare examples in Çorum and revealing its plan and architectural features along with cultural connections with Amasya and Tokat are of extreme significance in terms of revealing the cultural life of the said era. In addition, its hamam which is very rare in the environs is in ramshackle condition due to abuse and badly needs to be documented. The strewn grave stones around the complex point out the fact that problems are not limited to the complex alone.

Key Words: Elvan Çelebi, architecture, ornament

TEKKE, ZAVİYE VE TÜRBELERİN SANATSAL ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ (ELVAN ÇELEBİ'NİN ZÂVİYESİ)

Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ÖZDEMİR
Hitit Üniversitesi

ÖZET

Üzerinde en çok konuşulan mevzulardan birisi de sanat veya sanatçı konusudur. Düzeysiz ve niteliksiz bir çok insana “sanatçı” ve bunların ortaya koydukları şeylere de “sanat” denildiği günümüzde, sanat nedir, sanatçı kimdir ve gerçek sanat eseri nasıl olmalıdır konusu ile birlikte dini mabedlerin sanat açısından incelenmesini ele alacağız. Tekke, zaviye ve türbelerin nasıl bir mekân olduğunu kısaca tanımladıktan sonra bunlar gibi dini yapılar ve tesislerden olan **Elvan Çelebi Zaviyesini** sanatsal açıdan inceleyerek, tekke ve zaviyeler, ne amaçla ortaya çıktıklarını, misyon ve vizyonlarının neler olduğunu, toplumsal bütünleşmede nasıl bir harç görevi gördükleri irdelenecektir. Sağlık başta olmak üzere, spor, müzik, mimari ve diğer güzel sanatlarda nasıl bir faaliyet yürüttükleri değerlendirilecektir.

Hülasa bu bilgiler ışığında Cumhuriyet tarihinde göremediğimiz, kaç asır geçmesine rağmen hayranlıkla izlediğimiz Mimar Sinan'ın yapmış olduğu eserler gibi tarihe mal olmuş eserlerin hangi duygu düşünce, inanç ve idealle yapıldığını ortaya koyarak bu eserlerin mimarî, güzel sanatlar, geleneksel sanatlar, şiir, edebiyat, mûsikî ve estetik arasındaki bağlantıyı tesbit etmek açısından ‘**Tekke ve Zaviyeler olmasaydı ne olurdu?**’ sorusuna cevap vererek konu neticelendirilecektir.

Sanatın muhtevasını ve beslendiği kaynakların anlaşılması İslâm'da sanat bilincini artırmak ve geliştirmek, literatüre katkı sağlaması açısından çalışmamız önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler : Sanat, Sanatçı, Tekke, Zaviye, Elvan Çelebi Zaviyesi, Mimari Yapılar

EXAMINATION OF TEKKE, ZAVIYE AND TOMBS IN TERMS OF THEIR ARTISTIC FEATURES (ELVAN ÇELEBİ'S LODGE)

Assist. Prof. Abdulkadir ÖZDEMİR
Hitit University

ABSTRACT

One of the most talked about topics is the subject of art or artist. Nowadays, many people who are low and unqualified are called “artists” and what they produce is called “art”. What is art, who is the artist, and how should the real work of art be, together with the subject, we will examine the study of religious shrines in terms of art. We will examine the Elvan Çelebi Lodge, which is one of the religious structures and facilities, from an artistic perspective. It will be evaluated how they operate in sports, music, architecture and other fine arts, especially in health. In the history of the Republic, the works that have been in history, such as the works of Mimar Sinan, which we watched with admiration despite how many centuries have passed. What would happen if there were no lodges? The question will be finalized by answering the question. It is important to work in order to increase and develop the awareness of art in Islam and to contribute to the literature.

Key Words: Art, Artist, Elvan Çelebi Lodge, Architectural Buildings

ELVAN ÇELEBİ CAMİİ'NİN AHŞAP SANAT ESERLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hanife Nuran HAKYEMEZ
İç Mimar
Çorum Belediyesi

ÖZET

Çalışmamızda, Çorum'un Mecitözü ilçesi, Elvan Çelebi Köyünde bulunan Elvan Çelebi Camii'nin ahşap öğeleri incelenmiştir. Bu camii, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sırasında kurulmuştur. Başta camii, türbe, medrese ve imareten müteşekkil bir zaviye iken, daha sonra cami ve türbeden oluşan bir yapıya dönüşmüş ve bu şekilde günümüze kadar ulaşmıştır.

Türbe 1930-1950 yılları arasında ziyarete kapalıydı. 1950 yılından itibaren sadece camii ve türbeden oluşan bir yapı olarak ibadete ve ziyarete açık hale gelmiştir. 2002 ve 2012 yılları arasında yapılan üç tamirden sonra bu günkü görünümüne kavuşmuştur.

Yapı içinde, 18 yy. sonuna tarihlendirilen, geçme ve künde-kârî tekniği ile yapılmış bir vaaz kürsüsü, bir minber ve bir kapı mevcuttur. Ayrıca çalışmamıza, geçme ve künde-kârî tekniği ile yapılmış bir kapı da dâhil edilmiştir. 13. yy. tarihlendirilen bu kapı, 1944 yılına kadar camide kullanılmış, bu tarihten sonra ise Çorum Müzesinde koruma altına alınmıştır. Sanat tarihi açısından önemli bir yere sahip olan bu ahşap öğeler, teknik çizimleri ile süsleme özellikleri açısından incelenmiştir. Çizim ve fotoğraflarla desteklenen çalışmamız, aynı yapıda bulunan iki farklı döneme ait eserleri sanat tarihi açısından incelememizi ve değerlendirmemizi sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, ahşap, minber, vaaz kürsüsü, kapı kanatları.

INVESTIGATION OF ELVAN ÇELEBİ MOSQUE IN TERMS OF WOOD ART WORKS

Hanife Nuran HAKYEMEZ
Interior Architect
Çorum Municipality

ABSTRACT

In this study, the wooden elements of Elvan Çelebi Mosque in Elvan Çelebi Village of Mecitözü district of Çorum were examined. The mosque was constructed during the Turkification and Islamization of Anatolia. Once it was primarily a complex composed of mosque, tomb, madrasa and, soup kitchen, then it was dismantled into a structure consisting of mosque and tomb and reached to the present day.

The tomb had been closed to visitors between 1930-1950. Since 1950, it has been opened for worship and visits as a structure consisting only of mosque and tomb. The complex's current appearance came to existence after the three repairs taken place between 2002 and 2012.

Inside the building, there are a lecture, a minbar and a door, which had been built with the kundekari and tenon techniques, dated to the end of the 18th century. In addition, a door created with tenon and kundekari techniques was also included in our study. This particular door, which dated back to the 13th century, was used in the mosque until 1944, and the Çorum museum has been providing protection for the artifact since that date. These wooden elements, which have an significant place in art history, were examined in terms of their technical drawings and ornamental features. Our work, supported by drawings and photographs, enables us to examine and evaluate the works of two different periods in the same structure in terms of art history.

Key Words: Elvan Celebi, mosque, wooden, minbar, stand, doorpanels.

MENÂKIBU'L-KUDSİYYE'DE RİYÂZETLERİN ELE ALINIŞ BIÇIMI

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet UYAR
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
Tasavvuf Anabilim Dalı

ÖZET

Elvan Çelebi'nin (ö. 760/1358-59) kaleme aldığı "Meakıbu'l-Kudsiyye" ya da "Nâme-i Kudsi", gerek Anadolu Türkçesi'nin ilk örneklerinden olması, gerekse Baba İlyas, onun soyu ve Babaî ayaklanması hakkında içerdiği malumat ve gerekse Anadolu coğrafyasında yaşanan son derece önemli olayların birincil kaynağı olması açısından paha biçilmez bir eserdir. Biz ise çalışmamızda, bu mühim eserin satır aralarından başka bir konunun izlerini sürmeyi deneyeceğiz. Bilindiği gibi, Elvan Çelebi, eserinde, Baba İlyas'tan, onun soy ve çevresinden bahsetmektedir. Ve satır aralarında, Anadolu'ya akın eden dervişlerin düşünce ve davranışlarına dair pek çok malumat, kimi zaman bir menkıbe içinde, kimi zaman bir olay esnasında anlatılmak suretiyle, serpiştirilmiş durumdadır. Anadolu'nun, dinî, tasavvufî ve ahlakî yapısının oluşumunda, bu dervişlerin ne derece önemli bir rol oynadıkları, adeta Anadolu'daki İslâm hamurunun bu dervişlerin elleri ile karıldığı ise bilinen bir gerçektir. İşte biz bu gerçeklikten hareketle, Menakıbu'l-Kudsiyye içinde, bahsi geçen dervişlerin uyguladıkları riyâzetleri ve bu riyâzetlerin hangi bağlamda işlendiğini konu ediniyoruz. Böylece, tasavvuf düşüncesi içerisinde, son derece önemli bir yeri olan riyâzet kavramının, Anadolu coğrafyasına aktarılırken ne şekilde işlendiğini, nasıl bir gelişim ve değişim gösterdiğini takip edebiliriz diye düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Menâkıbu'l-Kudsiyye, Tasavvuf, Anadolu, Riyazet, Derviş

PROCESSING STYLE OF THE RİYAZAH (THE ASCETICISM) CONCEPT IN THE MENAKIBU'L-KUDSİYYE

Assist. Prof. Mehmet UYAR
Ondokuz Mayıs University
Faculty of Theology Department of Sufism

ABSTRACT

"Menakıbu'l-Kudsiyye" or "Name-i Kudsi" written by Elvan Çelebi is an invaluable work in terms of being one of the first examples of Anatolian Turkish as well as providing information about Baba İlyas, his lineage and Babai rebellion and being the primary source of the most important events in Anatolia. In our study, we will try to research of another issue between the lines of this important work. As is known, Elvan Çelebi gives information about Baba İlyas, his lineage and his close circle in his work. And there are interspersed informations - sometimes between the lines, sometimes in a legend, sometimes during narration of an event- about the thoughts

and behaviors of the dervishes who had flocked to Anatolia. It is a known fact that these dervishes had a great contribution to the formation of the religious, mystical and moral structure of Anatolia and that the Islamic dough in Anatolia was mixed with the hands of these dervishes. Based on this reality, we aim to research the riyazahs (the asceticism) of the dervishes who mentioned in the book and the ways these riyazahs are interpreted. Thus, we think that we can follow how the concept of riyazah, which has a very important place in the sufism thought had been interpreted and transferred to Anatolia.

Key Words: Menâkıbu'l-Kudsiyye, Sufism, Anatolia, Riyazah, Dervish

GARİBNÂME'DE ZAMAN MEFHUMUNUN KULLANIMI ÜZERİNE BAZI TESPİTLER

Dr. Öğr. Üyesi Seydi KİRAZ
Hitit Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları

ÖZET

Zamanın varlık üzerinde karşı konulmaz bir tesiri vardır. Hayat, bu etkiyle yaratılır, değişime tabi tutulur ve farklı bir boyutta varlığını devam ettirir. Bu değişim ve dönüşüm, hayattan beslenen edebî metinlere de yansımıştır. Bu tarz metinlerden biri de tahkiyeli üslupla kaleme alınan mesnevilerdir. 14. yüzyılda yazılan Garibnâme'de zamanın farklı boyutlarıyla tezahür ettiği görülmektedir. Eserde zaman ve mekânın olmadığı ezeli âlem; yaratılış ve zaman ilişkisi; kurgunun özelliğine göre bazen kısalan, daralan an/dem gibi en kısa zaman mefhumu, bazen de gün, mevsim, yıl, asır ve devir gibi gittikçe uzayan, genişleyen zaman dilimleri; çocukluk, gençlik, yaşlılık gibi insan ömrünün dönüm noktaları; geçmiş, hal ve gelecek gibi zamanın üç ana hali ele alınmıştır. Garibnâme'de geçen bazı zaman unsurları masal, efsane, destan, menkıbe tarzında yazılan metinlerdeki gibi belirsizken tarihî, dinî olaylar ya da şahısların anlatıldığı bölümlerde zaman daha belirginleşmiştir. Garibnâme'nin müellifi Âşık Paşa'dır (ö. 733/1332). Şairin hayatı hakkındaki bilgiler, oğlu Elvan Çelebi'nin verdiği bilgilere dayanmaktadır. Âşık Paşa, 13. yüzyılda Horasan'dan Anadolu'ya göçen Şeyh Baba İlyas'ın torunudur. Şairin en çok dikkat çeken eseri, 10 bini aşkın beyitiyle Garibnâme adlı eseridir. H.730/M.1330 yılında tamamlanan bu eserde iç içe geçmiş birçok konudan söz edilmiştir. Eser dinî, tasavvufî ve ahlakî bir mesnevi özelliğini göstermektedir. Bu çalışmada Garibnâme'deki başlıca zaman unsurları ele alınarak bunların tespiti, tasnifi ve tahlili yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Âşık Paşa, Garibnâme, Zaman Kavramı

SOME DETERMINATIONS ON THE USE OF TIME IN GARİBNÂME

Assist. Prof. Seydi KİRAZ
Hitit University
Faculty of Theology
Islamic History and Arts

ABSTRACT

Time has an irresistible effect on existence. Life is created with this effect, subjected to change and continues its existence in a different dimension. This change and transformation was reflected in literary texts fed by life. One of such texts is the mesnevis written in narrative style. In Garibnâme written in the 14th century, it is seen that the time is manifested in different dimensions. The eternal world where there is no time and place in the work; creation and time relationship; depending on the characteristics of the fiction, sometimes the concept of the shortest time such as the shortening and narrowing moment, sometimes the time periods like day, season,

year, century and period that get longer and wider; turning points in human life such as childhood, youth and old age three main states of time such as past, state and future are discussed. While some time elements in Garibnâme are uncertain as in the texts written in the style of fairy tales, legends, epics and legends, time has become more pronounced in the sections where historical, religious events or persons are told. The author of Garibnâme is Aşık Pasha (d. 733/1332). The information about the life of the poet is based on the information given by his son Elvan Çelebi. Aşık Pasha is the grandson of Sheikh Baba İlyas, who migrated from Khorasan to Anatolia in the 13th century. The most striking work of the poet is Garibnâme with more than 10 thousand couplets. Completed in H.730 / M.1330, many intertwined topics are mentioned in this work. The work shows a religious, mystical and moral mesnevi feature. In this study, the main time elements in Garibnâme will be addressed and their identification, classification and analysis will be made.

Key Words: Aşık Pasha, Garibnâme, Concept of Time

**ELVAN ÇELEBİ'NİN 'MENÂKIBU'L-KUDSİYYE FÎ MENÂSIBİ'L-ÜNSİYYE'
ADLI MANZUM ESERİNDE GEÇEN DÎNÎ/TASAVVUFÎ KAVRAMLAR**

Arif ÜNAL

İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmeni

Çorum Belediyesi Prof. Dr. Hayreddin Karaman Anadolu İmam Hatip Lisesi

ÖZET

14. asırda yaşamış Anadolu velilerinden olan Elvan Çelebi'nin babası meşhur şair ve tarihçi Âşık Paşa'dır. Elvan Çelebi'nin doğum ve vefat tarihleri bugüne kadar net olarak tespit edilememiştir. Kırşehir'de doğduğu tahmin edilen Elvan Çelebi, hayatının büyük bir bölümünü daha önce dedesi Muhlis Paşa'nın yaşadığı Çorum'un Mecitözü ilçesine bağlı Elvan Çelebi Köyünde geçirmiştir. Vefat edince kendi adıyla anılan Elvan Çelebi Köyündeki zaviyesinin yanındaki türbeye defnedilmiştir. Yaşadığı devrin en meşhur sûfilerinden olan Elvan Çelebi, "Menâkıbü'l-Kudsiyye fî Menâsibi'l-Ünsiyye" adlı manzum bir eser yazmıştır. Eserin yazma bir nüshası 1957 yılında Karaman'da bulunmuştur. Bahsi geçen eser halen Konya Mevlâna Müzesi'nde kayıt altında bulunmaktadır. 118 varaktan oluşan bu eserin her bir varakı, mesnevi tarzında manzum bir şekilde yazılan 11 satırdan oluşmaktadır. Elvan Çelebi bu eserinde aile büyüklerinin hayat ve menkıbelerini anlatır ve döneminin bazı sosyal, kültürel olaylarına da ışık tutar. XIII-XIV. yüzyıllarda Anadolu'daki Türkmenlerin islâm anlayışlarını ve döneminin sufi yaşamını da yansıtan bu eser, o dönemin tasavvuf anlayışını anlamamız açısından da önem arz etmektedir. Hem Elvan Çelebi'nin dini-tasavvufi düşüncesini, hem de yaşadığı devrin tasavvuf anlayışını yansıtan bu eser de geçen dini-tasavvufi kavramlar bu çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, Tasavvuf, Tasavvufi Kavramlar

**RELIGIOUS CONSIDERATION CONCEPTS IN ELVAN CHELEBİ'S
'MENÂKIBU'L-KUDSİYYE FÎ MENÂSIBİ'L-ÜNSİYYE'**

Arif ÜNAL

Imam Hatip High School Vocational Courses Teacher

Çorum Municipality Prof. Dr. Hayreddin Karaman Anatolian Imam Hatip High School

ABSTRACT

Father of Elvan Çelebi, who is one of the Anatolian parents who lived in the 14th century, is the famous poet and historian Âşık Pasha. Elvan Chelebi's birth and death dates cannot be determined clearly until today. Elvan Chelebi, the reason for his lodge in the village of Elvan Chelebi in the Mecitözü district of Çorum, where detective Muhlis Pasha lived, was buried in the mausoleum. Elvan Çelebi wrote a poetic work called "Menâkıbü'l-Kudsiyye fî Menâsibi'l-Ünsiyye". A manuscript of the work was made in 1957 in Karaman. It is registered in Konya Mevlana Museum. A leaf of this work, consisting of 118 leaves, consists of 11 lines written in verse in a mesnevi style. In this work, Elvan Chelebi explains the life and traditions of the family elders and sheds light on

some social and some events of his period. XIII-XIV this work, which also reflects the Muslim understanding of Turkmens in Anatolia and the Sufi life of its period in centuries, reflects the degree of importance of our understanding of the Sufi understanding of that period. The religious-mystical concepts in the work of Elvan Çelebi, reflecting the religious-mystical mind world, and the Sufi understanding of the era in which it lives, show the subject of this study.

Key Words: Elvan Chelebi, Sufism, Sufi Concepts.

ELVAN ÇELEBİ'NİN YAŞADIĞI DÖNEMDE ANADOLU'DA SİYASİ YAPILANMA

Prof. Dr. Mehmet AZİMLİ
Hitit Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları

Doç. Dr. Zehra GENÇEL EFE
Hitit Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları

ÖZET

Elvan Çelebi XIII. yüzyılın ilk yarısından itibaren Moğol istilasından kaçarak Orta Anadolu'ya yerleşen, devrin siyasi, sosyal ve dini hareketleri içinde yer alan büyük bir Türkmen şeyh ailesine mensuptur. Babası XIV. yüzyıl Anadolu Türk tasavvuf hayatının ünlü simalarından Âşık Paşa, dedesi Karamanoğulları beyliğinin kuruluşuna adı karışan Muhlis Paşa, büyük dedesi Babâî isyanı (1240) olarak bilinen dini-sosyal hareketin başı Baba İlyâsî Horasânî'dir. Bu durum Onun, bölgenin siyasi-sosyal-dini oluşumunun merkezinde yer alması anlamı taşımaktadır.

Elvan Çelebi'nin yaşadığı XIV. yüzyıl, Anadolu'nun Türkleşmesi-İslamlaşması serüveninin en kritik aşamasıdır. Anadolu önemli siyasi olaylara ev sahipliği yapmaktadır. Anadolu Selçuklu Devletinin bölgedeki hâkimiyeti bu dönemin başında sona ermiştir. Anadolu Selçukludan boşalan bölgelerde İlhanlılar, umumi valileriyle Türk tarihinin akışını değiştirecek mücadeleye girişmişlerdir. İlhanlı hâkimiyetinin azalması ve ortadan kalkmasıyla birlikte Anadolu Beyliklerinin yeniden kıyasıya mücadele ettiği yeni bir dönem başlamıştır. Mücadelenin içinde bulunan en önemli beylik Osmanlı Beyliğidir. Osmanlı Beyliği daha sonra burada bir dünya devletine dönüşecek, Anadolu'da Türk birliği bu beylikle sağlanacaktır.

Elvan Çelebi'nin yoğun olarak siyasi değişimlerin yaşandığı bir asırda yaşaması ve Onun mensup olduğu Türkmen şeyh ailesinin birçok siyasi, sosyal ve dini oluşumun merkezinde ve etkin rol alması dikkat çekicidir. Dolayısıyla bu dönemin siyasi yapısının ortaya konması ve bu siyasi değişimlerin Anadolu'nun Türkleşmesi, İslamlaşması ve Anadolu'da Türk birliğinin sağlanması sürecinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bundan yola çıkarak, bu dönemi siyasi değişimler çerçevesinde ele almak ve Anadolu Türk birliği sürecini ortaya koymaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Anadolu Türk Birliği, Türk İskanı, Anadolu'nun İslamlaşması

POLITICAL STRUCTURE IN ANATOLIA IN THE PERIOD OF ELVAN ÇELEBİ

Prof. Dr. Mehmet AZİMLİ
Hitit University
Faculty of Theology
Islamic History and Arts

Assoc. Dr. Zehra GENÇEL EFE
Hitit University
Faculty of Theology
Islamic History and Arts

ABSTRACT

Elvan Çelebi is a member of a large Turkmen sheikh family, who fled the Mongolian invasion from the first half of the XIII century and settled in Central Anatolia and took part in the political, social and religious movements of the period. His father is Âşık Pasha, one of the famous figures of the XIV century Anatolian Turkish Sufi life. Muhlis Pasha, whose grandfather was involved in the establishment of the Karamanoğulları principality. The great-grandfather whose the head of the religious-social movement, known as Babâî rebellion (1240), was Baba İlyâsî Horasani. This means that it is at the center of the political-social-religious formation of the region.

The XIV century, where Elvan Çelebi lived, is the most critical phase of the Turkish-Islamicization journey of Anatolia. Anatolia hosts important political events. The domination of the Anatolian Seljuk State in the region ended at the beginning of this period. In the regions that were emptied of Anatolian Seljuks, İlhanlıs started a struggle with their governors to change the course of Turkish history. With the decrease and disappearance of İlhanlı's rule, a new period started when Anatolian Beyliks struggled again. The most important principality in the struggle is the Ottoman Principality. The Ottoman Principality will later transform into a world state here, and the Turkish unity in Anatolia will be provided with this principality.

It is noteworthy that Elvan Çelebi lived in a century of intense political changes and that the Turkmen sheikh family he belonged to played an active role in the center of many political, social and religious formations. Therefore, revealing the political structure of this period and the Turkification of Turkey and Islamization of these political changes will provide a better understanding of the process of Turkish unity in Anatolia. Based on this, we will try to address this period within the framework of political changes and to reveal the Anatolian-Turkish union process.

Key Words: Anatolian Turkish Union, Turkish Settlement, Islamization of Anatolia

HÜSEYİN HÜSAMEDDİN YASAR'IN AMASYA TARİHİ'NDE ELVAN ÇELEBİ VE SOYU

Doç. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU
Amasya Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi

ÖZET

Türk edebiyatı hem tarih hem de tasavvufu iç içe bir edebiyat hüviyeti gösterir. Özellikle eski Türk edebiyatı üzerine çalışmak için iyi bir tarihçi olmak da şarttır. Şairlerin hayat hikâyesi kadar tarihî olayların şair üzerindeki etkisi de bilinmelidir. Bu bağlamda ister şairin hayatı ile ilgili tarihî bilgileri tespit amacıyla olsun ister devrin olaylarının şair üzerindeki etkisi için olsun, tarihî gelişmeleri bilmek gerekir. İşte Elvan Çelebi hakkında da bu yol izlenmeli ve devrinde gerçekleşen olaylar tarihin tozlu sayfalarından ortaya çıkarılmalıdır. Bu çalışmada, Elvan Çelebi ve onun soyu ile ilgili yazılanlara bir de Hüseyin Hüsameddin Yasar'ın Amasya Tarihi'nden bakıldı. Amasya Tarihi'nde Elvan Çelebi ve soyu hakkında oldukça çok malzeme vardır. Bu malzeme zaman zaman kullanılarak özellikle büyük dedesi Baba İlyas hakkında yazılar yazılmıştır. Ancak, bu çalışma ile Elvan Çelebi'nin atası Baba İlyas'tan başlanılarak pek çok akrabasının biyografileri peş peşe sunuldu. Bu sayede, sadece bir noktaya bakmak yerine, süreç içerisinde Elvan Çelebi soyunun hangi görüşlere evrildiği görülmeye çalışıldı. Çalışmayla görüldü ki Baba İlyas da dâhil pek çok şahsiyet hakkında taban tabana zıt fikirler yayılmış ve bu fikirler özellikle sosyal medyada önemli bir yer işgal etmiştir. Yine görülmüştür ki herkes kendi meşrebine göre bu şahsiyetleri şekillendirmektedir. Biz, Hüsameddin Hüseyin'in aynı hataya düşüp düşmediğinden çok, biyografisini verdiği soyun nasıl yaşadığını objektif olarak göstermeye gayret ettik. Elvan Çelebi'nin Menâkıbü'l-Kudsiyesi'nde, Âşık Paşa'nın Garipnâme'sinde verilen bilgiler yanında, Hüseyin Hüsameddin'in Amasya Tarihi'nde verdiği bilgileri harmanlayıp bazı görüşlerin en azından abartılı olduğunu ispatlamış olduk. Amasya Tarihi'ndeki orijinal metinleri kullandık ve bu biyografilerin bir miktar sadeleştirmesini gerçekleştirdik. Böylece bol şair ve devlet adamı yetiştiren ve çok farklı yönlerde çekilen bir soyun biyografisini Amasya Tarihi'nden ortaya koymaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, Menâkıbü'l-Kudsiye, Hüseyin Hüsameddin Yasar, Amasya Tarihi, Baba İlyas, Baba İshak.

**İN HÜSEYİN HÜSAMEDDİN YASAR “HISTORY OF AMASYA”
ELVAN ÇELEBİ AND THEIR RELATIONS**

Assoc. Prof. Metin HAKVERDİOĞLU
Amasya University
Faculty of Arts and Sciences

ABSTRACT

Turkish literature shows a literary identity intertwined with both history and Sufism. It is essential to know a good history especially for studying Turkish literature. The impact of historical events on the poet should be known as well as the life story of the poets. In this context, it is necessary to know the historical developments, whether for the purpose of determining the historical information about the life of the poet or for the effect of the events of the period on the poet. This should be followed about Elvan Çelebi and the events that took place during this period should be revealed from the dusty pages of history. It is necessary to look at the writings about Elvan Çelebi and her ancestry from Hüseyin Hüsameddin Yasar's "History of Amasya". In "History of Amasya" there is a lot of material about Elvan Çelebi and his descendants. From time to time, this material was written about Baba İlyas. However, with this study, we have presented the biographies of many relatives one after the other, starting from Elvan Çelebi's ancestor Baba İlyas. In this way, instead of just looking at one point, we tried to see which views of the relatives of Elvan Çelebi evolved in the process. In our study we found that there were diametrically opposed ideas about many personalities, including Baba İlyas, and these ideas occupied an important place, especially in social media. Again, it is seen that everyone shapes these personalities according to their own view of life. Rather than whether Hüsameddin Hüseyin made the same mistake, we tried to show how the lineage he described in his biography behaved. Elvan Çelebi'nin "Menakıbü'l-Kudsiye" s, Asik Pasha's "Garip-name" in addition to the information given, Hüseyin Hüsameddin'in "History of Amasya" by blending the information, we have proved that some of the views, at least exaggerated. We used some of the texts in the "History of Amasya" cut from the original text and performed some simplification of these biographies. We tried to make a biography of an ancestry who raised plenty of poets and statesmen.

Key Words: Elvan Çelebi, Menâkıbü'l-Kudsiye, Hüseyin Hüsameddin Yasar, History of Amasya, Baba İlyas, Baba İshak.

BABAİLER İSYANININ ARDINDAKİ GÜÇLER

Doç. Dr. Nadir KARAKUŞ
Hitit Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

ÖZET

Elvan Çelebi'nin dedesi olan Babailer İsyanının kilit isimlerinden Baba İlyas'ın da katıldığı Türkmen isyanı, Anadolu'yu yakıp yıktığı gibi, Anadolu Selçuklu Devleti'nin de zayıflamasına yol açmıştı. İsyanı bastırmak üzere Erzurum'da Moğolları karşılamak üzere bekletilen ordu Amasya ve Kırşehir civarlarına konuşlandırıldığı için, 1243'teki Köseadağ bozgunu bu ordunun da yokluğu ile neticelenmişti. Kudretli Anadolu Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubad'ın ölümünden sonra oğlu II. Gıyâseddin Keyhusrev'in sefih bir hayat yaşaması, etrafındaki tecrübeli kumandanları gücendirmesi yanında isyanı hazırlayan başka etkenler de vardı.

1230'daki Yassıçemen bozgunundan bir müddet sonra Selçuklular'ın hizmetine giren Harizmliler askerler, II. Gıyâseddin'in ilk günlerinde de devlet hizmetinde kalmaya devam etmişlerdi. Ancak yeni Sultan'ın iktidarına sıcak bakmayan Harizm beyi Hayır'ın kısa süre sonra tutuklanarak Zamantı Kalesi'ne hapsedilmesi her şeyi değiştirdi. Emrindeki Harizm askerleri beylerinin tutuklanmasına ve bir müddet sonra Zamantı Kalesi'nde ölmesine kızarak Selçuklu topraklarını terk etmiş ve el-Cezîre taraflarında bozgunculuğa başlamışlardı. 1240 yılında da Babailer isyanı çıkınca bu Harizmliler askerler onlara katılmışlar ve isyanın büyümesine neden olmuşlardı. İsyanın ardındaki bir başka güç ise Moğollar idi. Sultan Alâeddin döneminde Ögeday Han ile yapılan barış, biraz da Selçukluların gücü ile alâkalı olduğu için Moğollar yeni Sultan'ın yaptığı tüm davranışları kontrolleri altında tutuyorlardı.

İsyan'ın başlamasında Baycu Noyan'ın emrindeki askerlerin de Baba İlyas ve onun halifesi Baba İshak'a destek verdiklerine bakacak olursak isyanda Moğollar'ın büyük payı vardı. Türkmen göçü ve vergi sistemindeki adaletsizlik gibi nedenler ise, daha önceden beri var olan bir gerçektir. 1157'de Sultan Sencer'in ölümü ve Kirman Selçuklularının ortadan kalkması ile zaten bu göç çok önceden beri var olan bir gerçektir ve daha önceden de otlak ve yurt arayışında olan Türkmenler zaman zaman Selçuklu güçlerine zor anlar yaşıyor, onlarla çatışıyordu.

İsyanın ardında Eyyübîler'in olduğuna dair görüşler ise tutarsız görünüyor. II. Kılıcarşan zamanında Ra'bân Kalesi yüzünden çıkan ihtilaflar çoktan halledilmiş, 1230'da Harizmlilere karşı kazanılan Yassıçemen Zaferi'nde Selçuklu ve Halep Eyyübîleri birlikte saf tutmuşlardı. Kaldı ki 1240'lı yıllarda Eyyübî ailesi içindeki anlaşmazlıklar had safhaya çıkmış, hatta ilk kez Eyyübî tarihinde hanedandan II. Âdil bu anlaşmazlıklar neticesinde tahttan indirilerek öldürülmüştü. İsyan'ın arkasında büyük güçler vardı ve bunlar karışık, puslu zamanları seviyorlardı.

THE FORCES BEHIND THE REBELLION OF THE BABAIS

Assoc. Dr. Nadir KARAKUŞ
Hitit University
Faculty of Theology

ABSTRACT

Elvan Çelebi's grandfather of the key names of the rebellion of Babailer Baba İlyas'm participated in the Turkmen rebellion, burned and destroyed Anatolia, as well as the Anatolian Seljuk State weakened. In order to suppress the rebellion, the army, which was waiting to meet the Mongols in Erzurum, was deployed around Amasya and Kırşehir, and the defeat of Köseadağ in 1243 resulted in the absence of this army. After the death of the powerful Anatolian Seljuk Sultan Alaeddin Keykubad, his son II. Besides Gıyâseddin Keyhusrev's living a miserable life, offending the experienced commanders around him, there were other factors preparing the rebellion.

1230 Yassicemen defeat after a while entering the service of the Seljuks Harizm soldiers, II. In the early days of Gıyâseddin, they continued to serve in the state. However, the new Sultan's power, which does not look hot Harizm bey No soon after the arrest and imprisonment of Zamantı Castle changed everything. Harizm soldiers under his command were angry that the beys were arrested and died in Zamantı Castle after a while and left the Seljuk lands and started to defeat al-Jazeera. When the Babailer rebellion broke out in 1240, the soldiers of Harizm joined them and caused the rebellion to grow. Another force behind the rebellion was the Mongols. Since the peace made with Ögeday Khan during the reign of Sultan Alaeddin was related to the power of the Seljuks, the Mongols controlled all the behaviors of the new Sultan.

In the beginning of the rebellion, the soldiers under the command of Baycu Noyan also supported the father Elijah and his caliph Baba Isaac. The reasons such as Turkmen immigration and injustice in the tax system were a fact that had existed before. With the death of Sultan Sencer in 1157 and the disappearance of the Kirman Seljuks, this migration was already a long-established fact, and the Turkmens, who were in search of pasture and homeland, sometimes had difficult moments for the Seljuk forces and clashed with them.

The views that the Ayyubids were behind the rebellion seem inconsistent. II. During the time of the Kılıcarslan Ra'bân Castle, the conflicts had already been settled. Moreover, the disagreements within the Ayyubi family in the 1240s came to an extreme stage; He was dethroned and killed as a result of these disputes. There were great powers behind the rebellion, and they loved mixed, hazy times.

ELVÂN ÇELEBİ'NİN MENÂKIBU'L-KUDSİYYE FÎ MENÂSIBU'L-ÜNSİYYE ADLI ESERİNE GÖRE TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİNİN TÜRKMEN SİYASETİ VE MOĞOLLARIN ANADOLU İSTİLASININ SEBEPLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Kemal TAŞCI
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Moğolların Anadolu istilası hakkında bilgi veren Türkiye Selçuklu tarihinin ana kaynaklarının günümüze ulaşmamış olması, daha sonra İbn Bîbî, Aksarayî gibi tarihçilerin ise eserlerini İlhanlı/Moğol devlet adamlarının emri ile kaleme almış olmaları, Anadolu tarihinin bu en önemli kısmının karanlıkta kalmasına neden olmuştur. Moğolların Anadolu hâkimiyetine engel olmak isteyen Türkmenlerin isyanları ise Fars/İran kökenli maliyecilerin onayladıkları hadiseler olmaları hasebiyle onları velinimet olarak gören Türkiye Selçuklu resmî Farsça tarihçileri tarafından hoş karşılanmamıştır. Özellikle Anadolu Türkmen isyanların ilki olması hasebiyle Babaî isyanı da Türkiye Selçuklu resmî Farsça tarih yazıcıları tarafından dinî/mezhebî sapkınlık temeline oturtulmuş ve kanlı bir şekilde bastılan isyan hukukî bir zemine oturtulmuştur. Elvân Çelebi *Menâkıbu'l-Kudsiyye fî Menâsıbu'l-Ünsiyye* adlı eserinde Moğolların Anadolu istilası ve sebepleri hakkında Türkiye Selçuklu resmî Farsça tarih yazarlarının aksine Babaî isyanının en önemli unsuru olan Baba İlyas-ı Horasânî'nin torunu olması hasebiyle bu meseleyi Türkmen bakış açısıyla ele almıştır. Elvân Çelebi, babası *Âşık Paşa*, Karamanoğulları Beyliğinin teşekkülü ve Moğol hâkimiyetindeki Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti Konya'nın ele geçirilmesinde emeği geçen dedesi Muhlis Paşa ve onun da babası olan Baba İlyas-ı Horasânî ve halifesi Baba İslak-ı Şâmî'nin hayatını menkıbevî bir şekilde anlattığı eserinde muhalif bir tarihçilik örneği sergilemiştir. Bu yazıda Elvân Çelebi ve Türkiye Selçuklu Resmî tarih yazarlarının verdiği bilgiler karşılaştırılacak ve karşılaştırmalı bir tarih tenkidi ve mıkayesesî ortaya konulacaktır.

Anahtar kelimeler: Elvan Çelebi, Menakıbu'l-Kudsiyye, Anadolu Selçukluları, Baba İlyas, Baba İshak, Muhlis Paşa, Babai İsyani, Moğollar, Türkmenler, Selçuklu Tarih Yazıcılığı

**TURKMEN POLITICS OF ANATOLIAN SELJUKİD STATE AND REASONS OF MONGOL
INVASION OF ANATOLIA ACCORDING TO ELVAN ÇELEBİ'S WORK ENTITLED
MENÂKİBU'L-KUDSIYYE FÎ MENÂSIBU'L-ÜNSİYYE**

Assist. Prof. Dr. Kemal TAŞCI
Erzincan Binali Yıldırım University
Faculty of Science and Letters
Department of History

ABSTRACT

Due to the fact that the primary sources of Anatolian Seljukid's history that gives information about Mongol invasion of Anatolia did not reach the present day, and the historians such as İbn Bîbî, Aksarayî wrote their works by the command of Ilkhanid/Mongol statesmen caused the most important part of the Anatolian History to be left in the dark. As the rebellions of the Turkmens, who want to prevent the Mongol domination in the Anatolia, were not approved by the Persian / Iranian financiers, the official Persian historians of Anatolian Seljukid, who regarded the financiers as benefactors, did not welcome the rebellions either. Especially Babaî rebellion, which is the first of the Anatolian Turkmen rebellions, was sited on the basis of religious / sectarian heresy by Anatolian Seljukid official historians and the rebellion which was quelled bloodily was based on a legal ground. Unlike Anatolian Seljukid official historians, Elvân Çelebi dealt with the Mongols invasion of Anatolia and its reasons in his work entitled *Menâkıbu'l-Kudsiyye fî Menâsıbu'l-Ünsiyye* with Turkmen point of view as he was the grandson of Baba *İlyas-ı Horasânî* - *the most important man of the Babaî rebellion*. *In his work Elvân Çelebi heroically told his father Âşık Paşa, formation of Karamanogulları seigniory, his grandfather Muhlis Paşa who made great effort in the conquest of Konya - the capital of Anatolian Seljukid State under Mongol's rule, Muhlis Pasa's father Baba İlyas-ı Horasânî and the life of his khalifa Baba İslak-ı Şâmî in his work and he exhibited a great historiographic talent. In this article, the information given by Elvan Çelebi and Anatolian Seljukid official historians will be compared and a comparative history of criticism are to be presented.*

Key Words: Elvan Çelebi, Menakıbu'l-Kudsiyye, Anatolian Seljukids, Baba İlyas, Baba İshak, Muhlis Paşa, Babai Rebellion, Mongols, Turkmens, Anatolian Seljukid historiography

**KAM TÖRENLERİNDEN TEKKE MUSİKİSİNE
VURMALI ÇALGILARIN GÖSTERGEBİLİMSEL TINILARI
-Kam Davulu ve Kudümün Kalp Atışları-**

Prof. Dr. Feyzan M. GÖHER
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
TMDK
Müzikoloji Bölümü,

ÖZET

Müzik, insan ruhunu derinden etkileyen bir güce sahiptir. İnançsal öğretileri yaymak, dini metinleri ezberletmek ve maddeden ayrı ezeli bir cevher olan insan ruhunu etkilemek amaçlarıyla müzikten yararlanmak, çok eski dönemlerden beri uygulanmaktadır. Çalgıların ruh üzerindeki tesiri, sözlü melodiden daha ilgi çekicidir. Çünkü doğrudan sözlerle verilen bir mesaj olmadan da, çalgının kendine has tınısıyla icra edilen melodik ve ritmik yapılarla, karşı tarafta istendik etkiler oluşturulabilir. Türk musikisinde vurmali çalgılar, sıra dışı etki alanlarıyla dikkat çeker. Savaşlarda kösler, Türk ordusunun ayak sesi gibi duyulur. Düğünler ise davul ritmi olmadan düşünülemez. Eğlencelerde zilli tef, ayinlerde bendir en temel ihtiyaçlardandır. Kimi vurmali çalgılara ise çeşitli yan anlamlar yüklenmiştir. Kam(şaman) davulu ve İslami dönemde ise Tasavvuf musikisinin kalp atışı olan kudüm, bu özel çalgılardan ikisidir.

Kam davulu, sağaltım ve diğer amaçlarla gerçekleştirilen kamlama (şaman töreni) esnasında aktif olarak kullanılır. Kamlar, ilahilerle birlikte, davullarını çalarak insanlar ve ruhlar arasında aracı olmaya çalışırlar. Kutlu kabul edilen hayvanların derilerinden yapılan davula, tavşan ayağı ya da kurt postu kaplı tokmaklarla vurularak elde edilen darplar, sıradan bir ses olmaktan daha derin anlamlara sahiptir. Vızıltı benzeri hafif seslerden, gök gürültüsünü andıran kuvvetli seslere yükselen darplar, Gök Tanrı'ya yakarılırları ulaştırmakla görevlidir. İslamiyet'ten sonraki dönemde ise Tasavvufi musikide kudüm vuruşları, Allah'a giden yolda kalp atışları gibidir. Tekke musikisi zikre eşlik eden, yön veren, ahenk katan bir unsurdur. Ancak bunlarla birlikte Allah aşkının bütün ruha, bedene, hayata zuhur etmesinin de yollarından birisidir. Betimsel karakterli bu çalışmada, eski Türk inancı ve günümüz Şamanizmde kamların başlıca aracı olan kam davuluna ve Tasavvuf musikisinde kudüme yüklenen yan anlamlar irdelenmiş; karşılaştırılarak, yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf Musikisi, Kudüm, Kam Davulu, Müzikoloji, Organoloji.

**FROM KAM CEREMONIES TO TEKKE MUSIC
SCIENTIFIC RESOURCES OF PERCUSSION INSTRUMENTS
-Kam Drum and Jerusalem's Heartbeat-**

Prof. Dr. Feyzan M. GÖHER
Niğde Ömer Halisdemir University
Turkish Music State Conservatory
Musicology Department

ABSTRACT

Music has a power that deeply affects the human spirit. Percussion instruments in Turkish music attract attention with their extraordinary impact areas. Some percussion instruments have different meanings. Shaman drum from Central Asia and kudüm which is the heart beat of Sufi music are two of these special instruments.

Shamans singing hymns perform ritualistic ceremonies by playing their drums. Shaman drums are covered with the skin of sacred animals. The rammers of shaman drums are covered with rabbit feet or wolf hide. Music made with these drums has special meanings. Shaman music performed with drums, is a way to reach God. Similarly kudum is a musical instrument used to reach God in Sufi music. Tekke music accompanies rites and gives direction. However, it ensures reaching the love of Allah.

In this descriptive study, the connotations attributed to the shaman drum, which is the main tool of the shamans in the ancient Turkish belief and today's Shamanism, and the kudum in Sufi music have been examined, compared and interpreted.

Key Words: Music, Kudum, Shaman Drum, Musicology, Organology.

ANADOLU'DA YAŞAYAN İRFAN GELENEĞİNİ BARIŞ MANÇO ESERLERİ ÜZERİNDEN YENİDEN OKUMAK

Doç. Dr. Göktürk ERDOĞAN
Munzur Üniversitesi
Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
Müzik Bilimleri Anasanat Dalı

ÖZET

Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan yaşam serüveninde Türk-İslam kültürü, Hoca Ahmet Yesevi'den, Yunus Emre'ye, Dede Korkut'tan Pir Sultan Abdal'a kadar pek çok fikir insanı yetiştirmiştir. Nitekim Anadolu'nun Türkleşmesinde ve sonrasında İslam kültürüyle harmanlanmasında bu fikir insanları büyük rol oynamıştır. Anadolu'daki düşünce geleneği ve inanç sisteminin şekillenmesi ve günümüze kadar ulaşmasındaki en önemli kavramlar ise *ilim, irfan, erdem, hoşgörü ve ahlak* gibi evrensel konular etrafında bütünleşmiştir. Bugün Anadolu'daki inanç geleneğimizin de temel dinamikleri arasında olan bu evrensel temalar, sözlü ve yazılı kültürle yüzyıllar boyu nesilden nesile aktarıla gelmiştir. Doğruluğu, dürüstlüğü, birlikte yaşama kültürünü, hoşgörü, helal kazancı ve öteki dünya inancına dair pek çok mistik konuyu toplum hafızasında şekillendiren ve Anadolu insanına has bir haslet kazandıran bu temalar, bugün Anadolu'da yaşayan irfan geleneğimizin de en başat örnekleri arasındadır. İşte bu noktadan hareketle yaşam tarzı, çalışmaları ve eserlerinde sıkça işlediği ahlaki konular düşünüldüğünde Barış Manço, Anadolu'da yaşayan irfan geleneğini ve hoşgörü kültürünü sanat üzerinden en güzel anlatan isimlerin başında gelmektedir. Bu çalışmada Barış Manço'nun -yaşamı ve genel sanat anlayışından hareketle- Anadolu'da irfan ve hoşgörü geleneğini eserlerinde nasıl işlediği üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Anadolu kültürü, İrfan, Türk müziği, Barış Manço.

RE-READING THE İRFAN TRADITION LIVING IN ANATOLIA ON THE WORKS OF BARIŞ MANÇO

Doç. Dr. Göktürk ERDOĞAN
Munzur University
Faculty of Fine Arts, Design and Architecture
Department of Music Sciences

ABSTRACT

In the adventure of life stretching from Central Asia to Anatolia, Turkish-Islam culture has brought many people from Hodja Ahmet Yesevi to Yunus Emre, Dede Korkut and Pir Sultan Abdal. As a matter of fact, this idea played an important role in the Turkification of Anatolia and its subsequent blending with Islamic culture. The most important concepts in shaping the tradition of thought and the belief system in Anatolia and reaching the

present day are integrated around universal issues such as science, lore, virtue, tolerance and morality. These universal themes, which are among the basic dynamics of our belief tradition in Anatolia today, have been passed down from generation to generation for centuries with oral and written culture. These themes, which shape many mystical issues about the righteousness, honesty, culture of living together, tolerance, halal gain and belief in the other world in the memory of the society and bring a unique characteristic to the Anatolian people, are among the primary examples of our lore tradition living in Anatolia today. Considering this point of view, Barış Manço is one of the names that describe the tradition of lore living in Anatolia and the culture of tolerance in the best way when considering the moral issues he frequently deals with in his works, works and works. This study will focus on how Barış Manço handles the tradition of lore and tolerance in Anatolia in his works, based on his life and general understanding of art.

Key Words: Anatolian culture, İrfan, Turkish music, Barış Manço.

SEMÂ VE RAKS TARTIŞMALARININ EVVELİ: ÂŞIK PAŞA'NIN SEMÂ RİSÂLESİ

Dr. Öğr. Üyesi Betül SAYLAN
Trabzon Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

ÖZET

Tasavvuf literatüründe semâ, raks, musiki konusu genellikle tartışmalara sebebiyet vermiştir. İlk dönem sûfilerinden, tasavvufun ilk yazılı kaynaklarından, Osmanlı tarihinde belli bir döneme damgasını vuran Kadızâdeliler-Sivâsiler tartışmalarından bu tartışmaların izdüşümlerini takip etmek mümkündür.

Bu tartışmalar evvelinde, Anadolu coğrafyasında ve Türkçe olarak kaleme alınan ilk semâ risâlesi Âşık Paşa'ya âit olduğunu söyleyebiliriz. Elvan Çelebi'nin (ö. 760/1358-59'dan sonra) babası, *Garibnâme* müellifi Âşık Paşa'nın (ö. 733/1332) semâ ve raks hakkındaki görüşlerini ihtivâ eden küçük hacimli bir *Semâ Risâlesi* bulunmaktadır. Edebiyat otoriteleri tarafından çeşitli sebeplerden Âşık Paşa'ya âidiyeti hususunda tartışmalar bulunsada, risâlenin taşıdığı bazı özellikler risâlenin Âşık Paşa'ya ait olma ihtimâlini kuvvetlendirmektedir.

Âşık Paşa'nın tasavvufî düşüncesinde önemli bir yere sahip olan, semâ ile özleşmiş olan Mevlânâ ve *Mesnevî*'si ekseninde inşâ edildiğini söyleyebileceğimiz risâlenin sonunda Âşık Paşa semâ etmenin kimler için geçerli, helâl kimler için de haram olduğu hususuna değinir. Âşık Paşa bu tasnifi gerçekleştirirken *Risâle*'nin ve *Garibnâme*'nin geneline yayılmış olan matematiksel tasnif sistemini kullanır.

Semâ risâlelerinin genelinin Arapça olduğu göz önünde bulundurulduğunda eserin Türkçe oluşu önemini arttırmaktadır. Ayrıca risâle günümüze değin genellikle edebiyat ve dil otoriteleri tarafından incelenmiş olup, tasavvufî bir perspektifle incelenmediği neticesine varılmıştır. Bu çalışma ile bu eksiğin kapatılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sema, Risâle, Âşık Paşa.

SEMÂ VE RAKS TARTIŞMALARININ EVVELİ: ÂŞIK PAŞA'NIN SEMÂ RİSÂLESİ

Assits. Prof Betül SAYLAN
Trabzon University
Faculty of Theology

ABSTRACT

In the Sufi literature, the subject of sema, raks and music has often caused discusses. It is possible to follow the projections of these debates from the early sufis and the first written sources of sufism and left its mark on a period in Ottoman History called as Kadizadelis-Sivasis.

Before these discussions, we can say that the first sema treatise written in Turkish and in Anatolian geography belongs to Ashık Pasha. Elvan Çelebi's (after 760/1358-59) father, *Garibnâme* author Âshık Pasha (d. 733/1332) has a small volumly Semâ Risala containing views of the sema and raks. Although there are some debates by the literary authorities about belonging to Âshık Pasha for various reasons, some features of the treatise reinforce the possibility that the treatise belongs to Âshık Pasha. At the end of the treatise we can say that it was built on the axis of Mawlana and Mesnevi, who had an important place in the mystic thought of Ashik Pasha, who had become a pioneer of the sema, and in the end of the treatise, Ashık Pasha mentions that the sema is valid for whom and for whom halal. In performing this classification, Ashık Pasha uses the mathematical classification system spread throughout *Risale* and *Garibnâme*.

Considering that the sema treatises are generally in Arabic, the fact that the work is in Turkish increases its importance. Moreover, it has been examined by the literary and linguistic authorities, it has been concluded that it has not been studied from a mystical perspective. By this study aimed to eliminate this deficiency.

Key Words: Sema, Risala/Treatise, Ashık Pasha.

ANADOLU SELÇUKLULARI DÖNEMİNDE ANADOLU'YA GÖÇ EDEN FARŞÇA ŞİİR SÖYLEYEN MUTASAVVIF ŞAİRLER VE ŞİİRLERİ

Arş. Gör. Dr. Çetin KASKA
İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

Anadolu Selçukluları döneminde Moğollar, İran'a saldırınca Maverâünnehir, Rey, Irak ve Horasan gibi merkezler tahrip edilmiş, Semerkand, Merv, Nişabur, Buhara ve İsfahan gibi yerlerde bulunan kütüphaneler yakılmış ve mutasavvif şairler ya öldürülmüş veya daha güvenli olan Anadolu'ya göç etmiştir. İlim ve edebiyatın fakirleştiği, emir ve padişahların şairlere ilgi göstermediği, edebiyatın ilerlemek yerine gerilediği bu dönemde, İran'da bulunduğu ortamın taassubundan kurtulan mutasavvif şairler için, Anadolu en güvenli sığınak olmuştur. O dönemki yönetim tarafından kendilerine düşüncelerini söyleme ve yayma imkânı tanınmayan mutasavvif Fars şairler, Anadolu'daki yönetim tarafından hoşgörü ve saygıyla karşılanmış, himaye edilmiş ve Farsça şiir söylemeleri noktasında teşvik edilmişlerdir. Bu şairler de ömürlerinin çoğunu bu topraklarda geçirmiş, İran edebiyat ve kültürünün Anadolu'da yeniden inşasında önemli rol oynamışlardır. Anadolu Selçuklu devletinin kuruluşuyla birlikte İran kültürü mutasavvif Farsça söyleyen şairlerin Anadolu'ya göç etmesiyle daha da hız kazanmıştır. Özellikle Anadolu'ya göç eden Mevlânâ, Fahreddin-i Irâkî, Evhadüddin-i Kirmânî ve Seyf-i Fergânî'nin bu alanda büyük katkısı vardır. Bu makalede Anadolu Selçukluları döneminde Anadolu'ya göç eden şairler ve şiirleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Anadolu Selçukluları, Göç, Fars Şairleri, Mevlânâ.

SUFI POETS AND THEIR POEMS WHO IMMIGRATED TO ANATOLIA DURING THE ANATOLIAN SELJUK PERIOD AND WROTE PERSIAN POETRY

Research Assistant Dr. Çetin KASKA
Istanbul University
Faculty of Letters
Department of Persian Language and Literature

ABSTRACT

During the period of the Anatolian Seljuks, when the Mongols attacked Iran, centers such as Transoxiana, Rey, Iraq and Khorasan were destroyed, libraries in Samarkand, Merv, Nishapur, Bukhara and Isfahan were burned, and Sufi poets were either killed or migrated to the safer Anatolia. In this period when science and literature became impoverished, orders and sultans did not show interest to poets, and literature declined rather than progress, Anatolia became the safest shelter for Sufi poets who survived the violence of the environment in

Iran. The Sufi Persian poets, who were not given the opportunity to express and spread their thoughts by the rulers of that time, were tolerated and respected by the rulers in Anatolia, protected and encouraged to write Persian poetry. These poets also spent most of their lives in these lands and played an important role in the reconstruction of Iranian literature and culture in Anatolia. With the establishment of the Anatolian Seljuk state, Iranian culture gained speed with the immigration of Sufi Persian poets to Anatolia. Especially Mawlana, Fakhraldin İraqi, Awhaduddın-i Kirmani and Saif Farghani, who migrated to Anatolia, have a great contribution in this field. In this article, the poets who migrated to Anatolia during the Anatolian Seljuk period and their poems were examined.

Key Words: Anatolia, Anatolian Seljuks, Migration, Persian Poets, Mawlana.

YESEVİLİK: DOĞU VE BATI TÜRKLERİ ARASINDA ORTAK MANEVİ-KÜLTÜREL KÖPRÜ

Prof.Dr. Nasib GÖYÜŞOV
Azerbaycan Bilimler Akademisi
Yazmalar Enstitüsü

ÖZET

İslamdan sonra Türk topluluklarının dini-manevi altyapısının oluşması ve sosyal-kültürel gelişmesi irfan geleneği ile Doğuda – Türkistan ve Orta Asyada başlamıştır. Türklerin İslami ilkeleri benimsemesinde ve onların islamlaşmasında irfan geleneği önemli yer işgal etmektedir. Yesevîlik ekolu şu açıdan daha çok dikkatçektir. Hacı Ahmed Yesevî İslami değerleri ve Kur'an hikmetlerini göçebe Türkler arasında kolaylıkla anlatmak ve onların kalplerine nüfuz etmek için en uygun usuller kullanmıştır: irfan geleneği ve Türk şiir diline has estetik malzeme. Şu konuda diğer husus ondan ibarettir ki, eskiden tektanrıcılık düşüncesine sahip olan Türklerin inanış uslubu ve ahlaki değerleri ile İslama has tevhid itikadı ve ahlaki-manevi boyutlar arasında uyum onların kolaylıkla islamlaşmasına katkı sağlamıştır. Yesevîlikle Türkistan'da başlayan bu dini-manevi hareket Türklerin yaşadığı geniş bir coğrafyayı ihtiva etti; önce Orta Asyada yayıldı, Kırgızistana ve hatta Keşmire yol buldu, daha sonra Batıya – Azerbaycana ve Anadolu'ya geldi. Yesevînin müritleri vesilesile Anadolu'da türkleşme ve islamlaşma hareketi güçlendi, bunların yanısıra bölgede dini-manevi ve sosyal-kültürel kurumların gelişmesi, dengeli bir medeniyetin oluşmasına, Türklerin millet olarak bütünleşmesine ve aynı zamanda gelecekte kudretli bir Osmanlı devletinin kurulmasına zemin hazırlamış oldu.

Ahmed Yesevî Hazretleri Kur'an-i Kerimde yer alan evrensel dini ve manevi ilkelerin, insanlığa hitap edilen hikmetlerin Türkler arasında anlaşılması için ozan-âşık geleneğinden faydalanmış ve şu husus Türk tasavvufunun Anadolu'da gelişmesinde önemli faktör olarak dikkati çekiyor. Ama bu bölgede Yesevîliğe has gezginci dervişlik ananesi yerini yerleşik tekke-medrese medeniyetine verir.

İnsaniyetin ve ahlakın üstün bulunduğu İslam insanlar arasında din birliğine, comertliğe ve manevi vahdete davet ediyor, farklı ırklar, kavimler ve zümreler arasında anlaşma ve yardımlaşma gibi temellere dayanır. Şu hususlar Yesevîliğin belirgin çizgilerinden olmakla toplumsal ilişkilerin yoğunlaşmasını, aynı zamanda dini, medeni ve sosyal hayatın dengeli halde gelişmesini sağlamıştır. Genelde Yesevîlik Türk dünyasının ortak manevi temelini oluşturduğunda, Doğu ve Batı Türk topluluklarının bütünleşmesinde manevi-kültürel köprü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yesevîlik, Doğu ve Batı Türkler, İslam ve İrfan geleneği, Ortak manevi-kültürel köprü

**YASAVIYYA: COMMON SPIRITUAL-CULTURAL BRIDGE
BETWEEN EAST AND WEST TURKS**

Prof. Dr. Nasib GÖYÜŞOV
Azerbaijan Academy of Sciences
Institute of Manuscripts

ABSTRACT

The religious-spiritual formation of Turkish communities and their socio-kultural self-knowledge after Islam started with a “irfan” tradition in EAST: Turkestan and Central Asia. The Ahmed Yasavi’s Sufi tradition occupied an important place in the Islamization of Turkish tribes. He spread Islamic ideas and propagandized Qur’anic values among Turkish nomads and used two method for the explanation of Islamic rites and penetration Qur’anic concepts into the souls of ordinary people: Turkish poetry tradition (ozan) and Mystical sentiments and susceptibility. Here you can find another important factor, that contributed to rapid and easy Islamization of the Turks: conformity and relevance between monothesic inclinations and moral norms of ancient Turks and transcendent İslamic monotheism and Qur’anic ethical values.

Yasavi’s religous and spiritual movement in Central Asia in a short time passed to Kyrgyzstan and India. Later Murids of Yasavi brought his teaching to WEST: Azerbaijan and Anatolia. The process of Turkicization and Islamization of Anadolia was accelerated as a result of the intensive activities of Yasawi’s disciples. Thus, spiritual aspirations of Yasaviyya were spread out in a vast geographical area. In course of time nomadic dervishes tradition was replaced by sedentary culture and stable lifestyle. Moreover, Qur’an rejects racial, ethnic, nationalist and class discrimination among people, professes justice and equality between them.

There was greated the favorable conditions for the devolepment of social and cultural institutions, the formation of balanced society. This infrastructure was a groundwork for the establishment of a mighty Ottoman sate.

Generally, order of Yasaviyya was common spiritual-cultural basis of the Turkish world and played a dominant role in the devolepment and inegration of East and West Turkish communities.

Key Words: Yasaviya, East and West Turks, Islam and Sufi tradition, common spiritual-cultural bridge

SEYAHATNAMELERDE TRABZON TÜRBELERİ

Prof. Dr. Temel ÖZTÜRK
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Bizans bakiyesi Rum Devleti'nin yönetiminde olan Trabzon, 1461 tarihine kadar şehrin civar bölgelerine yapılan Türk akınları ve fetihle beraber İslamlaşma sürecine girmiştir. Fetih sonrası başlayan İslamlaşma irfan gelenegine sahip olan tekke ve zaviyeler aracılığıyla da sürdürülmüştür. Osmanlı idaresinde şehrin hem yöneticileri hem de zaviye mensubu erenleriyle İslamlaşma günümüze kadar devam etmiştir. Bu süreçte isimleri unutulmuş erenlerin ve yöneticilerin birçoğu söz konusu olsa da şahsına münhasır türbe yapılanlar da mevcuttur. Trabzon şehir merkezinde ayakta kalan 4 türbe yer almaktadır. Bunlar Trabzon'daki Osmanlı dönemi yapılarının korunaklıları arasında gelmektedir. Mevcut türbeler dışında her ne kadar günümüze kadar gelmese de Osmanlı döneminde Trabzon'da başka türbelerin varlığı da düşünülmektedir. Tarihi kaynaklar bunun izlerini bize sunmakla birlikte bunların isimlerinden de bahsetmektedir.

Seyahatnameler zamanın ve mekânın canlı bir tasvirini sunan tarihi kaynaklar arasında yer alır. Yerli ve yabancı birçok seyyahın uğradığı Trabzon şehri hakkında bilgi verilirken türbelere ilişkin notlar da tutulmuştur. Haliyle bu kaynaklar temelinde konuyla alakalı günümüzdeki basılı eserler de gözden geçirilerek Trabzon'daki türbelerin durumları, mimari özellikleri ve sahipleri hakkında bilgiler verilirken şehrin İslami kimliğine kattıkları değerler vurgulanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Trabzon, Türbeler, Seyahatnameler

SHRINES OF TRABZON IN ITINERARY

Prof. Dr. Temel ÖZTÜRK
Karadeniz Technical University
Faculty of Letters
Department of History

ABSTRACT

Trabzon, which was under the rule of the Greek State that was part of Byzantine, entered the Islamization process with the Turkish raids and conquests made in the surrounding areas of the city until 1461. Islamization that started after the conquest was continued through Islamic monasteries which have a tradition of lore. Islamization with both the rulers of the city and the members of the saints in the Ottoman administration continued until today. Although there are many of the men and administrators whose names have been forgotten in this process, there are also those who were made private shrines. There are 4 shrines in Trabzon city center. These are among

the shelters of the Ottoman period structures in Trabzon. Apart from the existing shrines, it is thought that other shrines existed in Trabzon during the Ottoman period. Historical sources provide traces of this as well as mention their names.

Itineraries are among the historical sources that offer a vivid depiction of time and space. While informing about the city of Trabzon, where many domestic and foreign travelers visit, notes about the shrines were also kept. Therefore, based on these sources, current printed works related to the subject will be reviewed and information about the status, architectural features and owners of the shrines in Trabzon will be tried to highlight the city's Islamic identity.

Key Words: Trabzon, Shrines, Itinerary

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDE İNANÇ TURİZMİ HAKKINDA HALKIN GÖRÜŞ VE BEKLENTİLERİ

Doç. Dr. Burak GÖKBULUT
Yakın Doğu Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa YENİASIR
Yakın Doğu Üniversitesi

ÖZET

Turizm faaliyetleri, ülke ekonomilerinde çok önemli bir yere sahip olduğu için her geçen gün çeşitlenmekte ve amaca göre çok daha fazla insan söz konusu faaliyetlerin içerisinde yer almaktadır. Günümüzde özellikle turistik açıdan geniş bir imkâna sahip olan ülkelerde, insanların ekonomik olarak gelir düzeylerinin artması, turizm sektörünün gelişmesi ve çeşitlenmesi ile de doğrudan ilgilidir. Özellikle tarihî süreç içerisinde birçok uygarlığın ev sahipliğini yapan Kıbrıs gibi ada ülkeleri, turizmin gelişimi ve çeşitlenmesi açısından son derece önemli bir potansiyele sahiptir. Kıbrıs'ta son yıllarda turizm faaliyetine katılan farklı kültüre sahip insanların beklentileri, turizmcileri de yeni arayışlara yöneltmekte, bunun sonucu olarak alternatif turizm faaliyetleri Kuzey Kıbrıs'ın geleceği açısından daha fazla önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda özellikle son yıllarda adı daha çok duyulmaya başlayan inanç turizmi de farklı dinlerin önemli yapılarını barındıran Kuzey Kıbrıs için ayrı bir öneme sahiptir. Bildiride halkın görüşlerinden faydalanarak Kuzey Kıbrıs'ta ülke turizmine önemli bir katkı yapacağı düşünülen inanç turizminin önemi ortaya konacaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılacaktır. Hazırlanan anket, Kuzey Kıbrıs'ta farklı yaş ve eğitim düzeyinden 60 katılımcıya uygulanacaktır. Araştırmayı sağlam temellere dayandırmak için öncelikle turizm ve inanç turizmi konularında literatür taraması yapılacaktır. Ardından Kuzey Kıbrıs'ın tarihî, sosyal ve turistik özellikleri hakkında bilgi verilerek, adadaki inanç merkezlerinden söz edilecektir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular tartışılarak çeşitli önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, İnanç turizmi, Kıbrıs, Ada, Din.

OPINIONS AND EXPECTATIONS OF THE PUBLIC ABOUT FAITH TOURISM IN TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

Assoc. Prof. Burak GÖKBULUT
Near East University

Assoc. Prof. Mustafa YENİASIR
Near East University

ABSTRACT

Since tourism activities have a very important place in the national economies, they are diversifying on a daily basis and more and more people are involved in these activities depending on the objective. Today, especially in countries with a wide range of tourist attractions, the economic income of people is directly related to the development and diversification of the tourism sector. Island countries such as Cyprus, which hosted many civilizations in the historical process, have an extremely important potential in terms of tourism development and diversification. The expectations of people from different cultures who have been involved in tourism activities in Cyprus in recent years are leading tourists to new searches. As a result, alternative tourism activities are becoming more important for the future of Northern Cyprus. In this context, especially in recent years, faith tourism, whose name has become more popular, has a special importance for Northern Cyprus, which contains important structures of different religions. The paper will highlight the importance of faith tourism, which is believed to make an important contribution to the country's tourism in Northern Cyprus, by making use of the views of the public. The questionnaire will be used as a data collection tool. The questionnaire will be applied to 50 participants from different ages and levels of education in Northern Cyprus. In order to base the research on a sound basis, firstly literature review will be performed on tourism and faith tourism. Secondly, information will be given about the historical, social and touristic features of Northern Cyprus and the faith centers on the island will be mentioned. The findings of the research will be discussed and various suggestions will be made.

Key Words: Tourism, Faith tourism, Cyprus, Island, Religion.

DİNİ ZİYARET KÜLTÜ BAĞLAMINDA ELVAN ÇELEBİ TÜRBESİ

Yakup İLHAN
Hitit Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Mezunu

Doç. Dr. Yakup ÇOŞTU
Hitit Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
Din Sosyolojisi Anabilim Dalı

ÖZET

Din olgusu, mutlak anlamda kutsalın nesneliliği ile insanların hayatına girmeyip, içinde bulunulan sosyo-kültürel ortamın oluşturduğu şartlar çerçevesinde birtakım imgeler, semboller, değerler ve pratikler yoluyla somutlaşmaktadır. Bireylerin dindarlık eğilimi, bu sosyo-dini kültür içerisinde somutlaşan dini kültür unsurlarıyla etkileşime girmesi suretiyle gerçekleşmektedir. Dinin toplumsal alandaki tezahür biçimine yönelik literatürde farklı yaklaşımlar bulunmakla birlikte, genel olarak üç temel aşamada mutabık kalınmıştır. Bunlar: akide/inanç, ibadet/pratikler, sosyolojik boyut. Din, bu temel aşamalarla toplumsal alanda gözlemlenebilir sosyal bir gerçeklik olarak araştırma nesnesi haline gelebilmektedir.

Toplumun dini hayatında önemli bir yeri olan ve bu önemini canlılığı ile ispat eden dini ziyaret olgusu, manevi güç ve meziyetlerine inanılan ya da bunların atfedildiği mekânlara belirli istek ve dileklerin temini için yapılan ziyaretler ve bu çerçevede oluşmuş olan inanç ve uygulamaların genelini ifade etmektedir. Dini ziyaret ya da ziyaret dindarlığı, dinin tezahür ettiği sosyo-kültürel gerçekliğe göre form değiştirebilmektedir.

Anadolu'daki dini ziyaret olgusu, hem İslam öncesi inanış ve geleneklerin hem de İslam kültür ve uygulamalarının izlerini taşımaktadır. Öyle ki, Türk halk dindarlığının görünümünden biri olarak karşımıza çıkan ziyaret dindarlığı, çok yönlü dini ve sosyo-kültürel forma sahiptir.

Bu bildiride, dini ziyaret kültürü bağlamında Çorum ili Mecitözü ilçesine bağlı beldede yer alan Elvan Çelebi Türbesi ve çevresinde halk inanışları açısından yapıla gelen uygulamalar incelenecektir. Araştırma, saha çalışması yöntemine dayalıdır. Bulguların temininde gözlem ve mülakat teknikleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dini Ziyaret, Halk İnanışları, Elvan Çelebi Türbesi, Mecitöz

ELVAN ÇELEBİ TOMB IN THE CONTEXT OF THE RELIGIOUS VISIT CULT

Yakup İLHAN
Hitit University
Institute of Social Sciences
Philosophy and Religious Sciences Department Master's Degree

Assoc. Dr. Yakup ÇOŞTU
Hitit University
Faculty of Theology,
Department of Sociology of Religion

ABSTRACT

The phenomenon of religion does not enter lives of humans with its objectivity of the sacred in an absolute sense, but it is embodied by objects, symbols, values and practices within the context of the socio-cultural environment. The tendency of religiosity of individuals is realized by interacting with elements of religious culture embodied in the socio-religious culture. While there are different approaches in the literature on the appearance of religion in the societal context, three general stages are agreed upon. These include beliefs, worships and practices, and the sociological dimension. Religion become a scientific research object as a social reality that can be observed in these basic stages in the social field.

Religious visit phenomenon, which has an important place in the religious life of the society and proves its importance with its vitality, refers to visits made to places believed to have spiritual power and merits, and to beliefs and practices formed within this context. Religious visit or folk piety can change its form according to socio-cultural reality.

The phenomenon of religious visit in Anatolia carries traces of pre-Islamic beliefs and traditions, as well as Islamic culture and practices. In fact, folk piety is one of the appearances of the Turkish folk religiosity, and has a multifaceted religious and socio-cultural form.

In this paper, in the context of religious visit cult, the performed practices in terms of folk beliefs around the Elvan Çelebi Tomb located in Mecitözü district of Çorum province will be examined. The study is based on field research method. Observation and interview techniques were used to collect information.

Key Words: Religious Visit, Folk Beliefs, Elvan Çelebi Tomb, Mecitözü

SON YÜZYILIN HAT SANATÇISI HAMİD AYTAÇ VE İSLAM KALİGRAFİ (HAT) SANATINA KATKISI

Doç. Dr. Mustafa DİĞLER
Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
Resim Bölümü

Doç. Dr. Rasim SOYLU
Aksaray Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar
Eğitimi Bölümü

ÖZET

Hat sanatı; Arap alfabesiyle yazılan İslam kaligrafisini ifade etmekle birlikte Türk- İslam sanatları içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. İslam kaligrafisiyle sanatını icra edenlere hattat adı verilir. Hat sanatının tarihsel gelişimi kendisini Kur'an-ı Kerim'in nazil olmasıyla birlikte yine Müslümanların kutsal kitabı Kur'an üzerinden göstermiştir. Geleneksel Türk el sanatları içerisinde seçkin bir yere sahip olan Hün-i Hat sanatının zirveye ulaşması, Osmanlı döneminde var olan Hat sanatkârlarının eliyle olmuştur. Zaman içerisinde Türk hat sanatı ile ilgili şu söz darb-ı mesel olmuştur. "Kur'an Mekke'de indi, Mısır'da Okundu ve İstanbul'da yazıldı". Osmanlı dönemi hat sanatkârları bu ulvi sanata olan hizmetlerini günden güne arttırmak suretiyle baş eserlerini meydana getirmişlerdir. Bu Osmanlı dönemi sanatkârları disiplinli bir eğitim ve öğretim yöntemiyle bu hat sanatının devamını da sağlamışlardır. Bu disiplinli çalışma yöntemi Osmanlı devletinin son dönemleri ve Cumhuriyet Türkiye'sinde de hattat Hamid Aytaç'la devam etmiştir. Cumhuriyet döneminde Hamid Aytaç pratik hayatta bir değeri kalmayan hat sanatının bir sanat dalı olarak kalması için üstün gayretler harcamış ve son yüzyılın çok önemli bir hattatı olarak tarih sahnesinde yerini almış bir sanatkârdır. Bugün hat sanatı yeni nesil arasında itibar görüp yok olmaktan kurtulmuş olmasını biz Hattat Hamid Aytaç'a borçluyuz. Bu çalışmayı yapmaktaki birinci gayemiz; Hat sanatımızın son yüzyıldaki en büyük sanatkârlarından birisi olan Hamid Aytaç'ı unutulmaktan kurtarıp Türk hat sanatımıza yapmış olduğu önemli katkıları göz önüne çıkarmak istememizdir. Hat sanatı çok meşakkatli bir sanat dalı olmakla birlikte ayrıca Arap harflerinin bir musikisi ve raksıdır. Arap harfleri büyük sanatkâr Hamid Aytaç'ın ellerinde bir kamyş kalemlle adeta bir ressamdan daha öte, sınırlı bir alanda uyanıkken yapamadıklarını rüyalarında görmesiyle birlikte uyanır uyanmaz hat istiflerini aharlı kâğıda aktaran bir sanatkârdır. Hamid Aytaç tüm ömrünü hat sanatı ile geçirmiş, bunu meslekten öte, bu iş için kendisinin dünyaya geldiğini fısıldayan, yapmış olduğu çalışmalarıyla adeta bu sırrı işin bilenlerine ifşa eden, hayatında yazdığı Kur'an-ı Kerimle artık ölümü kabullenmekte zorlanmayan, yazdığı her levhada Hakk'ı üstün tutan, yaptığı sanatın hakkını vermedikçe kendisine uykuları haram bilen bir dahi sanatkârdır. 20. Yüzyılda İslam sanat ve medeniyetine damgasını vuran, hat sanatını yeniden ihya eden, yeniden canlandıran ve yetiştirdiği talebelerle de bu sanatın devamını sağlayan kendileri de bu sanatın zirvesine tırmanmış bir üstattır. Bu çalışmamızda literatür taraması yapılarak Hattat Hamid Aytaç'ın hat çalışmalarını ve günümüze etkilerini inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Hat, İslam, Hamid Aytaç, Yüzyıl, Sanat

CALLIGRAPHY ARTIST OF THE LAST CENTURY HAMİD AYTAÇ AND HIS CONTRIBUTION TO ISLAMIC CALLIGRAPHY (CALLIGRAPHY) ART

Assoc. Prof. Mustafa DİĞLER
Karamanoglu Mehmet Bey University
Faculty of Art Design and Architecture
Painting Department

Assoc. Prof. Rasim SOYLU
Aksaray University
Faculty of Education
Department of Fine Arts Education

ABSTRACT

Calligraphy is written in the Arabic alphabet, but it has a very important place in Turkish - Islamic Arts. Those who perform the art of Islamic calligraphy are called calligraphers. The historical development of calligraphy has shown itself through the Qur'an, the Holy Book of Muslims. Hün-i calligraphy, which has a distinguished place in traditional Turkish handicrafts, reached its peak by the hands of calligraphers who existed during the Ottoman period, and the following phrase was a parable; The Qur'an was landed in Mecca, read in Egypt and written in Istanbul. Calligraphers of the Ottoman period have created their chief works by increasing their service to this sublime art day by day. These Ottoman artists also provided the continuation of this calligraphy with a disciplined education and training method. This method of disciplined work continued with the calligrapher Hamid Aytaç in the last periods of the Ottoman Empire and the Republic of Turkey. In the Republic of Turkey, Hamid Aytaç is a calligrapher who has taken his place in the history scene as an important calligrapher of the last century, who has spent great efforts to keep calligraphy as a branch of art that has no value in practical life. Today, the art of calligraphy is recognized among the next generation and saved from extinction, we owe it to calligrapher Hamid Aytaç. The first purpose of this study; Hamid Aytaç, one of the greatest artists of our calligraphy in the last century, is one of the reasons why we want to save him from oblivion and take into account the important contributions he has made to our Turkish calligraphy. Calligraphy is a very difficult art branch, but it is also a music and raki of Arabic letters. It is more than just a painter with a reed pen in his hands, and as soon as he wakes up he sees what he cannot do while awake in a confined space, he is an artist who transfers his calligraphy stacks to aharli paper. Hamid Aytaç is a genius artist who has spent his entire life with calligraphy, who whispers that he came to the world for this work, who reveals this secret to those who know the work, who has no difficulty in accepting death with the Qur'an he has written in his life, who holds the right to every plate he has written, who knows²⁰. It is a master who has climbed to the top of this art, who has made his mark on Islamic art and civilization in the century, who has re-created the art of calligraphy, revived it and provided the continuation of this art with the students he has trained. In this study, we will examine the calligraphy works of calligrapher Hamid Aytaç by conducting a literature review.

Key Words: Calligraphy, Islam, Hamid Aytaç, Century, Art

İRFAN VE ŞİFA: SOSYOLOJİK AÇIDAN SEYYİD HASAN BASRİ TÜRBESİ ÇEVRESİNDE OLUŞAN TEDAVİ YÖNTEMLERİ VE ŞİFA GELENEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir YELER
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

ÖZET

Asırlar boyu farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış Anadolu Coğrafyası, Türklerin yerleşimiyle birlikte geniş çaplı sosyal ve kültürel değişimlere muhatap olmuş, bir anlamda bu coğrafya üzerinde yeni bir medeniyet inşa edilmiştir. Anadolu'nun dini ve kültürel geleneğinin oluşmasında şüphesiz, Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen ve Horasan Erenleri diye bilinen manevi önderlerin önemli rolü olmuştur. Günümüzde Türkiye'nin bir çok farklı bölgesinde halen devam eden dini ve kültürel geleneğin asırlar öncesinde oluşup günümüze kadar taşınmasında, manevi önderlerin hatıratı ve onların adıyla bütünleşen tekke, dergah ve türbe gibi kutsal mekanlar merkezi bir rol üstlenmiştir. Manevi önderlerin hatıratı ve onlara nispet edilen kutsal mekanlar hem halk inancının referans kaynağı hem de geleneksel tedavi yöntemlerinin ve şifacılığın da adresi olmuştur. Günümüz modern toplumunda popüler dindarlığın durakları olarak tasvir edilen bu kutsal mekanlar, çoğu yerde halen geleneksel tedavi yöntemlerinin uygulandığı mekanlar olarak devam etmekte ve şifacılık uygulamalarıyla önemli bir sosyal rol oynamaktadırlar.

Bu çalışma; Afyonkarahisar, İscehisar ilçesine bağlı Seydiler beldesinde yer alan Hasan Basri Türbesi çevresinde asırlardır devam eden geleneksel tedavi uygulamalarını ve şifacılık anlayışını sosyolojik yönleriyle analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Tarihi kaynaklara göre; Horasan erenlerinden olan Hasan Basri, Karaca Ahmet Sultan, Yargeldi Sultan ve Hayran Veli Sultan 14. Yüzyılda Horasan'dan gelerek Sahip Ataoğulları Beyliğine dahil olmuşlardır. Her biri farklı bir hastalığın tedavisinde uzman hekim olan bu dört arkadaştan her biri, kendilerine gösterilen bölgeye yerleşerek zaviyelerini kurmuşlardır. Kuduz hastalıklarının tedavisinde uzman hekim olan Hasan Basri türbesi çevresinde kuduz hastalıklarının tedavisi başta olmak üzere çeşitli hastalıkların tedavi edildiği şifacılık geleneği asırlar öncesinden günümüze kadar devam etmiştir. İnanç turizmi açısından önemli bir merkez olarak kabul edilen türbe, geleneksel tedavi açısından bölge halkının en önemli ziyaretgahlarından birisidir.

Anahtar Kelimeler: Seyyid Hasan Basri, Horasan Erenleri, geleneksel tedavi, şifacılık

**WISDOM AND HEALING: THE TRATMENT METHODS AND HEALING TRADITION
AROUND THE MAUSOLEUM OF SAYYID HASAN BASRI IN THE SOCIOLOGICAL
PERSPECTIVE**

Assist. Prof. Abdülkadir YELER
İstanbul Medeniyet University

ABSTRACT

Anatolian Geography, which has hosted different civilizations for centuries, has faced a wide range of social and cultural changes with the settlement of the Turks, and in a sense, a new civilization has been built on this geography. Undoubtedly, the spiritual leaders who came to Anatolia from Central Asia and known as Horasan saints played an important role in the formation of the religious and cultural tradition of Anatolia. The memorial of the spiritual leaders and the sacred places such as the lodge and the mausoleum that identified with their name had played a central role in the formation of the religious and cultural tradition centuries ago and moving to the present. The memorial of the spiritual leaders and the sacred places that identified with their name have become both the reference source of folk belief and the address of traditional treatment methods and healing. These sacred places that depicted as the stations of the popular piety in the modern society of today, still continue as the places of the traditional treatments methods and have played an important social role with healing practices in many places.

This study aims to analyze the traditional treatment practices and the understanding of healing that has been going on for centuries around the Sayyid Hasan Basri mausoleum that located in Seydiler , Iscehisar district of Afyonkarahisar.

According to historical sources; Hasan Basri Sultan, Karaca Ahmet Sultan, Yargeldi Sultan and Hayran Veli Sultan, who were among the Horasan saints, came from Horasan in the 14th century and joined the Sahipataoğulları Seigniory. Each of these four friends was the medical specialist in the treatment of different disease, they settled in the region shown them and established their zawiya. Hasan Basri was the medical specialist in the treatment of rabies diseases and the tradition of healing that various diseases especially rabies were treated around the Hasan Basri mausoleum has continued from centuries to the present day. The mausleum, wich is accepted as an important center for faith tourism, is one of the most important place of pigrimage of the local people in terms of traditional treatment.

Key Words: Sayyid Hasan Basri, Horasan Saints, traditional treatment, healing

ELVAN ÇELEBİ ZAVİYESİ KÜTÜPHANESİ

Hayri YILDIRIM
Tarih Öğretmeni
Çorum Belediyesi Prof. Dr. Hayreddin Karaman
Anadolu İmam Hatip Lisesi

ÖZET

Elvan Çelebi Zaviyesi, Çorum–Amasya yolu üzerinde yine kendi ismi ile anılan köyde bulunmaktadır. Anadolu'nun kuzeyinde kurulu bölgede, yüzyıllarca dini, sosyal, kültürel, ekonomik alanlarda birçok faaliyetleri ve faydaları olan Elvan Çelebi Zaviyesi 1925 yılında çıkartılan, Tekke ve Zaviyelerin ilgasına yönelik kanun ile diğer tekke ve zaviyeler gibi kapatılmasının ardından adeta karanlığa gömülmüştür. Kendisiyle alakalı sınırlı çalışmanın bulunduğu ve tarihi sürecinin tam olarak aydınlatılmadığı Elvan Çelebi Zaviyesi'nden geriye kalan ve Zaviye'nin kimliği ve kişiliğine dair izler taşıyan her şey bu minvalde dikkate şayandır. Özel bir çalışma ile şahsi bir kitaplıkta tespit edilen "Elvan Çelebi Zaviyesi Kütüphanesi" bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Elde edilen kütüphanede toplam 50 eser bulunmakta olup bunlardan 3 tanesi çeşitli ebat ve özelliklerde el yazması, 47 tanesi ise matbu eserdir. Yazma eserler sayıca az ve yıpranmış olmakla birlikte fikhî, tasavvufî içeriklere sahiptir. Matbu eserler ise daha çok dinî, tasavvufî, edebî, tarihî ve coğrafi içeriklere sahiptir. Kitapların konu dağılımlarının, Zaviye'nin mevcut dinî-tasavvufî zihin dünyası ile alakalı ipuçları veriyor olması bakımından ayrıca ehemmiyeti haizdir.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, Zaviye, Kütüphane.

LIBRARY OF ELVAN CHELEBİ ZAWİYAH

Hayri YILDIRIM
History Teacher
Çorum Municipality Prof. Dr. Hayreddin Karaman
Anatolian Imam Hatip High School

ABSTRACT

Elvan Chelebi Zawiyah is located on the Çorum – Amasya road in the village, which is also known by its own name. Established in the north of Anatolia and in the region, the Elvan Chelebi Zawiyah, which had many activities and benefits in religious, social, cultural, and economic fields, was closed in the darkness after law about the closure of the lodges (tekke) and zawiyahs, like other lodges(tekke) and zawiyahs. Everything remaining from the Elvan Chelebi Zawiyah and bearing traces of Zawiyah's identity and personality is also remarkable in this regard. The "Library of Elvan Chelebi Zawiyah", which was identified in a personal library with a special study, is the subject of this study. There are a total of 50 works in the library, 3 of which are manuscripts in various sizes

and features, and 47 of them are printed works. Although the manuscripts are few in number and worn, they have fiqh, mystical content. Printed works have religious, mystical, literary, historical and geographical contents. The subject distributions of the books are also important in terms of giving clues about Zaviye's current religious-mystical mind world.

Key Words: Elvan Chelebi, Zawiyah, Library.

İRFAN GELENEĞİNİN TAŞA YANSIMASI: KARACAAHMET ÖRNEĞİ

Şura KAVALCI ŞANA
Sanat Tarihçisi

ÖZET

Kültürümüzde mezarlık alanları yaşamın içerisinde hayatın bir parçası konumundadır. Yaşamın dışına taşınmamış, devamlı göz önünde yer alan mekanlar olmuştur. Hayatın geçiciliğini hatırlatan bu mekanlar insanların kalıcı güzelliklere yönelmelerini sağlamıştır. Ölüm karşısındaki bu tutum, kültürümüzün insana verdiği değer ve dünya anlayışı hakkında da fikirler vermektedir.

Mezar taşları üzerinde yer alan kitabeleri, süslemeleri, birbirinden farklı mezar başlıkları ile dönemin kültür ve yaşamları ile ilgili günümüze önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmada incelenmiş olan Karacaahmet Mezarlığı, Anadolu yakasında kutsal kentlerle aynı topraklarda yer alması, peygamber toprağına gömülme isteğiyle zaman içerisinde gelişmiş ve günümüze kadar önemini korumuştur. Kültür ve geleneğimizin tanıkları olan mezar taşlarının en somut örnekleri bu mekanda yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Sanat, Mezar taşı, Karacaahmet

REFLECTING TRADITION TO STONE: KARACAAHMET EXAMPLE

Şura KAVALCI ŞANA
Art Historian

ABSTRACT

In our culture, cemeteries are part of life. They have not been moved out of the way of daily life, and are constantly in the public eye.. These places remind people of the temporary ness of life. In our culture, this attitude towards death, also gives us an idea of the value it gives to human beings and their understanding the world.

The different inscriptions, decoration on the gravestones offer important information regarding the culture of the period the gravestone belongs to. Karacaahmet Cemetery, which has been examined in this study, due to sharing the same soil as the holy cities in Anatolia over time and to this day the desire to be buried in the same soil as the prophet continues. Gravestones which bare witnesses to our traditions and culture are found in such venues as Karacaahmet.

Key Words: Culture, Art, Gravestones, Karacaahme

YEREL HALKIN ELVAN ÇELEBİ ALGISI

Dr. Öğr. Üyesi Ali İzzet YILMAZ
Hitit Üniversitesi

Öğr. Gör. Ayhan BAŞÇI
Hitit Üniversitesi

Öğr. Gör. Ahmet AKNAR
Hitit Üniversitesi

Öğr. Gör. Yusuf ORMANKIRAN
Hitit Üniversitesi

ÖZET

Giriş: Anadolu'nun birçok bölgesinde Horasan Ereni, Dede, Evliya, Yatır, Türbe, Ana, Baba, Sultan gibi isimlerle anılan ve yerel halk veya çevresindeki yerleşimlerde yaşayan kişilerce kutsal olarak kabul edilen yerler bulunmaktadır. Bunların bir kısmı ıssız tepelerde, yol kenarlarında belli belirsiz bir şekilde dururken, bir kısmı ise yerleşim yerlerinde üzerlerine tekke, türbe, cami gibi farklı yapılar yapılmış olup, özellikle bölge halkının ziyaret yerleri haline gelmişlerdir. Elvan Çelebi Türbesi ve Cami'de orada yaşayan halk ve yakın çevreden gelen ziyaretçiler tarafından kutsal bir yer olarak kabul edilmiş ve bu yerleşim yeri de onun ismiyle anılmaya başlanmıştır.

Amaç: Bu çalışma Çorum ili, Mecitözü İlçesi, Elvan Çelebi Köyü'nde yaşayanların Elvan Çelebi (ve Türbesi) hakkındaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Yerel halkın Elvan Çelebi hakkındaki düşüncelerinin tespit edilebilmesi amacıyla önceden hazırlanan açık uçlu sorular kullanılarak, köyde yaşayanlarla görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin bir kısmı türbe etrafında iki görüşmeci, iki katılımcı veya bir görüşmeci bir katılımcı olarak yapılırken bir kısmı da katılımcıların doğal ortamlarında yapılmıştır. Çalışmaya 14 kişi katılmıştır. Görüşmelerde, katılımcıların da onayı alınarak ses kaydı yapılmıştır. Ses kayıtları daha sonra çözümlenerek yazılı metin haline getirilmiştir. Yazılı metinler içerik analizi yapılarak kodlanmış ve kodlar tespit edilen temalarda bir araya getirilmiştir.

Bulgular: Yapılan görüşmelerde köyde yaşayanların, Elvan Çelebi'nin kimliği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Türbe girişinde asılan bilgiler tekrar edilmekte, detaylı bilgiler anlatılmamaktadır. Elvan Çelebi'de yaşayan kişiler, genel olarak (Elvan Çelebi) türbesinin bulunması nedeniyle o alanı kutsal/mübarek olarak algılamaktadırlar. Büyüklerinden dinledikleri ve anlatılanlara göre türbeyle birlikte şadırvan, yeşil direk ve yediler olarak adlandırılan bölümlerde kutsal olarak kabul edilmektedir. Bunların birlikte, "mürit tepe" olarak isimlendirilen tepenin ve şuan da mevcut olmayan "deve mezarı" olarak adlandırılan yerin de geçmişte kutsal olarak kabul edildiği ifade edilmektedir.

Sonuç: Elvan Çelebi Türbesi'nin orada olması, yakın çevreden ve hatta uzak bölgelerden ziyaretçilerinin gelmeye devam etmesi, büyüklerinden kendilerine aktarılanlar bilgiler gibi nedenlerden dolayı yerel halk Elvan Çelebi'ye saygı göstermeye devam etmektedir. Köyde yaşayanların azalması ile birlikte yağmur duası ve ramazan

iftar yemekleri de türbe önündeki alanda yapılmaya başlanmıştır. 30-40 yıl öncesine göre azalmasına rağmen, köyde yaşayanlar, bir kısmı büyüklerinin ismi olduğu için, bir kısmı ise türbeye olan saygılarından dolayı, erkek çocuklarına "Elvan", "Çelebi" ve "Elvan Çelebi" adlarını vermeye devam etmektedir.

Not: Bu çalışmada, Hitit Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi tarafından desteklenen "Elvan Çelebi Türbesine Gelen Ziyaretçilerin Gelme Amaçları ve Beklentilerinin Belirlenmesi" projesi kapsamında toplanan verilerden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, Türbe algısı, İnanç Turizmi, Çorum.

THE PERCEPTION OF LOCAL PEOPLE ELVAN CHELEBI

Asts. Prof. Ali İzzet YILMAZ
Hitit University

Instructor Ayhan BAŞÇI
Hitit University

Instructor Ahmet AKNAR
Hitit University

Instructor Yusuf ORMANKIRAN
Hitit University

ABSTRACT

Introduction: In many regions of Anatolia, there are places known as "Horasan Ereni, Dede, Evliya, Yatır, Mausoleum, Mother, Father, Sultan" and are considered sacred by local people or people living in the surrounding settlements. While some of them are standing vaguely on deserted hills and roadsides, some of them have been built in different places such as lodges, tombs and mosques on the settlements, and they have become the places of visit of the locals in particular. In Elvan Chelebi Tomb and Mosque, it was accepted as a sacred place by the people living there and visitors from the immediate surroundings, and this settlement started to be called by its name.

Objective: This study was carried out to learn the opinions of Elvan Chelebi Village, Mecitözü District, Çorum, about Elvan Chelebi (and Tomb).

Method: In order to determine the local people's thoughts about Elvan Chelebi, interviews were made with the inhabitants of the village by using open-ended questions prepared beforehand. While some of the interviews were held around the mausoleum as two interviewers, two participants or one participant, some were held in the natural environment of the participants. 14 people participated in the study. During the interviews, voice was recorded with the approval of the participants. The interviews recordings were then analyzed and converted into written text. Written texts were coded by content analysis and the codes were gathered in themes.

Findings: In the interviews, it is understood that the people living in the village do not have sufficient information about the identity of Elvan Chelebi. Information hanged at the entrance of the tomb is repeated, detailed information is not explained. People living in Elvan Chelebi generally perceive that area as holy / blessed due to the presence of the (Elvan Chelebi) tomb. According to what they listened and told from their elders, together with the tomb, it is accepted as sacred in the sections called fountain, green pole and sevens. However, it is stated that the hill named as “Mürüt Hill” and the place called “camel tomb” which is not present at present is considered sacred in the past.

Conclusion: The local people continue to respect Elvan Chelebi for reasons such as the Elvan Celebi Mausoleum being there, the visitors from the near and even distant regions continue to come, the information conveyed to them from the elders. With the decline of the people living in the village, rain prayer and Ramadan iftar meals have been started in the area in front of the tomb. Although it has decreased compared to 30-40 years ago, the people living in the village continue to give their boys “Elvan”, “Chelebi” and “Elvan Chelebi” because some of them are the names of their elders and some of them respect for the tomb.

Note: In this study, the data collected within the scope of the project “Determining the Aims and Expectations of the Visitors to the Elvan Chelebi Tomb” supported by the Scientific Research Unit of Hitit University were used.

Key Words: Elvan Çelebi, Perception of tomb, Faith Tourism, Çorum.

İNANÇ TURİZMİ AÇISINDAN TÜRBE ZİYARETLERİNİN AHKÂM HADİSLERİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ: BULÛĞU'L-MERÂM ÖRNEĞİ

Arş. Gör. Hüseyin ALTINTAŞ
Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İslam Hukuku Anabilim Dalı

ÖZET

İslam coğrafyasında insanların değer atfettiği şahıslar, yaşadıkları zaman diliminde içinde buldukları topluma rehberlik yaptıkları için çok hürmet görmüşlerdir. Bu saygı ve ihtiram neticesinde ölümleri sonrasında geride bıraktıkları sevenleri kendilerine bir kadirşinaslık göstergesi olarak yörelere göre adı farklılık gösteren "türbe, makam, kümbet" gibi anıt mezarlar yaptırmışlardır. Bu mezarlarda yatan zâtların faziletleri de gerek yazılı gerekse sözlü olarak nesilden nesile aktarıla gelmiştir.

Vefat eden insanların kabirlerini ziyaret etmek çoğu toplumda görülen bir davranış biçimidir. İslamiyet, kabir ziyaretini İslam'ın ilk yıllarında tevhide yerleştirmek için yasaklamasına rağmen daha sonra serbest bırakmış ancak bazı sınırlamalar getirmiştir. Hadislerde kabirlere selam vermek, kabirde yatanlar için dua ve istiğfarda bulunmak tavsiye edilmiş, kabirlerin üzerinde oturmak, gezinmek, oralara doğru namaz kılmak ise yasaklanmıştır.

Pek çok toplumda, özellikle inanç turizmi amacıyla ziyaret edilen türbe ve makamlarda İslam inancının ruhuyla bağdaşmayan ve hurafe diyebileceğimiz bazı alışkanlıklar yerleşmiştir. Bu çalışmada, kabir ve türbe ziyaretlerinde ortaya çıkan aşırılıklara temas edilmiş ve bu konu İbn Hacer el-Askalânî'nin ahkâm hadislerini cem' etmek için kaleme aldığı Bulûğu'l-merâm isimli eserinde yer alan nebevi ikazlar çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İnanç Turizmi, Türbe Ziyareti, Bulûğu'l-Merâm, Hadis

EVALUATION OF TOMB VISITS IN TERMS OF BELIEF TOURISM WITHIN THE FRAMEWORK OF JUDGEMENT HADITHS: THE EXAMPLE OF BULÛĞU'L-MERÂM

Res. See. Huseyin ALTINTAŞ
Gümüşhane University Faculty of Theology
Department of Islamic Law

ABSTRACT

In the Islamic geography, people, who are attributed value, have been very respected for guiding the society in which they live. As a result of this respect and esteem, their lovers have built monumental graves after their deaths as an indication of their appreciation such as "tomb, makam, dome" whose names vary according to the region. The virtues of the people lying in these tombs have been passed down from generation to generation, both verbally and in writing.

Visiting the graves of deceased people is a form of behavior seen in most societies. Although Islam banned the tomb visitations in the early years of Islam to place oneness of God, later released it with some restrictions. In the hadiths, it is recommended to greet the graves, to pray for those who lie in the graves, but forbade to sit on the graves, to wander, and to pray there.

Especially in the tombs and *makams* visited for the purpose of belief tourism, some habits that are incompatible with the spirit of Islamic faith and which can be seen as superstition have been settled in many societies. In this study, the excesses that occurred during the grave and tomb visits are taken into the place and this subject is evaluated according to the Prophet's warnings, which were gathered in *Bulûgu'l-merâm*, written by Ibn Hacer al-Askalânî in order to collect judgement hadiths.

Key Words: Belief Tourism, The Tomb Visitations, Bulûgu'l-Merâm, Hadith.

İNANÇ TURİZMİ BAKIMINDAN ÇORUM İLİ

Sümevra TOZLU
Türkçe Öğretmeni
Çorum Mimar Sinan Ortaokulu

ÖZET

Türkiye’de Hristiyanlık, Musevilik ve İslam dinine ait oldukça önemli görülmesi gereken yerler bulunmaktadır. Dünyada inanç turizmi amacıyla seyahat eden yılda ortalama 300 milyon kişi bulunmaktadır.

Tarihsel ilerleme içinde din ve medeniyet ilişkisi her daim devam etmiştir. Çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere geçiş sürecinde Anadolu bu dinlerden beslenen pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlere ait pek çok eser günümüzde inanç turizmi açısından tarihi ve kültürel eserler olarak yerini almıştır.

Dini ve tarihi kimliğe sahip mekânlar, dinler tarihi ve dinlerin toplumlara verdiği mesajların anlaşılmasında önemlidir. Birçok insan dini ve tarihi kimliğe sahip mekânları ziyaret etme, bu mekânlar hakkında bilgiler elde etme adına inanç turizmi faaliyetlerine katılmaktadır. Ülkeler inanç turizmi kapsamında gelir elde edebilmek için çeşitli politikalar üretmektedirler.

İnanç turizmi açısından potansiyeli bulunan Çorum ilinde 4 tarihi cami, 5 sahabe türbesi, 325 evliya ve erenler türbesi, 22 kültürel mekân bulunmaktadır. Aynı zamanda Hitit Medeniyetine ev sahipliği yapmıştır. Bu bakımlardan Çorum inanç turizmi bakımından oldukça zengindir.

Anahtar Kelimeler: İnanç, Turizm, Türbe, Din, Çorum

ÇORUM PROVINCE IN TERMS OF FAITH TOURISM

Sümevra TOZLU
Turkish Teacher
Çorum Mimar Sinan Secondary School

ABSTRACT

There are a very important places to be seen in Turkey for Christianity, Judaism, and Islam. An average of 300 million people are travel around the world for faith tourism in a year.

The relation of religion and civilization has always continued in historical progress. During the transition from polytheistic religions to monotheistic religions, Anatolia hosted many civilizations fed by these religions and many works belonging to these civilizations have taken their place as historical and cultural artifacts in terms of religious tourism.

Spaces with religious and historical identity are important in understanding the history of religions and the messages that religions give to societies. Many people participate in religious tourism activities in order to visit places with religious and historical identity and to obtain information about these places. Countries make various policies in order to get income within the scope of faith tourism.

There are 4 historical mosques, 5 tombs of companions of the Prophet Muhammad, 325 tombs of saints (evliya) and Anatolian saints and 22 cultural sites in Çorum. Çorum, which also hosted the Hittite Civilization, has a very rich potential in terms of faith tourism.

Key Words: Religious Faith, Tourism, Shrine, Religion, Çorum

BİR ALMAN SEYYAHIN GÖZÜYLE ELVAN ÇELEBİ
-Hans Dernschwam-

Prof. Dr. Mehmet AZİMLİ
Hitit Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları

ÖZET

Bu çalışmamızda Çorum sınırları içinde türbesi bulunan ancak ünü Çorum sınırları dışına taşmış olan Elvan Çelebi'yi dışardan izleyen birinin gözüyle aktarmak istiyoruz. Elvan Çelebi'nin yerleştiği yer eskiden olduğu gibi yol güzergahı olduğu için buraya değişik dönemlerde buradan geçen seyyahlar uğramıştır.

Her seyyahın farklı bir gözlem ve bakış açısı ve ayrıca seyahat gayesi vardır. Bunların farklı gözlemleri bizim için önemlidir. Bu yüzden gerek Müslüman gerekse de yabancı tüccarların buradaki geçiş sırasında yaptıkları tespitleri değerli buluyoruz ve bunlardan biri olan Hans Dernschwam'ın ilginç gözlemlerini paylaşmak istiyoruz. Bu tür dışardan bakışların bizim gözlemlerimizle birlikte düşünülmesi düşünülmesi bize önemli ufuklar açacaktır.

Bu bağlamda bildirimizde Amasya'daki Kanuni Sultan Süleyman ile görüşme yapmak üzere giden gruba katılarak Elvan Çelebi türbesine uğrayıp buradaki durumu resmeden ve yine buradaki eski antik yazıtları resmeden ve çizimlerle bu güne ulaştıran Hans Dernschwam'ın izlenimlerini aktaracağız. Esasen bizim için önemli olan Osmanlı dönemi batılı elçi ve gözlemcilerin yaptıkları tesbitlerdir. Çünkü bir yabancı gözüyle meseleye bakmışlardır.

Bildirimiz bu minval üzere devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, Seyahatname, Kanuni Sultan Süleyman

ELVAN CELEBRATE WITH THE EYE OF A GERMAN TRAVEL
-Hans Dernschwam-

Prof. Dr. Mehmet AZİMLİ
Hitit University
Faculty of Theology
Islamic History and Arts

ABSTRACT

Although, Elvan Çelebi's shrine is located within the borders of Çorum province his reputation far exceeds the borders of Çorum and in this study we would like to convey Elvan Çelebi from the perspective of an observer. As Çelebi's residence was located on the path of voyagers, many voyagers had stopped by at different periods.

Every voyager has a unique perspective and travel motive. These different perspectives are important for us. For this reason, we value the findings of tradesmen whether Muslim or foreigner who have passed through and would like to share Hans Dernschwam's interesting observations, who was one of them. To evaluate these type of external observations together with our own, will significantly broaden our horizons.

In this sense in our paper; we will convey the impressions of Hans Dernschwam who visited the shrine of Elvan Çelebi and drew the shrine in his painting and again drew the ancient scriptures by joining the group who went to Amasya to meet with Suleyman the Magnificent. Essentially, what is important for us is the findings of Ottoman era Western envoys and observers because they approached the matter from a foreigner's perspective.

Our paper will continue in this manner

Key Words: Elvan Celebi, Travelogue, Kanuni Sultan Süleyman

ELVAN ÇELEBİ MENAKIBINDA DEVRİ (XIV. YÜZYILIN İLK YARISI) İLE İLGİLİ SOSYAL VE TARİHİ BİLGİLER

Prof. Dr. Tuncer BAYKARA
Türk Tarih Kurumu
Şeref Üyesi

ÖZET

Menkıbeler modern Türk tarihçiliğinde 1918 sonrasında ciddiye alınmıştır. Nedense sadece siyasi "olay"lara odaklanan , sosyal gerçekleri merak etmeyen eski tarihçiler için menkıbeler, içerdikleri olağanüstü unsurları sebebiyle ciddiye alınmazlardı. Ancak Fransız Müsteşriki Cl.Huart'ın, Mevlana'nın menkıbelerini esas alan Eflakî'nin eserini Fransızcaya çevirip yayınlamasından sonra önce Fuat Köprülü'nün kanaati değişti. Hele yine Fransız Bilginesi Irene Melikof'un Danişmentname'yi Fransızcaya çevirip yayınlamasıyla "Menkıbeler" Türk tarihçiliğinde de layık olduğu yeri aldı. Bizim bu sempozyumun konusu olan Elvan Çelebi menakıbını, Melikof'un talebesi Ahmet Yaşar Ocak, doktora çalışmasında bol bol kullanmıştır.

Zeki Velidi (Togan) 1930 lı yıllarda Temür Beğ'in zuhurunu açıklamak için Bahaeddin Nakşibendi'nin menakıbını kaynak olarak kullanınca, birisi "Muzır kitapları kaynak olarak kullanıyor" diye Atatürk'e jurnal etmiş imiş.

Benim için de menkıbeler devirlerinin sosyal durumu için en birinci kaynaklardır. Bir önceki Çorum toplantısında Hacı BektaşVeli menakıbının kaynak değerinden söz etmiş idim. Bu defa, aziz dostum A.Yaşar Ocak'ın ilk olarak bilim alemine metnini sunduğu Elvan Çelebi menakıbından söz edeceğiz. Ayrıntıları bildirimize saklamak üzere iki önemli özelliğe burada da temas edebiliriz.

- Moğolların Türkleşme sürecine ve gerçeğine açık bir şekilde temas etmesi
- Çevresindeki tüm halkı "Türk ve Şehrî " olarak ikiye ayırması.

Bu özellikleri daha açık ve ayrıntılı şekilde bildirimizde ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi, Destan(Epics), Moğollar, Türk, Şehrî

SOCIAL AND HISTORICAL INFORMATION ON THE EPIC BOOK OF ELVAN ÇELEBİ (THE SECOND HALF OF XIV. CENTURY)

Prof. Dr. Tuncer BAYKARA
Turkish Historical Society
Honorary Member

ABSTRACT

Epics were taken seriously only further to 1918 in the modern Turkish historiography. For some reason, the epics for the former historians who solely focused upon only political “incidents” without any interest in the social facts were not taken seriously on ground of the supernatural elements contained in the themes. However, the opinion of Fuat Koprulu had changed following the French orientalist, Cl.Huart’ın, who translated the work of Eflaki based on the epics of Mevlana to French. Even after the translation to French and publication of Dânişmendnâme by Irene Melikoff, the French linguist, the “Epics” has attained the status that they deserved. The epic book of Elvan Çelebi which is the subject of our symposium, has been used abundantly by Ahment Yaşar Ocak who is the disciple of Melikoff.

When Zeki Velidi (Togan) used the epic book of Bahaeddin Nakşibendi as a source in 1930s in order to elaborate advent of Temur Beg, he denounced him to Atatuk on allegation of “he was using deleterious books as a source”.

For me, the epics are the primary sources explaining the social situation of the eras where epics prevailed. In the previous meeting of Corum, I mentioned about the value as a source of the epic book of Hacı Bektaş Veli. This time, we will talk about the epic book of Elvan Çelebi introduced by my beloved fellow friend A. Yaşar Ocak to the science world. Subject to details to be covered by our paper, we may address two significant features here.

- a. Mongols having had addressed the process and reality of Turkization,
- b. And the fact that they divided the entire community in two as “Turks and City”.

We will address these features more explicitly in detail.

Key Words: Elvan Çelebi, Epics, Mogale, Turkish City

MENÂKİBU'L-KUDSİYYE İZİNDE ŞEYH VE ŞÂH

Doç. Dr. Kenan MERMER
Sakarya Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
Türk İslâm Edebiyatı A.B.D

ÖZET

Anadolu Selçuklusu, diğer bütün siyasal erkler gibi yönettiği toplumun manevi rehberleriyle bir anlaşma içerisinde olmayı arzulamıştır. Belhli Mevlana, Hoylu Ahi Evran, Kırşehir’de namlanan Hacı Bektaş-ı Velî, ilk Türkçe gazeli söyleyen Evhadüddin-i Kirmânî gibi ve nihayet Baba İlyâs-ı Horasanî gibi şahsiyetlerin aynı coğrafyada olmaları ortak bir havzadan beslendiklerine bir işaret olarak kabul edilebilir. Kalenderî, Yesevî, Haydarî, Vefâî irfanıyla, Orta Asya-İran Azerbaycanı vadisinden küçük Asya’ya bir nehir misali akıp gelen abdallar, geldikleri yeri bayındır hâle getirmiş şahsiyetlerdir. Esnaf teşkilatı, asker ocakları gibi ictimai hayatın direklerini bir anlamda elinde tutan bu zümreler, deyim yerindeyse dünyevi bir gücün de sahibi olmuşlardır. Baba İlyas’ın Baba Resûlullah olarak tavsifi yalnızca dini bir retorik neticesi değil; aynı zamanda bulunduğu coğrafyaya siyaseten hükmetmek arzusunun göstergesidir. Tam da bu noktada, 13. yüzyıla damga vuran Babai ayaklanmasının kendi coğrafyasındaki tesirini kavrayabilmek, mezkûr hadisedeki başat karakterlerin dini ve sosyal kimliğini ortaya koyabilmek için Horasandan gelen bu ailenin bir ferdine kulak vermek icap eder. Elvan Çelebi, ulu atasının/dip dedesinin gerçek hikâyesini içerisinde tevhid, münacat, na’t ve dört halifenin sitayişini de barındıran şöhret-efzâ menkıbesinde dile getirir. Bu menkıbe izinde, II. Gıyaseddin Keyhüsrev bazen leklek (=lafı eveleyip geveleyen) bazen de habis (=tiksinilen) birisi olur. Dede Garkın ve Baba İlyas, bir mağaranın içinde irfani sohbetler değil; siyasal bir yayılımın hesabını yaparlar. Çalışmamızdaki amacımız, merkezde Menâkıbu’l-Kudsiyye’yi tutmak kaydıyla diğer tarihi kaynakları da hesaba katarak şeyhin şaha dönüşümünü tanıklarıyla ortaya koymak çabasına matuftur. Şeyh ile şah arasındaki gidip gelen dönüşümsel rabıta, Elvan Çelebi’nin olaylara bakışını ve duygusal dünyasını serimlemek için de uygun bir zemine sahip olduğu kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Babailik, Menakıbu’l-Kudsiyye, Baba İlyas Horasani, Dede Garkın, Elvan Çelebi

SHAYKH AND SHAH: ON THE WAY OF MANAQIB AL-QUDSIYYA

Assoc. Prof. Kenan MERMER
Sakarya University
Faculty of Theology
Turkish Islamic Literature

ABSTRACT

Anatolian Seljuq Empire, like all the other political powers, have desired getting along with the spiritual leaders of the society it governs. It might be accepted as a sign that they were fed by a common source that some personages lived in the same region, such as Mevlana from Balkh, Ahi Evran from Hoy, Haji Bektash Veli who earns reputation in Kirshehir, Evhaduddin Kermani who words the first Turkish ghazal, and finally Baba Ilyas from Khorasan. Abdal who have flood in like a river from the region of Central Asia-Azerbaijan of Iran to little Asia with the knowledge of Kalandaria, Yasawi, Khaydari, Vefai, have prosperous the place they come to. These coteries which hold the backbone of social life like the guild or military agency, become the owner of a worldly power so to say. The characterization of Baba Ilyas as Baba Rasulullah (prophet of God) is not only the consequence of a religious rhetoric, but also a manifestation of a politically commending desire to the region he was located. On this exact point, to understand the effect in its own region of Babai rebellion which left a mark on 13th century, to reveal the religious and social identities of aforesaid incident's dominant characters, it is necessary to listen out an individual of this family come from Khorasan. Elvan Çelebi put into words his ancestor's true story in his reputation-intensifying menkıbe (tale) including tawhid, munacat, naat, and praise of four caliphs. In that literary work, Ghiyath al-Din Kaykhusraw II (sultan of Anatolian Seljuq Empire) becomes sometimes leklek (a person who beats about the bush) and sometimes habis (a repugnant person). In a cave, Dede Garkin and Baba Ilyas don't talk about wisdom, but do the math of a political spread. Our purpose of this study is revealing the shaykh's transition to shah by bearing in mind that other historical sources, provided that Manaqib al-Qudsiyya is put in the center. We believe that, the transformative connection run between shaykh and shah has a proper ground to expose Elvan Çelebi's outlook on incidents and his emotional world.

Key Words: Babaiyya, Manaqib al-Qudsiyya, Baba Ilyas Khorasani, Dede Garkin, Elvan Çelebi

19. YÜZYILDA ELVAN ÇELEBİ KÖYÜ'NÜN SOSYO-EKONOMİK YAPISI

Mennan Tarık TÜFEKÇİ
Bağımsız Araştırmacı

Doç. Dr. Bekir BİÇER
Necmettin Erbakan Üniversitesi
S.B.B.F.
Tarih Bölümü

ÖZET

Elvan Çelebi'nin hayatı, eserleri, özellikle menkıbesi, vakfiyesi, türbe ve zaviyesi hakkında kayda değer araştırmalar yapılmıştır. Ancak; 18. yüzyıldan itibaren Elvan Çelebi'nin vakıfları ve Elvan Çelebi köyü hakkında ciddi bir araştırma yapılmamıştır. Halbuki, Elvan Çelebi Vakfı'nın vakfiyesi, vergi kayıtları, nüfus ve askere alımları hakkında önemli belgeler vardır.

Bu bildiriye 19. yüzyılda Elvan Çelebi Köyü'nün sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi verilecektir. 18. yüzyılın sonundan itibaren Elvan Çelebi Vakfı'nın gelirlerinin azalması ve vakıf yönetimi hakkında ihtilafların çıkması üzerine, geniş gayrimenkullere sahip olan vakıf işlevini büyük oranda yitirmiştir. Osmanlı Devleti'nin zayıflamasına paralel olarak halkın gelir düzeyi düşmüş, buna karşılık halktan alınan vergiler artmıştır. Savaşların ve yenilgilerin artması üzerine köyden askere alımlar artmış ve köyün nüfusu azalmıştır. Çalışabilecek insanların askere alınması halkın büyük oranda yoksul düşmesine, ödeme gücünün zayıflamasına ve yeni sorunların doğmasına sebep olmuştur. Dış ve iç göçlerin artması üzerine Osmanlı Devleti köye muhacirler yerleştirmiş veya bazı aileler köye gönüllü olarak gelip yerleşmiştir.

19 yüzyılda devletin en zayıf olduğu dönemde bile devlet köyde bütün işleyişe hâkimdir. Önemli-önemsiz her olay Amasya'da devlete intikal etmiş ve resmi kayda geçmiştir. Vakfın mütevellisi, iş kazaları, evlilikler, boşanmalar, nüfusun iskânı, miras, askere alımlar ve vergi toplama işi bir düzen dâhilinde yapılmıştır. Köyün nüfus sayımı da düzenli olarak yapılmıştır. Nüfusa göre asker alımı çok fazla olup, askere gidenlerin bir kısmı hakkında hiçbir bilgi yoktur. Elvan Çelebi köyünün araştırılması sosyal tarihçiliğimize önemli bir katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Elvan Çelebi Köyü, Vakıf, Zaviye, Sosyal yapı

ELVAN ÇELEBİ VİLLAGE'S SOCİO-ECONOMİC STRUCTURE İN THE 19TH CENTURY

Mennan Tarık TÜFEKÇİ
Independent researcher

Assoc. Prof. Bekir BİÇER
Necmettin Erbakan University
Faculty of Social Sciences and Humanities
Department of History

ABSTRACT

There have been many note-worthy researches about Elvan Çelebi's life, works, foundation's certificate charter and shrine. However, since the 18th century, there has not been any serious research about Elvan Çelebi's foundations and Elvan Çelebi village whereas there actually are documents of importance about Elvan Çelebi Foundation's certificate charters, tax rolls, population and recruitment for the army.

In this paper, Elvan Çelebi Village's social and economic structure in the 19th century will be discussed. The foundation which had ample real estate property eventually lost its function to a large extent due to its income decrease and emergence of controversy about its management. Parallel to Ottoman Empire's weakening, the population's income decreased but their tax collection was raised all the same. Upon the increase in the number of wars and defeats, the enrollment to the army mounted and the population of the village was diminished.

The fact that the people who were capable of working were enrolled in the army paved the way for the common folk to fall into poverty line and insolvency and novel problems to emerge. After the raise in domestic and foreign migrations, Ottoman Empire settled emigrants in the village or some families settled in the village voluntarily.

Even when the state was the weakest in 19th century, the state still had the command of every matter all over the village. Even the trivial subjects, along with the important ones were reported back to the state. The trustee of the foundation, occupational accidents, marriages and divorces, population settlements, inheritances, enrollments and tax collections were conducted in an orderly fashion. The proportion of the enrollment was high when compared with the overall population and there is no information whatsoever about some of the people who were enrolled in the army. Studying Elvan Çelebi Village will contribute greatly to our social historiography.

Key Words: Elvan Çelebi Village, Foundation, Zawiya, Social structure

HÜSEM DEDE OCAĞI'NIN TARİHSEL SÜREÇTEKİ DEĞİŞİMİ VE RUHSAL GÖRÜNÜMÜ

Prof. Dr. Caner IŞIK
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Ezgi AYDIN ONAR
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
MEB

ÖZET

Ocak kültü, geçmiş zamanlardan bu yana Türklerin inanç dünyasında önemli bir yer tutmuştur. Bilhassa ocak kültü, Alevi inancı için kutsî bir yere sahiptir. Söz konusu bu ocak ve ocaklık kültürünün temelleri ise Horasan bölgesine dayanmaktadır. 13. yüzyılda Horasan bölgesinde teşekkülü tamamlanmış olan bu ocaklar, Horasan erenleri olarak bilinen veli tipiyle Anadolu'ya gelmiş ve burada önemli bir sosyo-dini yapı oluşturmuştur. Bu yapılardan biri de 13. yüzyılda Anadolu'ya gelen ve Çorum'un Dodurga ilçesine bağlı Çiftlik köyünde türbesi bulunan Hüsem Dede isimli Horasan ereni tarafından kurulmuştur. Yörede Hüsem Dede Ocağı olarak bilinen bu tekke, temelinde Horasan ekolüne bağlı iken zaman içinde yaşanan değişimlerle Bektaşî bir kisveye bürünmüştür. Söz konusu ocağın, yöre insanı ve bazı ocakzâdeler tarafından Hacı Bektaş Veli Dergâhı'na bağlı pençeli bir ocak olduğu iddia edilmiştir. Ancak Hüsem Dede isimli Horasan ereninin, Hacı Bektaş Veli ile çağdaş olduğu göz önüne alındığında Hüsem Dede Ocağı'nın Bektaşî bir gelenekten nasıl geldiği düşündürücüdür. Söz konusu süreç yalnızca Hüsem Dede Ocağı için değil Anadolu'daki diğer Alevi inanç ocakları için de geçerli olmuştur. Çalışmamızda Hüsem Dede Ocağı üzerinden Anadolu'daki ocakların bu değişim ve dönüşüm süreçleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, Bektaşîlik, Horasan Erenleri, Hüsem Dede, Ocaklar

THE CHANGE IN HISTORICAL PROCESS AND THE MENTAL APPEARANCE OF HÜSEM DEDE QUARRY

Prof. Dr. Caner IŞIK
Aydın Adnan Menderes University
Faculty of Science and Letters
Department of Turkish Language and Literature

Ezgi AYDIN ONAR
Turkish Language and Literature Teacher
Republic of Turkey Ministry of National Education

ABSTRACT

Ocak (association) tradition has kept an important place in Turkish belief system since ancient times. It holds an especially sacred place in Alevi beliefs. The roots of the ocak system goes back to Horasan region traditions. After this system became obsolete in Horasan region in 13th century, these traditions have moved into Anatolian regions through the saints raised in these associations, they have formed a significant socio-religious structure. One of these associations have been founded by the wiseman Hüsem Dede, who came to Anatolia in 13th century and has a shrine in Çiftlik village in Dodurga district in Çorum. The lodge known as Hüsem Dede Ocağı has started its teachings with a Horasan-based ecole but in time the teachings have started to become more Bektaşî-like in its core. The people in the region and some of the association members have claimed the association is connected to Hacı Bektaş Veli teachings from the start. But considering Hüsem Dede and Hacı Bektaş Veli have both lived in the same era, it's not entirely believable that the association has started off based on Hacı Bektaş Veli traditions. The same course of change has happened for other associations of Alevi beliefs in other parts of Anatolia as well. In this work we will approach this process in Anatolian associations through analyzing the change in Hüsem Dede Ocağı.

Key Words: Alawism, Bektaşilik, Khorassan Saint, Hüsem Dede, Ocaklar

ŞEHİR KURAN EVLİYALAR: SEYYİD HARUN VE DERVİŞLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOZKUŞ
Hitit Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Anadolu Türk-Müslüman şehirlerinin gelişiminde şeyh, derviş gibi devlet nezdinde itibarı olan kişilerin aldıkları vazifeler önemlidir. Özellikle bu kişilerin kurdukları vakıfların etrafında devletin de kontrolü altında bir gelişim yaşanmıştır. Seyyid Harun (öl. 1320) ve dervişleri bunun en önemli örneğidir. Seydişehir'i kuran ve şehre ismini veren Seyyid Harun'dur. Sadece Seydişehir'i kurmakla kalmamış vefatına yakın dergâhındaki dervişlerini de çevre illere göndermiştir. Dervişlerinden Mahmud Seydi'yi Alanya'ya, Zekeriyya'yı Manavgat'a, Ali Baba, Gök Seydi ve Kilim-pûş'u Teke iline, Akça Baba'yı Germiyan iline Nasibli Baba'yı Aydın iline, Haydar Baba ve Gök Demir Baba'yı ise Ada'ya göndermiştir. Şimdiye kadar yapılan çalışmalar genellikle Seyyid Harun'un vakıflarına ve ahfadına yönelik olmuştur. Ancak çeşitli illere irşad için gönderilen dervişleri de gittikleri yerlerde vakıflar kurarak şehirlerin gelişimine katkı sağlamışlardır. Günümüze ulaşan vakfiyeler ve tahrir defterlerinde isimlerine denk gelinmektedir. Bu çalışmada bahsedilen dervişlerin gittikleri bölgelerde kurdukları vakıflar ve bu vakıfların yapısı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Seyyid Harun, vakıf, menakıbnâme, tahrir defteri.

EVLIYAS THAT ESTABLISH CITIES: SEYYID HARUN AND HIS DERVISHES

Assist. Prof. Mehmet Ali BOZKUŞ
Hitit University
Faculty of Arts and Sciences
Department of History

ABSTRACT

In the development of the Turkish-Muslim cities of Anatolia the duties assumed by figures such as sheikhs and dervishes that were reputable in the state organization had an importance. Especially around the foundations established by these figures, a state-controlled development took place. Seyyid Harun (d. 1320) and his dervishes is the most significant example of this. The one who established Seydişehir and gave the city his name is Seyyid Harun. He did not only establish Seydişehir but also sent off the dervishes in his convent to the surrounding cities. Among his dervishes, he sent Mahmud Seydi to Alanya, Zekeriyya to Manavgat, Ali Baba, Gök Seydi and Kilim-pûş to Teke province, Akça Baba to Germiyan province and Nasibli Baba to Aydın province, Haydar Baba and Gök Demir Baba to the Ada. The studies so far were concerned in general with the foundations and descendants

of Seyyid Harun. However, his dervishes, who were sent to various cities for the act of showing the true path (irshad) also established foundations and contributed to the development of cities. Their names can be observed in the vaqfiyyes and cadastral record books that survived until our day. In this study, the foundations established by the aforementioned dervishes as well as the structure of these foundations will be examined.

Key Words: Seyyid Harun, foundation, menakıbnâme, tahrirs.

ARZUMAN OCAĞI**İbrahim BAHADIR**
Araştırmacı**ÖZET**

Babai İsyanı, Selçuklu tarihinde çok önemli sonuçlar doğuran bir hareket olarak günümüze kadar etkilerini hissettirmiştir. Babai isyanı ile ilgili çeşitli bilimsel çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, bu isyanın katılımcıları ile ilgili bilgiler son derece sınırlıdır. Hele bu çevrelerin günümüzde nerelerde yaşadıklarına dair bilgiler ise yok denecek kadar azdır. Babai İsyanı sonrasında bu gruplara önderlik eden Karamanoğlu Beyliği olmuştur. Karamanoğlu Beyliğinin devletleşme sürecinde daha önce ittifak yaptığı bu gruplarla anlaşmazlığa düştüğü bilinmektedir. Muhtemelen, bu nedenle Elvan Çelebi gibi Baba İlyas'ın torunlarından isimler de Anadolu içlerine çekilmişlerdir.

Bu göçün sadece Babai önderlerle sınırlı kalmadığı, onlarla ittifak yapanlarında beraber hareket ettikleri görülmektedir. 14. yy'da Karaman'dan, Ankara, Çorum, Yozgat, Tokat, Amasya ve Sivas'a çeşitli göçler yaşanmıştır. Bunlardan biriside Arzuman Ocağıdır. Arzuman Ocağının dedesi Yunus Arzuman'ın türbesi Karaman'da, Bulgar Bozoğlan Dağında bulunmaktadır. Bu ocak üyeleri sözlü aktarımında daha önce Karaman'da olduklarını aktarmaktadırlar. Arzuman Yunus'un torunları günümüzde Yozgat, Sivas, Nevşehir gibi yerlere dağılmışlardır. Bu göçün Şeyh Cüneyt'in Karamanoğullarına geliş zamanına denk gelmesi de oldukça ilgi çekicidir. Daha sonraki dönemde bu sahalar Safevileri en çok destekleyen yerler olmuştur. Bu bildiride Arzuman Ocağı üzerinden 14 yy.'da Babai çevre ile ilişkili gurupların Anadolu'ya dağılış serüvenleri takip edilip, daha sonra Safeviler ile ilişkiler tartışılıp, günümüzdeki yerleri tespiti çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Babailer, Safeviler, Arzuman, Karamanlılar, Çorum.

THE OCAK OF ARZUMAN**İbrahim BAHADIR**
Independent Researcher**ABSTRACT**

Babai Revolt as a movement which results in important consequences has made its effects felt to date. Several scientific research has been done on the revolt but we have very limited understanding about rioters. Especially the information about where descendant of these groups lives today is little if any. After the revolt, these groups were led by Karamanoğlu seigniory. It is known that this seigniory had been in conflict with these groups, which the ruler previously made an alliance in the course of statification. Probably, because of this, some of Baba İlyas's descendants, like Elvan Çelebi, withdrew into the Anatolia.

It is seen that this immigration is not only limited to Babai leaders, but also other groups that formed an alliance with Babais immigrated simultaneously. There have been various migrations from the 14th-century Karaman to Ankara, Çorum, Yozgat, Tokat, Amasya, and Sivas. One of them is Arzuman family. Yunus Arzuman's tomb, who is the *dede* of the Arzuman family, is located in Karaman, on the Bulgarian Bozoğlan hill. Members of the family states that they were previously in Karaman. Today, Arzuman Yunus's descendants are scattered in various places such as Yozgat and Sivas Nevşehir. It is also interesting that this migration coincided with the arrival of Sheikh Cüneyt to the Karamanoğulları seigniory. In the following period, these areas were the places that supported Safavids most.

In this paper, the scattering of the groups that related to Babai environment into the Anatolia in the 14th century will be followed over the Arzuman family, and the relations with Safavids will be discussed and the current locations will be tried to locate.

Key Words: Babai, Safavids, Arzuman, Karamanli, Corum.

ÇORUM ÇANAKÇI KÖYÜNDE BİR DÂR CEMİ KİTABI

Satı SARIASLAN ATLI
Doktora Öğrencisi
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

Dâr kelimesi, Arapçada “ev, yurt, mekân”; Farsçada “ağaç, direk, idam sehpası” anlamlarına gelir. Dilimize bu manalar üzerinden şekillenerek, Alevilikte cemde ayakta duruş olarak bilinir. “Dâr gören didâr göre, didâr gören Hakk’a ere.” duasıyla da dârda durmanın önemi vurgulanır. Dâr cemleri ölen kişinin ardından rızalık almak ve ruhuna yol göstermek niyetiyle yapılır.

Alevi olan bir canın ruhuna yol göstermek için yapılan cem ayinine “dâr cemi” denir. Alevi inancında söz konusu olan bu “dâr cemi-dâr duası” önemli bir yere sahiptir. Dâr kitabı olarak da tanınan ve Alevilerde Hakk’a yürüyen kişinin ardından yapılan bu cemlerde okunan duanın birçok yazılı eş metni / varyantı mevcuttur.

Çorum ve çevresinde dâr cemleri yoğunlukla yapılmaktadır. Bu sebeple yörede birçok dâr metni bulunmaktadır. Alan çalışmasında Çorum’un Çanakçı köyünde Ali Derviş (Usta)’in evinde dâr cemi yapıldığında kaleme alınan üç farklı dâr kitabının eş metni derlenmiştir. İçeriğinde Hz. Âdem’den Hz. Muhammed’e kadar tüm peygamberlerin anlatıldığı, erenlerin evliyaların çağrılıp himmet ve desteklerinin istendiği, özel dua ve yakarmaların olduğu bir dâr kitabıdır.

Çalışmada, üç eş metnin sunumu ortaya konularak metin bazında karşılaştırmalı analizler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, Çorum/Çanakçı Köyü, Dâr Kitabı.

A DÂR CEMİ BOOK IN THE ÇANAKÇI VILLAGE OF ÇORUM

Satı SARIASLAN ATLI
PhD Student
Aydın Adnan Menderes University
Faculty of Science and Letters
Department of Turkish Language and Literature

ABSTRACT

Dâr means “house, nest, place in Arabic; “tree, post, gallows” in Persian. By being formed through these meanings into our language, it is known as standing on someone’s feet during Cem in Alevism. With the pray “Whoever sees Dâr, may see didâr, whoever sees didâr, may reach the Almighty” it was also emphasised the importance of standing on dâr. Dâr Cems are performed with the intention of getting approval of the deceased and leading to their soul.

The cem ritual, which is organised for leading the path of an Alevite, is called “dâr cemi”. At this issue “dâr cemi-dâr pray” has an important place in the Alevi belief. The pray, which is known as dâr book and said in cem rituals following the deceased who has taken a step into the Almighty, has also a lot of written similar texts / variations.

Dâr cems are mostly performed in Çorum and its surroundings. That’s why, there are a lot of dar text in the vicinity. During the field survey, the similar texts of three different dâr books written in the house of Ali Derviş (USTA) in the course of performing dâr were compiled in the village Çanakçı of Çorum. Dâr is a book, in which all of the prophets from St. Adam until St. Mohammed are mentioned, saints and mahatmas are summoned and their help and favours are asked, particular prays and invocations take place.

By revealing the presentation of three similar texts based on text, comparative analyses are going to be done in the study.

Key Words: Alevism, The Village Çanakçı/Çorum, The Book Dâr.

YAKIN DÖNEM SÛFÎ ŞAHSİYETLERDEN KÂDIRÎ-RIFÂÎ ŞEYHİ SUNGURLULU AHMED HAMDİ GERÇEKÇİOĞLU'NUN (ö.1997) ŞİİRLERİNDEKİ TASAVVUFÎ ÖĞELER

Prof. Dr. Ömer YILMAZ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi
Tasavvuf Anabilim Dalı

Harun GERÇEKÇİOĞLU
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi
Lisans Mezunu

ÖZET

Tebliğimizde yakın dönem sufi şahsiyetlerden Sungurlu/Tatlı köyünde mukim Kadiri ve Rifai tarikatından icazet almış Ahmed Hamdi Efendi'nin elimizde mevcut şiirlerindeki tasavvufi neşveler dile getirilecektir. Bununla birlikte ailesi, tarikata intisabı, keramet ve hakkında anlatılan menkıbeler ile şeyhi Muhyiddin Ensârî hakkında özet bilgi sunulacaktır. Keza Ahmed Hamdi Efendi'nin yaşadığı zaman ve zeminde halk üzerindeki tesirlerine bakılacaktır. Elimizde mevcut yaklaşık yirmi kadar serbest vezinle, orijinali Osmanlıca ve sade bir Türkçe ile kaleme alınmış, nasihat türü ifadelerle örgülenmiş şiirlerinde Nur-i Muhammedi algısı sezilenmekte, tevbe, ilahi aşk, tevazu, melameti tavır, sabır-şükür, başa itaat, kanaat gibi konular işlenmektedir. Gerek kendisi gerekse yakınlarından edinilen bilgilere göre, kökenlerinin Urfa tarafından Kayseri/Erkilet'e yerleşmiş "Seyyid" olması muhtemel gözükmektedir. Kendisi gibi ehl-i tarik babası Mahmud Hoca Çanakkale Savaşına katılmış, İstiklal Madalyası sahibi biridir. Bu zat da uzun süre köyünün imamlığını yapmış ve çok sayıda talebe yetiştirmiştir. Ahmed Hamdi Efendi ilk tasavvufi eğitimini İbrahim İpek Efendi'nin de şeyhi olan Uşşaki Müdüllü Hüseyin Efendi'den ikmal etmiş, daha sonra Kasımpaşalı Kadiri-Rifai şeyhi Muhyiddin Ensari Erzincani'ye intisap etmiştir. Uzun yıllar Yorgalı, Kemallı ve İncesu Köyünde imamlık da yapan Ahmed Hamdi Efendi'ye şeyhi tarafından verilen icazetname ve şeyhiyle Osmanlıca mektuplaşmaları elimizdedir. Tebliğ torunlarından biri ve tarafımızdan icra edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sungurlu, Tasavvuf, Ahmed Hamdi Gerçekcioğlu, Kâdiri-Rifâî.

**FROM THE RECENT ERA SUFİ PERSONALİTİES KADİRİ-RİFAİ SHEİKH AHMED
HAMDİ GERÇEKÇİOĞLU (D.1997) FROM SUNGURLU'S SUFİ ITEMS IN HIS POEMS**

Prof. Dr. Ömer YILMAZ
Ankara Yıldırım Beyazıt University
Faculty of Islamic Sciences
Department of Sufism

Harun GERÇEKÇİOĞLU
Yıldırım Beyazıt University
Faculty of Islamic Sciences
Undergraduate Graduate

ABSTRACT

In our study will be mentioned sufistic cheers poems with verses with the syllabic meter written by The Recent period Sufi Personalities Kadiri-Rifai Sheikh Ahmed Hamdi Gercekcioglu (d.1997) who is buried in Sungurlu/Tatlı vilage which. In addition to this, it will sum up his family, initiation of tariqah, his qaramah, stories about him and summary about his sheikh Muhyiddin Ansari. Beside this the effect of Ahmed Hamdi Efendi on the people at that time and place will be evaluated. In our poems, which are written with approximately twenty free verses, originally written in Ottoman Turkish and pure Turkish, the perception of Nûr-i Muhammedî is perceived, divine love, worship, humility, grace, attitude, repentance, obedience, opinion are processed. According to the information obtained from him and his relatives, his origins are based on the "Seyyid" who settled in Kayseri/Erkilet from Urfa precincts. His father, Mahmud Hodja, who was a ahl al-tariq like him, participated in the Battle of Canakkale and received the Independence Medal. Ahmed Hamdi Efendi received his first sufism education from the sheikh Ushshaki Mudulu Huseyin Efendi (Husnu Gulzari) who is at the same time Ibrahim Ipek Efendi's sheikh, and then he initiated Qadiri/Rifai Muhyiddin Ansari who is the sheikh of Kasimpasha/Curukluk Ayni Baba Takkah. He also served as official Imam in Yorgalı, Kemallı and İncesu villages for many years. We have Ottoman letters of consent to Ahmed Hamdi Efendi graduation and letters with his sheikh. This research will be conducted by one of the descendants who is undergraduate student in theology faculty and by us.

Key Words: Sungurlu, Tasawwuf, Ahmed Hamdi Gerçekcioğlu, Qâdiri-Rifâî.

AŞIKPAŞAZADE’NİN TEVARİH-İ ALİ OSMAN ESERİNE GÖRE OSMANLI DEVLETİNİN BALKANLARI FETHİ

Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Tarih Bölümü

ÖZET

Aşıkpaşazade 1393 yılında Çorum’un Mecitözü ilçesine bağlı Elvan Çelebi köyünde doğmuş olup Horasan’dan gelme bir Türk ailesinin üyesidir. Geyve’de Orhan Gazi’nin imamının oğlu Yahşi Fakı’nın evinde kaldığı sırada Osmanlı Tarihi’nin Yıldırım Beyazıt devri bölümünü okumuştur. Sancak beylerinden Ishak Bey ile birlikte Üsküp’e gelmiş, akınlara katılmıştır. II. Murat’ın Macaristan akınında Kosova savaşında bulunmuştur. Aşıkpaşazade Yıldırım Beyazıt, II. Murat ve II. Mehmet dönemlerini yaşayarak gördüklerini yazmıştır. Eseri Tevarih-i Ali Osman, Osmanlı Devleti’nin Balkanları fethi konusunda geniş bilgi vermektedir. Dili ve üslubu Dede Korkut kitabının dili ve üslubunu andırmaktadır.

Aşıkpaşazade II. Murat ile Düzmece Mustafa arasındaki mücadeleye şahit olmuştur. II. Murat’ın bazı seferlerine katılmış ve iltifatını kazanmıştır. Aşıkpaşazade, Yıldırım Beyazıt’ın Macarlarla yaptığı savaşlarla ilgili bilgileri Kara Timurtaş’ın oğlu Umur Bey’den almıştır. 1402’deki Ankara Savaşı’nı savaşa katılan bir askerden nakletmiştir. II. Murat ve II. Mehmet dönemlerini kendi gözlemlerine dayanarak yazmıştır. Aşıkpaşazade’nin kitabı, anonim Tevârîh-i Âl-i Osman’lardan pek farklı değildir. Kitap, sade üslubu ile halk ve askerler arasında okunmak üzere halk destanı tarzında yazılmıştır.

Aşıkpaşazade eserinde Süleyman Paşa’nın Gelibolu’ya geçişini ve av sırasında öldüğünü anlatır. I. Murat’ın Çorlu Dimetoka ve Edirne’yi almasını tafsilatlı olarak anlatır. I. Murat’ın şehit olduğu I. Kosova Savaşı ve Balkanlardaki fetihleri konusunda geniş bilgi verir. Aşıkpaşazade katılmış olduğu II. Murat’ın Macaristan seferini, Sırbistan’ın fethini Belgrat kuşatmasını uzun uzun anlatır. Bu açıdan Osmanlı Devleti’nin Balkanları fethinde temel kaynak niteliği taşır. Bu çalışmada Türklerin Balkanlara geçişinden, Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar ki fetih hareketleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aşıkpaşazade, Elvan Çelebi, Balkanlar, Rumeli,

ACCORDING TO THE TEVARİH-İ ALİ OSMAN BY AŞIKPAŞAZADE CONQUEST OF THE BALKANS OF THE OTTOMAN STATE

Prof. Dr. Yasar AKBIYIK
Bolu Abant İzzet Baysal University
Faculty of Education
Department of History

ABSTRACT

Aşıkpaşazade was born in 1393 in the village of Elvan Çelebi in the Mecitözü district of Çorum and is a member of a Turkish family from Horasan. While he was staying at the house of Yahsi Faki, son of Orhan Gazi's imam in Geyve, he read the period of Yıldırım Beyazıt in Ottoman History. He came to Skopje together with Ishak Bey, a leader of the sanjak, and joined the raids. He fought in II. Kosovo's war during II. Murat's influx of Hungary. Aşıkpaşazade Yıldırım Beyazıt, II. Murat and II. Mehmet wrote what he saw by living his periods. His work, Tevarih-i Ali Osman, gives extensive information about the Ottoman conquest of the Balkans. Its language and style resembles the language and style of the book of Dede Korkut. He witnessed the struggle between II. Murat and Düzmece Mustafa. He participated in some of II. Murat's campaigns and won his compliment. Aşıkpaşazade took the wars of Yıldırım Beyazıt with the Hungarians from Umur Bey, the son of Kara Timurtaş. He transferred the Ankara War in 1402 from a soldier who joined the war. He wrote II. Murat and II. Mehmet's periods his based on his own observations. Aşıkpaşazade's book is not much different from the anonymous Tevârih-i Âl-i Osman's. The book is written in the style of folk epic, to be read among the people and soldiers with its simple style. In his work, Aşıkpaşazade tells of the passage of Süleyman Pasha to Gallipoli and that he died during hunting. Describes the taking of I. Murat to Çorlu Dimetoka and Edirne. He gives extensive information about the First Kosovo War and conquests in the Balkans where Murat I. was martyred. Asikpasazade attended II. Murat's Hungarian campaign, the conquest of Serbia, the siege of Belgrade. In this study, the conquest movements from the transition of the Turks to the Balkans to the period of Fatih Sultan Mehmet will be emphasized.

Key Words: Aşıkpaşazade, Elvan Çelebi, Balkan, Rumeli,

BABAİ İSYANI NİÇİN DİNİ İSYANDIR?

Dr. Öğr. Üyesi Abdulhamit BUDAK
Amasya Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
Felsefe Din Bilimleri Din Sosyolojisi

ÖZET

Sosyologlar ve tarihçiler genellikle sosyal hareketleri sosyal huzursuzlukların ve ekonomik nedenlerin bir sonucu olarak görme eğilimindedir. Böyle bir seçimin yapılmasında bazı ideolojik yaklaşımlar ve taraftarlığı ana unsurlar olsa da, sosyal olayları sadece bu temelde incelemek konuyu açıklamaya yetmeyecektir. Toplumların genel ihtiyaçları ve öncelikleri açısından bu tür bir yaklaşımla günümüz toplumsal hareketlerini özel bir kabulde açıklamak mümkündür. Ancak tarihin belirli dönemlerindeki toplumsal hareketleri bu konuyla açıklamak insanlık tarihindeki dinin toplumsal işlevlerini bir nevi inkârdır.

Nitekim modern Batılı toplumların din ile ilişkisini düşündüğümüzde bu aşama, modern Batılı sosyologları sosyolojik olayları böyle bir yöntemle değerlendirmeye yöneltmiş olabilir. Modernizmin getirdiği hayata bakış açısı ve bilim yaklaşımı, dine karşı bazı tutumların gelişmesine yol açarken dinin toplumun değerlerinin oluşturulmasında etkin işlevini yitirmesi nedeniyle başka unsurların da bu görevi üstlenmesine neden olmuştur. Dinin sosyal ve kamusal alandan uzaklaştırılması, toplumun kültürel değerlerini şekillendirme yeteneğinin zayıflamasına neden olmuş olabilir ve bu nedenle dinin etkileri kasıtlı olarak veya fark edilmeden göz ardı edilmiş olabilir.

Bir isyanın dini bir isyan olup olmadığına dair bu tebliğde belirlediğimiz kriterleri ortaya koyacağız. Bu bağlamda Babai isyanının neden dini bir isyan olduğunu açıklamaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Din, İsyân, Babai İsyânı

WHY IS THE BABAI REVOLUTION RELIGIOUS?

Assits. Prof . Abdulhamit BUDAK
Amasya University
Faculty Of Theology
Philosophy Religious Sciences Sociology Of Religion

ABSTRACT

Sociologists and historians usually tend to consider social movements as a result of social unrests and economical reasons. Although some ideological approaches and their partiality are the main factors in making such a choice, examining social events on this basis only will not be enough to explain the issue. It is possible explaining today's social movements with such an approach in terms of general needs and priorities of societies with a specific acceptance. But explaining social movements in definite periods of history through this topic is kind of denial of the social functions of religion in history of mankind

Indeed, considering the relation of western modern societies with religion, this stage may have led modern Western sociologists to evaluate sociological events with such a method. Life perspective and science approach brought by modernism, which led to develop some attitudes against religious, cause other elements have taken on this task as religion has lost its effective function in establishing the values of society. The removal of religion from the social and public sphere may have resulted in the weakening of its ability to shape the cultural values of society and because of that, effects of religion may have been ignored, perhaps deliberately or without even being noticed.

We will set out the criteria that we have determined in this communiqué on whether a rebellion is a religious rebellion or not. In this context, we will try to explain why the Babai rebellion was a religious rebellion.

Key Words: Religion, Rebellion, Babai Rebellion,

ANADOLU’NUN TÜRKLEŞMESİ VE İSLAMLAŞMASINDA AHİLİK GELENEĞİNİN ÖNEMİ

Deniz BALCI
Doktora Öğrencisi
Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ÖZET

Temelini Fütüvvet anlayışından alan Ahilik geleneği, Anadolu’da toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel, eğitim, din ve daha birçok alanda belirleyici, yönlendirici gibi önemli işlevlere sahip olmuş, geçmişten günümüze etkilerinin devam ettiği, üzerinde incelemeler, çalışmalar yapıldığı bir gelenektir. XIII. Yüzyılda Anadolu’da Ahi Evran’ın kurduğu geliştirdiği Ahilik Teşkilatı, tek bir alanda değil birden çok alanda faaliyet gösteren, ilkeler, kurallar, yöntemler, değerler üzerinde önemli bir yapıcı etki ile bir gelenek haline gelmiştir. Ayrıca içinde yaşadığımız bu toprakların şu an ki duruma kavuşması, bir Türk ve İslam ülkesi haline gelmesinde, Türk kültürü ve medeniyetinin, Türk dili ve edebiyatının gelişmesinde, gelenek ve törelerin yerleşmesi ve korunmasında, Türk kültür, sanat ve ticaret ahlâkının oluşması ve yaygınlaşmasında en önemli rol Ahilik teşkilatının olmuştur. Ahilik Teşkilatı ticari bir teşkilat olma işlevi ile ticaretin gelişmesini, istihdamın sağlanmasını, din ve ahlak fonksiyonu ile Kuran-ı Kerim ve hadisler temelinde ortaya koyduğu değerler ve ilkelerle birlikte Anadolu topraklarında İslamiyet’in yayılmasını sağlamış, merkezine bireyi alarak cömertlik, yardımseverlik, iyi ahlaklılık, dürüstlük gibi kavramların yerleşmesinde etkili olmuştur. Çalışmanın amacı böylesine önemli, birden çok işlevi ve etkisi olan ve bir gelenek haline gelmiş olan Ahilik geleneğinin geçmişten günümüze etkilerini incelemektir. Çalışmada yöntem olarak literatür taraması yapılmış olup, bulgular göstermiştir ki Ahilik geleneği bireyi merkezine alarak mükemmel bireyler yetiştirerek mükemmel bir toplum oluşturup, bu toplumun sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel, eğitim gibi önemli alanlarda belirleyici ve düzenleyici bir rol üstlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fütüvvet Teşkilatı, Ahi Evran, İslamlaşma, Din.

THE IMPORTANCE OF THE ANATOLIAN TRADITION IN TURKISH AND ISLAMICIZATION OF ANATOLIA

Deniz BALCI
PhD student
Hacı Bayram Veli University

ABSTRACT

The tradition of Ahi community, which takes its foundation from the understanding of Futuvvet (Turkish-Islamic guild), has had determinative and guiding functions in social, political, economic, cultural, educational, religious and many other areas in Anatolia. The effects of tradition of Ahi community continue from the past to the present and are still studied. The Ahi Organization, which was established and developed by Ahi Evran in Anatolia in the 13th century, has become a tradition with an important constructive effect on principles, rules, methods, values while operating in more than one area. In addition, the most important role in the realization of these lands in which we live and becoming a Turkish and Islamic country, in the development of Turkish culture, civilization, Turkish language and literature, in the establishment and preservation of traditions and ceremonies, in the formation and spread of Turkish culture, art and trade ethics belongs to the Ahi organization. With the function of being a commercial organization, the Ahi Organization provided the development of trade and the provision of employment. With the religion and moral function, the the Ahi organization ensured the spread of Islam in the Anatolian lands along with the values and principles it revealed on the basis of the Quran and hadiths. By taking the individual to the center, the Ahi Organization has been effective in the establishment of concepts such as generosity, benevolence, good morality, and honesty. The aim of the study is to examine the effects of the Ahi tradition, which has become such a significant, multi-functional and influential tradition, from past to present. In the study, a literature review was made as a method, and the findings showed that the Ahi tradition took the individual to the center and formed a perfect society by cultivating perfect individuals and played a decisive and regulatory role in important fields such as social, political, economic, cultural and education.

Key Words: Organization of Fütüvvet, Ahi Evran, Islamization, Religion.

**ORTAÇAĞ DÖNEMİ OSMANLI MÜZİK KÜLTÜRÜNÜ MENÂKİBNÂMELER
ARACILIĞIYLA TAHAYYÜL ETMEK: MENÂKİB'UL-KUDSİYYE ÖRNEĞİ**

Prof. Dr. Cenk GİRAY
Hacettepe Üniversitesi
Ankara Devlet Konservatuvarı Müzik Bilimleri Bölümü
Müzik Teorileri Anabilim Dalı

ÖZET

Ortaçağ Osmanlı Dönemi Müzik Kültürü'ne dair çalışmalar çoğunlukla dönemin zengin kuramsal kaynaklarına eğilmişse de bu kuram kaynakları ile "irfan geleneği" noktasında örtüşen ortak bir "Tanrı-insan-evren" tasavvurunu yansıtmakta olan "menâkıbnâmeler, velâyetnâmeler, ilm-i nücûm eserleri ve fütüvvetnâmelerden" bu bağlamda aynı oranda istifade edilmemiştir. Oysa ki bu eserler, "Ahilik, Bayramilik, Vefailik ve Kalenderilik" gibi inanç sistemleri aracılığıyla Osmanlı kültür geleneğinin "kurucu aklını" oluşturan "Horasan İrfânı'na" dair simgelerin en açıkça ve işlevsel görülebildiği mecralardan biri olan "müzik kültürüne" dair sayısız ilginç ayrıntıyı barındırmaktadır. Vefâî Tarikatı Şeyhi Elvan Çelebi'nin (1359 sonrası) yazdığı Menâkıb'ul-Kudsiyye adlı eser Anadolu kültür tarihine dair böylesi "müzik detaylarının" bulunabildiği en eski eserlerden biri olarak dikkat çekicidir. Bu çalışmada "Menâkıb'ul-Kudsiyye" başta olmak üzere XIII.-XIV. Yüzyıl aralığına ait bazı "menâkıbnâme, velâyetnâme, ilm-i nücûm eserleri ve fütüvvetnâmeler" incelenerek bu belgelerdeki "müzik" detayları tespit edilip, bu detaylar dönemin "müzik teorisi kaynakları" ile karşılıklı bir biçimde incelenerek Anadolu irfan kültürünün Ortaçağ Osmanlı dönemindeki etkisi "müzik sembolleri, müziğe yansımış inanç sembolleri ve uygulamaları" üzerinden tartışılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Menâkıbnâme, XV. Yüzyıl müzik teorisi kaynakları, Ortaçağ Dönemi Osmanlı Müzik Kültürü, Horasan İrfânı

**CONCEIVING THE MEDIEVAL OTTOMAN MUSIC CULTURE THROUGH LEGENDARY
NARRATIVES: THE EXAMPLE OF MENÂKİB'UL-KUDSİYYE**

Prof. Dr. Cenk GİRAY
Hacettepe University
Ankara State Conservatory Department of Music Sciences

ABSTRACT

Most of the studies about the Medieval Ottoman Music Culture have been concentrated on the rich theoretical sources of the period, but the music researchers usually have not paid enough attention to the "musical symbolism" that can be found in the "legendary narratives, narratives about the saints, astrology manuscripts and texts on Ahi belief system" of the Medieval Ottoman period. However, these sources that have parallelism with the theoretical sources of the period in terms of sharing a wisdom based perception of "nature-God-humanity"

through “Ahi, Bayrami, Vefai and Kalenderi” belief systems, act as main sources to represent the “Khorosan based wisdom” that had a constructive power for the Ottoman culture through a very strong symbolism that can be easily related with musical culture. Menâkıb’ul-Kudsiyye that was scribed by Elvan Çelebi-the Sheikh of Vefai Order-after 1359 is remarkable as being one of the oldest manuscripts that contain such musical details about the Anatolian culture. In this paper, various sources of XV. Century including will be examined including Menâkıb’ul-Kudsiyye and other legendary narratives, narratives about the saints, astrology manuscripts and texts on Ahi belief system to detect the “symbolic musical details” in these writings. After that, these details will be compared with the music theory sources of the period to analyze the effect of “wisdom based vision” on the Medieval Ottoman Culture through the belief symbolism reflected on musical applications.

Key Words: Legendary narratives, music theory sources of XV. Century, Medieval Ottoman music culture, Khorosan based wisdom

IRFAN VE ERENLER KÜLTÜNDEKİ BAZI İSLAM ÖNCESİ KARAKTER VE MOTİFLERİ

Doç. Dr. Iurii AVERIANOV
Rusya Devlet Beşeri Bilimler Üniversitesi
RUSYA

ÖZET

İnsan tarihindeki eski dönemlerin kalıntıları olarak önümüze çıkan bazı ilkel karakterlerin veya motiflerin, sonraki zamanlarda yeni kalıplar içinde tekrarlanması, bilim adamlarınca tespit edilmekte ve ayrıntılarıyla incelemektedir. Örneğin, tanrı çoban Anadolu topraklarında ilk önce Dumuzi, Telepinu ve Mitra adlarıyla simgelenirse, İslam döneminde ise İrfan geleneğinde Çoban Baba, Koyun Baba, Sarı Saltuk ve hatta Baba İshak gibi Sufilerin isimleriyle ve aynı fonksyonlarıyla, başındaki uzun sivri börk, teninde yün hırkası, elindeki asası ve çerağı gibi aynı giysi unsurları ve aksesuarlarıyla karşımıza çıkarlar. Dikilitaşlar ve kaya kültü, erenlerle ilgili efsanelerde yer alır, bu yarı kutsal metinlerin ayrılmaz bir parçası haline gelir. Ölen ve yeniden dirilen tanrıların öyküleri de halk İslamı'nda daima biçim değiştirerek sürdürülmekte ve yeni renkler katılmakta olup evliya menkıbelerinin kompozisyonuna de dahil olurdu. Boz atlı Hızır'ın kültüründe olduğu gibi Hristiyanlık'la da sıkı bağları olan kayıp bir tanrı miti, Sufiler arasında sembolik bir tabire tutulur ve yerli kutsal mekanlarla bağlantılı kurulur.

Anahtar Kelimeler: erenler, evliya menkıbeleri, efsaneler, mitler, tanrı çoban.

SOME PRE-ISLAMIC CHARACTERS AND MOTIFS IN THE IRFAN AND THE CULT OF ERENS

Assoc. Prof. Iurii AVERIANOV
Russian State University Of Humanities
RUSSIA

ABSTRACT

The repetition of some primitive characters or motifs that appear as remnants of ancient times in human history, are identified by scientists in the new patterns and investigates in detail. For example, if the god shepherd was first symbolized in the Anatolian lands with the names of Dumuzi, Telepinu and Mitra, in the Islamic period, in the tradition of İrfan, he assumes the names of Sufis such as Çoban Baba, Koyun Baba, Sarı Saltuk and even Baba İshak, with the same funcons, a long pointy cowl on his head, a wool scarf in his hand, they appear with the same clothing elements and accessories as their predecessors. The obelisks and rock cult are included in legends about the saints, it becomes an integral part of the semi-sacred texts. The stories of the gods who died and than resurrected are always continued by changing the form in folk Islam and new colors are being added to them as they would be included in the composition of awliya saint's legendary biographies. As in the cult of an immortal saint, Khidr, a lost god myth, which has close ties with Christianity, pre-Islamic elements are kept as a symbolic expression among the Sufis and established in connection with local sacred places.

Key Words: saints, saints' biographies, legends, myths, god-shepherd.

SULTAN İKİNCİ MURAT TÜRBESİNİN ERKEN DEVİR OSMANLI TÜRBE MİMARİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Rukiye ÖZDEMİR ŞİMŞEK
Sanat Tarihçisi
Bursa Büyükşehir Belediyesi

ÖZET

Türkler Orta Asya'dan beri ölülerini toprağa gömerken özen göstermiş ve ölülerinin kaybolmaması için mezarlarını birtakım mimari unsurlarla belirlemişlerdir. Başlangıçta mezarların başına balbal denen mezar taşlarını dikseler de zamanla farklı formlarda ortaya konan mezarlar daha sonra türbe olarak isimlendirilen özel mekânlara dönüşmüştür. Bu çalışmada eski bir Türk geleneği olan türbe mimarisi hakkında bilgi verilerek erken devir türbe mimarisi açısından önemli bir yere sahip olan Sultan İkinci Murat türbesi incelenmiştir. Çalışma konusunun daha iyi anlaşılması için, konu üç ana başlıkta ele alınmıştır. Birinci bölümde; Sultan İkinci Murat'ın yaşamı ve Erken Devir Osmanlı türbe mimarisi hakkında bilgi verilmektedir. İkinci bölümde; Sultan İkinci Murat türbesinin mimari ve sanatsal özellikleri incelenmiştir. Ayrıca bugüne kadar geçirdiği onarımlar bakımından da detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Son bölümde ise konu hakkında genel bir değerlendirme yapılarak mimari ve sanatsal özellikleri incelenen türbenin Osmanlı geleneksel türbe mimarisi içinde az rastlanan bir plan şemasına sahip olduğu anlaşılmış ve önemi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erken Devir Türbe Mimarisi, Türbe, Sultan İkinci Murat

THE PLACE AND IMPORTANCE OF SULTAN SECOND MURAT TOMB IN EARLY PERIOD OTTOMAN TOMB ARCHITECTURE

Rukiye ÖZDEMİR ŞİMŞEK
Art Historian
Bursa Metropolitan Municipality

ABSTRACT

Since Central Asia, the Turks have taken care of burying their dead in the ground and determined their graves with a number of architectural elements so that their dead do not disappear. Initially, they determined their graves by planting headstones called balbal at the head of the graves. Over time, the tombs, which were laid out in different forms, later turned into special places called shrines. In this study, the mausoleum of Sultan Murat II, which has an important place in terms of the architecture of the early period, was examined by providing information about the architecture of the mausoleum, which is an old Turkish tradition. For a better understanding of the subject of the study, the subject is discussed in three main headings. In the first chapter, information about

the life of Sultan Murat II and the architecture of the early Ottoman mausoleum is given. In the second section, architectural and artistic features of Sultan Murat II Tomb were examined. It is also discussed in detail in terms of the repairs it has undergone to date. In the last section, a general evaluation of the subject and its architectural and artistic features were examined, it was understood that the mausoleum has a rare plan scheme within the architectural line of the Ottoman traditional mausoleum, and its importance was tried to be revealed.

Key Words: Early Period Tomb Architecture, Tomb, Sultan Murat the Second

EVLIYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİNİN İNANÇ TURİZMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Ali İzzet YILMAZ
Hitit Üniversitesi

ÖZET

Giriş: Evliya Çelebi Seyahatnamesi, resmi tarihlerde belirtilmeyen, yazıldığı döneminin sosyal ve kültürel hayatının anlatıldığı çok önemli bir kaynak eser olma özelliğini günümüzde hâlâ korumaktadır. Seyahatnamenin bu özelliği farklı disiplinlerde çalışmalar yapan araştırmacıların ilgisini üzerine çekmeye devam etmektedir. Seyahatnamede adı geçen meyveler, simit ve simitçiler, Anadolu'daki Sahabeler ve yer adları, Ermeniler ve kutsal mekânları, yaylalar, Veysel Karani ve şifalı sular üzerine yapılan çalışmalar bu ilginin giderek arttığını gösteren çalışmalardan bazılarıdır.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Evliya Çelebi'nin yapmış olduğu Bursa seyahatinin inanç turizmi açısından incelenmesidir.

Yöntem: Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olan belge/doküman incelenmesi yoluyla yapılmıştır. Çalışma, Evliya Çelebi Seyahatnamesinin Yapı Kredi Yayınları tarafından günümüz Türkçesi ile 2008 yılından yayınlanan ikinci baskısı kullanılmıştır. Ayrıca, diğer yayınevleri tarafından yayınlanan Evliya Çelebi Seyahatnamesi'den seçmeler isimli eserlerden ve seyahatname üzerine yapılan diğer çalışmalardan yararlanılmıştır.

Bulgular: Seyahatnameden elde edilen bazı tespitler: Okçuzâde Ahmed Çelebi, Osmanlı Sultanlarının Türbelerini ve diğer nurlu mezarları, özellikle Emir Sultan Hazretleri'nin kabrine yüz sürüp, kalplerinin nurla doldurmak önerisiyle Evliya Çelebi'yi Bursa'ya gitmeye ikna etmiştir. Evliya Çelebi'nin ailesine haber vermeden bu teklifi kabul etmesi, teklifin seyahate karar verme konusunda oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Seyahatnamenin Bursa'da ziyaret edilen yerlerin anlatıldığı bölümünde, Osmanlı Sultanlarının Orhan Gazi ile birlikte seyyid soyundan gelmeye başlamalarını, türbelerin ziyaret etme nedeni olarak belirtilmektedir. Evliya Çelebi, Bursa seyahatinde sırasıyla Osman Gazi, Orhan Gazi, Gazi I. Murat Han, Yıldırım Bayezid Han, Çelebi Sultan Mehmet ve Koca Sultan II. Murad Han'ın türbeleri ziyaret etmiştir. Seyahatnamede, Bursa'da medfun olan Osmanlı Sultanlarının türbeleri ve ziyaretler esnasında Evliya Çelebi'nin yapmış olduğu dualarla ilgili ayrıntılarda bulunmaktadır.

Evliya Çelebi, Hazret-i Seyyid Emir Sultan'ın Hz. Hüseyin soyundan geldiğini, çok sayıda evliyanın Horasan erenlerinden olduğunu, bazılarının Hoca Ahmed Yesevi fukarası olduğunu belirtmekte ve bunları ayrıntılı olarak anlatmaktadır. Bunların dışında kalanlardan ise daha az bahsetmektedir. Karadeniz'de geçirmiş olduğu kaza sonrası Keliğra Sultan Tekkesinde sekiz ay kalması, Evliya Çelebi'nin Bektaşî Tekkelerine sonraki seyahatlerinde özel bir önem verdiğini de göstermektedir.

Sonuç: Evliya Çelebi'nin İstanbul dışına yaptığı ilk seyahatine çıkmasında evliyaların türbelerini ziyaret etme isteği önemli bir rol oynamıştır. Bursa dönüşü babası, Evliya Çelebi'ye seyahat ettiği yerlerdeki ulu kişilerin mezarlarını ziyaret etmesini ve seyahatnamesine yazmasını öğütlemiştir. Seyahatnamenin tamamı incelendiğinde 17.yüzyıl Osmanlı coğrafyasında faaliyette bulunan 100 Mevlevihane'den 30'unun Evliya Çelebi tarafından

ziyaret edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca seyahatnamenin çeşitli ciltleri incelendiğinde 150'den fazla Bektaşî Tekkesi ve Türbesinin Evliya Çelebi tarafından ziyaret edildiği görülmektedir. Sonuç olarak, Evliya Çelebi'nin seyahatlerinin önemli bir bölümünün inanç turizmi kapsamında gerçekleştiği söylenebilir. Evliya Çelebi'nin ziyaret ettiği yerlerde bulunan örneğin Çorum'da bulunan Koyun Baba, Abdalata, Balım Sultan, Seydim Sultan ve Elvan Çelebi türbesi ve tekkeleri inanç turizmi kapsamında düzenlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Evliya Çelebi, İnanç Turizm, Bursa, Çorum.

RESEARCHING OF EVLIYA CHELEBI TRAVEL BOOKS AS FAITH TOURISM

Assist. Prof. Ali İzzet YILMAZ
Hitit University

ABSTRACT

Introduction: The Evliya Chelebi Travel Books are still a very important source of work, which is not mentioned on official dates, where the social and cultural life of the period it was written is described. This feature of travel book continues to attract the attention of researchers working in different disciplines. The studies on fruits, pretzels and pretzels, Companions in Anatolia and place names, Armenians and their sacred places, plateaus, Veysel Karani and healing waters are some of the studies showing that this interest is increasing.

Objective: The aim of this study is to examine Evliya Çelebi's travel to Bursa in terms of faith tourism.

Method: This study was carried out by examining the document, which is one of the qualitative research methods. The second edition of the Evliya Chelebi Travel Book published in 2008 by Yapı Kredi Publications in Turkish has been used. In addition, the works named "Selections from Evliya Chelebi Travel Books" published by other publishers and other studies on the travel books were used.

Findings: Some findings from the travel books: Okçuzâde Ahmed Çelebi convinced Evliya Chelebi to go to Bursa with the suggestion of the tombs of the Ottoman Sultans and other light tombs, especially the Emir Sultan, to face the grave and fill their hearts with light. Evliya Chelebi's acceptance of this offer without informing her family shows that the offer is very important in deciding on travel.

In the section of the travel book where the places visited in Bursa are explained, it is stated that the Ottoman Sultans started to come from the sayyid line together with Orhan Gazi as the reason for visiting the tombs. Evliya Chelebi, Osman Gazi, Orhan Gazi, Gazi I. Murat Han, Yıldırım Bayezid Han, Chelebi Sultan Mehmet and Koca Sultan II, respectively, during their trip to Bursa. Murad Han's shrines have been visited. In the travel book, there are details about the tombs of the Ottoman Sultans who were buried in Bursa and the prayers made by Evliya Chelebi during the visits.

Evliya Chelebi, Hazrat-i Seyyid Emir Sultan's Prophet. He states that he came from the line of Hüseyin, that many awliya were Horasan sages, some of them were Hoca Ahmed Yesevi's faqa and he explained them in

detail. He speaks less of the rest. Eight months of stay in Keliğra Sultan Tekke after the accident in the Black Sea shows that Evliya Chelebi paid special attention to Bektashi Dervish Lodge during his next trips.

Conclusion: Evliya Chelebi's desire to visit the mausoleums played an important role in his first trip outside Istanbul. His father, on his return to Bursa, advised Evliya Chelebi to visit the graves of the great people in the places he traveled and write them in his travel book. When the whole of the travel book is examined, it is understood that 30 of the 100 Mevlevihane, operating in the 17th century Ottoman geography, were visited by Evliya Chelebi. In addition, when the various volumes of the travel book are examined, it is seen that more than 150 Bektashi Dervish Lodge and Mausoleum were visited by Evliya Chelebi. As a result, it can be said that a significant part of Evliya Chelebi's travels are within the scope of faith tourism. The tomb of the Koyun Baba, Abdalata, Balım Sultan, Seydim Sultan and Elvan Chelebi, located in the places visited by Evliya Chelebi, can be arranged within the scope of faith tourism.

Key Words: Evliya Chelebi, Faith Tourism, Bursa, Çorum.

MODERN BELEDİYESİCİLİK BAĞLAMINDA İNANÇ TURİZMİ

Dr. Halil İbrahim AŞGIN
Çorum Belediyesi Başkanı

ÖZET

Bir arada yaşamanın gereği olarak, siyasi, askeri, ekonomik, sosyal ve kültürel birçok sebepten dolayı toplumlar devletler kurmuşlardır. Devletlerin toplumu bir arada tutabilmesi ve devamlılığını sağlayabilmesi için belli başlı kurallar ihdas edilmiş, dolayısıyla devleti yönetme olgusuyla karşılaşmıştır. Devleti tek merkezden yönetmenin zorlukları ise zamanla modern anlamda yerel yönetimleri doğurmuştur. Böylece şehirlerde belediyeler gündelik hayatı kuşatan her türlü alt yapı hizmetinin tesisinde ve halka ulaştırılmasında büyük ve kapsamlı bir görev ve sorumluluğu yerine getirmeye başlamışlardır. Ancak modern belediyeçilik anlayışının zamanın ihtiyaçlarına göre çeşitlenerek, söz konusu hizmetler yanında giderek toplumun eğitim, kültür, sanat, spor faaliyetlerinin teşvik edilmesi, yerel tarihi, kültürel mekânların ve folklorik değerlerin korunması, yaşatılması ve tanıtılması gibi hususları da kapsadığı görülmektedir. Bu bağlamda toplumun dini ve manevi ihtiyaçlarına cevap veren tarihi mekânların hem bakım ve onarımı ile ziyarete açık tutulması hem de inanç turizmine kazandırılması gibi hususlar da belediyelerin görev ve sorumluluk alanları içerisinde değerlendirilmektedir. İşte bu çalışma modern belediyeçilik konsepti içerisinde farklı şekillerde değerlendirilen zaman zaman temel gayesinden çarptırıldığı gerekçesiyle ağır eleştirilere de muhatap olan inanç turizmi meselesini çok yönlü olarak ele almak ve bu hususta gelinen son durumu genel olarak ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Modern Belediyeçilik, Sosyal Belediyeçilik, İnanç Turizmi

FAITH TOURISM IN THE CONTEXT OF MODERN MUNICIPALITY

Dr. Halil İbrahim AŞGIN
Çorum Municipality Mayor

ABSTRACT

As a necessity of living together, societies have established states for many political, military, economic, social and cultural reasons. For governments to keep the community together and ensure its continuity, specific rules have been established, and therefore the phenomenon of governing the state has been encountered. The difficulties of managing the country from a single centre over time led to local governments in a modern sense. Thus, municipalities in cities have begun to fulfil an extensive and comprehensive duty and responsibility in the establishment and delivery of all kinds of infrastructure services that encompass daily life. However, it is seen that the modern municipality understanding diversifies according to the needs of the time and includes the issues such as the promotion of education, culture, art, sports activities of the society, the protection, survival and

promotion of local historical, cultural places and folkloric values. In this context, issues such as keeping historical sites that respond to the religious and spiritual needs of the society open to visitors with their maintenance and repair and bringing them into faith tourism are also considered within the scope of duties and responsibilities of municipalities. This study has been carried out to deal with the issue of faith tourism in a multifaceted way, which has been criticized heavily because it is sometimes criticized for its primary purpose, which is evaluated in different ways within the concept of modern municipalism, and to reveal the latest situation in this regard.

Key Words: Local Government, Modern Municipalism, Social Municipalism, Faith Tourism

KÖKLÜ İRFAN GELENEĞİ: ELVAN ÇELEBİ VE SOSYAL HİZMET

Arş. Gör. Dr. Rasim BABAHANOĞLU
Hitit Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

Anadolu irfan geleneğinin yansıması olan Elvan Çelebi özellikle toplumsal ve sosyal hizmetleri ile ön plana çıkmaktadır. XIII. yüzyılda Anadolu'da yaşadığı düşünülen Elvan Çelebi yaşadığı devirde gerek inanç gerekse toplumsal olarak kendine has yol ve yöntemler ile Anadolu'da yerleşmiş olan irfan geleneğini idame etmiştir.

Elvan Çelebi'nin toplumsal ve manevi hizmetlerinde Sünni-İslam geleneği ağırlıkta olup, genel olarak hizmet düşüncesi tıpkı Mevlevilik ve Bektaşilik'te olduğu gibi "ne olursan ol yine gel" felsefesini temel alınmaktadır. Bu kapsamda onun anlayışı sosyal hizmet tanımında yer alan "farklılıklara saygı temelli" yaklaşım bağlamında değerlendirilebilir. Bu geleneğin, aynı zamanda sosyal hizmet yaklaşımlarında olan güçlendirme yaklaşımı ile de örtüştüğü düşünülmektedir. Çünkü Elvan Çelebi'nin irfan geleneğinde maddi-manevi yokluk ve yoksulluk içinde yaşayan birey ya da bireylere profesyonel desteklerin sağlanmasıyla güçlendirildikleri ve gerekli kaynaklarla buluşturuldukları düşünülmektedir.

Elvan Çelebi'nin anlayışı ve sosyal hizmetin kesişim noktalarından bir diğeri ise; manevi sosyal hizmet açısından da güçlü bağların var olduğunun değerlendirilmesidir. Nitekim sosyal hizmet, müracaatçısını kaynaklar ile buluşturur, danışmanlık yapar ve güçlendirme gibi özelliklerle onu destekler. Elvan Çelebi geleneğinin de manevi sosyal hizmet perspektifi ile bu hizmetleri gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada Elvan Çelebi geleneğinde sosyal ve toplumsal hizmetlerin sosyal hizmet disiplini ile ortak değer ve kavramların analizi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Elvan Çelebi, Manevi Sosyal Hizmet, Güçlendir

THE OLD AND WELL-KNOWN TRADITION OF LORE: ELVAN ÇELEBİ AND SOCIAL WORK

Res. See. Dr. Rasim BABAHAÑOĞLU
Hitit University
Faculty of Health Sciences
Social Service Department

ABSTRACT

Elvan Çelebi, who is a reflection of the Anatolian wisdom-lore tradition, comes to the fore especially with his communal and social services. Elvan Çelebi, who is thought to have lived in Anatolia in the 13th century, maintained the tradition of wisdom that had settled in Anatolia, both faith and socially in his own way and methods.

In the social and spiritual services of Elvan Çelebi, the Sunni-Islamic tradition is predominant, and the idea of service is generally based on the philosophy of “come again no matter who you are”, as in the Mevleviyeh and Bektashism. In this context, his understanding can be evaluated in the context of “respect for differences” approach included in the definition of social work. This tradition is also thought to coincide with the empowerment approach in social work approaches. Because in the tradition of wisdom of Elvan Çelebi, it is thought that individual or individuals living in material-spiritual shortage and poverty are strengthened by providing professional support and provided with necessary resources.

Another point of intersection of Elvan Çelebi’s understanding and social work is that there are strong ties in terms of spiritual social work. As a matter of fact, social work connects the client with resources, provides consultancy and supports them with features such as empowerment. It is understood that the Elvan Çelebi’s tradition carried out these services with a spiritual social service perspective.

In this study, the social work discipline of communal and social services and common values (intangibles) and concepts will be analyzed in the tradition of Elvan Çelebi.

Key Words: Social Work, Elvan Çelebi, Spiritual Social Work, Empowerment.

ALEVİ ERENLERİNİ VE İRFANINI ANLAMADA YÖNTEMBİLİMSEL SORUNLAR

Prof. Dr. Caner IŞIK
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

Alevilik, doğası itibarı ile çok katmanlı bir kültürel alana işaret eder. Bu alanın araştırılması bazı metodolojik tartışma noktalarını beraberinde getirir. İdeolojik beklentilerin araştırma sorunlarını tanımlama biçimi üzerindeki etkisi, farklı disiplinlerin kendi konu alanlarına ve sınırlarına yaklaşımı gibi konular söz konusu gerilim noktalarından sadece bazılarına işaret eder.

Alevilik üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmı ideolojik beklentiler temelinde yapılmış çalışmalardır. Bu çalışmalar; Sünnilik, Şiilik, Sosyalistlik, Türkçülük ve Kürtçülük temelli araştırmalar olarak basitçe tasnif edebiliriz. Her bir ideolojik okumanın amacı kendi hedeflerine uygun bir Alevilik tanımı yapıp bu tanım etrafında Alevi "kitle"sini yönlendirmektir. Çalışmalardaki ikinci sorun ülkemizdeki bilim disiplinlerinin disiplin taassubudur. Bu taassubu önceleyen bilimler, İlahiyat, Tarih, Halkbilim, Sosyoloji, ve Müzik çalışmalarıdır. Üçüncü sorun Aleviliğin çok yönlü ve katmanlı bir yapısı olmasıdır. Bu durum yapılacak olan araştırmaların disiplinler arası bir yaklaşımla değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Aynı zamanda Alevilik hakkında çalışma yapacak olanların Aleviliğin teolojik boyutu hakkında bilgi sahibi olması da zorunludur. Aleviliğin teolojisi mistiktir. Bu durum teolojiyi anlama, değerlendirme ve analiz süreçlerini güçleştirmektedir.

Bildirimiz Alevi erenleri üzerine Amasya –Çorum havzalarında yapılmış 20 yıllık saha deneyiminin kazandırdıkları ile şekillenmiştir. Alevilik çalışmalarındaki metodolojik eksiklikler, Aleviliği bir malzeme olarak kullanması ve teolojik zeminin dikkate alınmaması gibi önemli iddialar örnekler ile açıklanacaktır. Çalışma Horasan erenleri geleneğinin, irfani boyutunun anlaşılmasında muhabbet, tecelliye dikkat, arınma ve fark etme gibi önemli hâllerin alan içinde deneyimlenerek anlaşılması hususunda açıklamalarda bulunacak ve farklı yöntemler ile daha doğru analizler yapılabileceği vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, Horasan Erenleri, Alevilik İrfanı, metodoloji

METHODOLOGICAL PROBLEMS IN UNDERSTANDING THE WISDOM OF ALEVİ DERVİŞES

Prof. Dr. Caner IŞIK
Aydin Adnan Menderes University
Faculty of Science and Letters-Department of Turkish Language and Literature

ABSTRACT

Alevism refers to a multidimensional cultural sphere, which therefore requires the analysis of various debates over methodological approaches. The issues faced include the impact of ideological expectations on the choice of approaches taken to research problems, as well as the approaches used by different disciplines where research crosses discipline boundaries.

The majority of studies on Alevism have been characterized by ideological markers. We can classify these studies as being shaped by viewpoints emerging from different identities, such as Sunni, Shia, Socialist, Turkic and Kurdish. Each of these approaches reveals an aim to define its own version of Alevism, and manoeuvre its own Alevi 'mass'. The second problem in these studies is concerned with the insularity of certain disciplines: Theology, History, Folklore, Sociology, and Musicology. Each of these disciplines emphasizes its own premises to the extent that they exclude the contributions of other disciplines. The third problem is about the multidimensional character of Alevi culture, which requires a multidisciplinary research perspective. In addition, awareness of the theological characteristics of Alevi culture is very important for those intending to study Alevism. Alevi culture is based on a profoundly mystical theology, which creates challenges in its understanding, evaluation and analysis.

This paper has been shaped by over twenty years of field experiences in Amasya and Çorum. In this paper, the focus is on the deficiencies in current Alevi studies, the ways in which Alevi culture is problematized, and the tendency to de-emphasize theological base. This paper will also emphasize the importance of employing a multiplicity of methods in offering explanations on the four main elements of wisdom embedded in Horasan traditions of dervishes: muhabbet (conversation), tecelli (transfiguration), awakening, and conscientiousness.

Key Words: Alevism, Horasan dervishes, Alevi wisdom, methodology

“NESEPNAME” NÜSHALARINDA İSLAM DİNİNİN TÜRKİSTAN BÖLGESİNE YAYILMASI

Yrd. Doç. Dr. Zikiriya ZHANDARBEK
Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi
Din Bilimler Bölümü

Doç. Dr. Sultanmurat ABZHALOV
Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi
Beşeri Bilimler Fakültesi

ÖZET

İslam'ın Türkistan bölgesine yayılmasına ilişkin Arapça ve Farsça kaynaklara göre 951 yılında Karahan Devletinin Yöneticisi Satuk Buğra Han Abde-l Kerim İslam'ı Devlet dini olarak duyurduğunu ve bu dinin Türkistan'ın Güney bölgesine IX. Yüzyılın ilk çeyreğinde yayılmaya başladığını ileri sürmektedir. Ancak Hoca Ahmet Yesevi ile Yesevi tarikatının tarihi olarak bilinen “Nesepname” nüshalarında Türkistan Bölgesine İslam Dininin VIII. Yüzyılın ikinci çeyreğinde geldiğini ve böylelikle ilk Türk-İslam Devletinin ortaya çıktığını bahsetmektedir. Bunun yanı sıra söz konusu bilgiler arkeolojik kazılardan elde ettiğimiz bilgilerle desteklenmektedir. “Nesepname” nüshalarında Türkistan bölgesine ilk İslam'ı getiren şahıslar olarak İshak Bab, Abdurrahim Bab, Abdülcélil Bab'ın isimleri geçmektedir. Bahsi geçen şahısların arasında 742 yılında Horasan'da idam edilen Yahya b. Zeyd'in oğlu İshak Bab'ın Türkistan bölgesine ceza almamak için firar ettiği bir tarihi şahsiyet olarak bahsedilmektedir. Bununla beraber Türkistan bölgesine “İslam Aşa Gelen” şahısların Muhammed b. El-Hanefiye'nin neslinden olduğu ileri sürülmektedir. Demek ki, dile getirdiğimiz bilgilere dayanarak Türkistan bölgesine İslam'ın gelmesine ilişkin Türk kaynakların da bulunduğunu söylememiz mümkündür. Bu ise İslam'ın Türkistan bölgesine yayılmasının tarihi ile ilgili yeni bakış açısı oluşturacağı şüphesizdir.

Anahtar Kelimeler: Hoca Ahmet Yesevi, Nesepname, İshak Bab, Türkistan Bölgesi, Muhammed İbn el-Hanefiye, Yahya b. Zeyd

**SPREADING THE RELIGION OF ISLAM TO TURKISTAN REGION IN THE
«NESEPNAME» COLLECTIONS**

Assist. Dr. Zikiriya ZHANDARBEK
Hoca Ahmet Yesevi University
International Kazakh-Turkish University
Department of Religious Studies

Assoc. Dr. Sultanmurat ABZHALOV
Hoca Ahmet Yesevi University International Kazakh-Turkish University
Faculty of Humanities

ABSTRACT

According to the Arabic and Persian sources regarding the spread of Islam to the Turkistan region, is claimed that in 951 the Governor of the Karahan State Satuk Buğra Han Abde-l Kerim, announced Islam as the state religion and this religion started to spread to the southern part of Turkestan in the first quarter of the century. However, by the collections of “Nesepname” which is known as the history of Hoja Ahmet Yasawi and the Yasawi tarikah, it mentions that the Religion of Islam came to the Turkistan Region in the second quarter of the VIII century and thus the first Turkish-Islamic State emerged. In addition, this information is supported the informations which we have obtained from archaeological excavations. The names of İshak Bab, Abdurrahim Bab, Abdüljelil Bab are mentioned in the “Nesepname” collections as the first ones who brought Islam to the Turkistan region. Among those mentioned, İshak Bab son of Yahya b. Zayd, who was executed in Khorasan in 742, is mentioned as a historical figure that he escaped to avoid getting punished in the Turkistan region. Nevertheless, the people who are “bringing islam” is claimed the generation of Muhammed b. El-Hanefiye. So, based on the information which we have mentioned above, it is possible to say that there are also Turkish sources regarding the arrival of Islam in the Turkistan region. There is no doubt that this will create a new perspective on the history of the spread of Islam to the Turkistan region.

Key Words: Hoja Ahmet Yasawi, Nesepname, İshak Bab, Turkistan Region, Muhammed İbn al-Hanefiye, Yahya b. Zayd

SELÇUKLU SONRASI ANADOLU'DA İNSAN SEVGİSİ, HOŞGÖRÜ ANLAYIŞI VE DİN ADAMLARININ DİNLER ÜSTÜLÜĞÜ MESELESİ

Arş. Gör. Dr. Nazlı ALTUNSOY
Kırklareli Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü
Ortaçağ Tarihi

ÖZET

1243 Köseadağ bozgunu ile birlikte Anadolu'da iktisadi, siyasi ve en önemlisi sosyal buhran yaşanmıştır. Ekonominin ve güvenliğin bozulması ile halk ağır vergiler altında ezilmiştir. Ehliyetsiz yöneticilerin başa geçmesi ile birlikte reaya, otorite boşluğunun sonuçlarını yaşayarak deneyimlemek zorunda kalmış, dertlerini anlatacakları bir merci bulmakta zorlanmıştır. Bunun yanında şehirli ve göçebe-köylü tabakaları arasındaki sosyal farkın da açılması vehameti daha da artırmıştır. İslam medeniyetinin kadim şehirlerinin Moğollar tarafından işgali ile birlikte göç etmek zorunda kalan esnaf, sanatçı ve zanaatkarların da bir çıkış yolu olarak gördükleri Anadolu'ya gelmesi, var olan karmaşanın daha da artmasına sebep olmuş, müslim-gayrimüslim tüm reaya var olma mücadelelerini bu karmaşa ortamında vermek zorunda kalmışlardır.

İnsanlık tarihine birer hediye olan değerlerin oluşması genellikle böyle buhran zamanlarından sonra vuku' bulmuştur. Tarihin sancılı geçen bu dönemlerinde insanlar seslerini duyuracakları bir otorite bulamadıklarında dine yönelmiş, dini önderlerin peşinden giderek güzelliğe, iyiliğe ermeye çalışmışlardır. Bu dönemde dinî liderlerin savundukları görüşlere bakıldığında karşımıza en yüce değer olarak "insan sevgisi" çıkmaktadır. Anadolu'da İslam algısı kendine has bir anlayış geliştirmiştir. Bu anlayışa göre insan, Allah'tan bir parça ve yaratılmışların en üstünü olarak müslim-gayrimüslim ayırt edilmeksizin değerlidir ve saygı ve sevgiyi hak etmektedir. İnsanın en değerli yeri ise gönlüdür ve bu nedenle bir gönlü kırmak kabul edilemeyecek bir davranıştır. Bunların yanında din, dil, ırk ayrımı yapılmaksızın dinî liderlerin ve özellikle Türkmen dervişlerinin tüm halka eşit davrandığı ve herkesin sığınağı olduğu, özellikle dinî önderlerin dinler üstü bir pozisyonda bulunduğu izlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Selçuklu, insan sevgisi, Anadolu İslam anlayışı, dervişler.

THE ISSUES OF HUMANITY, UNDERSTANDING OF TOLERANCE AND RELIGIOUS LİDER'S SUPRA-RELİGİON POSITION IN THE AFTER SELJUK ANATOLIA

Research Assistant Dr. Nazlı ALTUNSOY
Kırklareli University Faculty of Science and Letters
Department of History
Medieval History

ABSTRACT

After Kosedag War in 1243 economical, political and social crises begun in Anatolian land. The problems about economy and security caused the public to be oppressed under the heavy taxes. Furthermore the public could not find any department to tell their problems and experienced the authority gap deeply since inefficient statesmen were tasked with the administrative duties. Differences between the social stratum like urban and nomadic-village people caused to increase the crisis. After Mongols occupied the archaic Islamic cities, moving of tradesmen, artists and artisans to Anatolia as escape way increased the chaos so muslims and non-muslims all strived to survive in this situation.

Sentimental values which were presented to the history of human, are formed usually after crises, like this period. In these down turn periods when the people could not find any authority was interested with their problems, they turned to religion and tried to hand goodness by following the religious leaders. We realize that the humanity was the most high value. Islam belief was formed distinctively in Anatolian land. According to this belief, the human as the most high in the creatures, without making discrimination muslim or non-muslim, is very valuable and deserves the respect. Due to the heart is the most valuable piece of human, breaking one's heart is the non-acceptable behaviour. For this reason religion leaders of this land, especially Turkmenian dervishes, behaved the people equally without making discrimination of religion or language, so became oases of the public and achieved supra-religion position.

Key Words: Seljuk, humanity, Anatolian understanding of Islam, dervishes.

KUZEY MAKEDONYA KIZILALMA-KARAMAN YÖRÜKLERİNDE “TANRI, ALLAH, YARADAN, İDİ VE ÇALAP” ADLARI

İzzet İBRAHİMSOYLU
Trakya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Balkan Çalışmaları Doktora Öğrencisi

ÖZET

Bu makalenin amacı, XIV. yüzyılın sonundan günümüze kadar Kuzey Makedonya'nın Aktaş Dağı (Plaçkovitsa Dağı) eteklerinde varlığını sürdüren Kızılalma-Karaman Yörüklerinin inancında yer alan “Tanrı, Allah, Yardan, İdi ve Çalap” adlarının varlığını ortaya koymaktır. Dahası bu isimlerle ilgili kavram, kelime, deyim, atasözü, kalıp sözlere vb. ifadelerle yer vermektir. Kuzey Makedonya Kızılalma-Karaman Yörüklerinden gözlemlenen ve derlenen söz konusu inançların, tarihteki ve günümüzdeki diğer Türk halklarıyla olan ilişki ve bağlantılarını yazılı kaynaklardaki örneklerle gösterip ortaya çıkarmaktır.

Böylece binlerce yıllık geçmişe dayanan değerlerin, özellikle de “Tanrı/ Allah” kavramı ile ilgili olan inançların Kuzey Makedonya Kızılalma-Karaman Yörükleri tarafından nasıl korunduğu ve nasıl yaşatıldığını gözler önüne sermektir. Bu bağlamda Tanrı-insan ilişkisinde Yörüklerin eski çağlardan beri “Tek Tanrı” inancına bağlı olduğu ve Tanrı'ya/ Allah'a sevgi ile bağlılıklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kızılalma-Karaman Yörükleri, Tanrı/ Allah İnancı, Tanrı/ Allah sevgisi.

TANRI (GOD), ALLAH, CREATOR, İDİ AND CHALAP NAMES IN NORTH MACEDONIAN KIZILALMA-KARAMAN YORUKS

İzzet İBRAHİMSOYLU
Trakya Universtiy
Social Sciences Institute
Phd Student

ABSTRACT

This article's purpose is to reveal the existence of the names of “Tanrı (Tangrı), Allah, Yaradan, İdi (Idi) and Çalap (Chalap)” in the belief of the Kızılalma- Karaman Yörüks, which have existed on the foothills of the Aktaş Mountain (Plaçkovitsa Mountain) of Northern Macedonia since the end of the XIV. century until today. Moreover, concepts, notions, idioms, proverbs, phrases, etc. related to these names to include expressions. The other purpose of the article is to demonstrate the relations and connections of observed beliefs that compiled from the North Macedonian Kızılalma-Karaman Yörüks with other Turkish societies through examples that take place in written sources.

In this way, this study shows the values of thousands of years, especially the beliefs related to the concept of “God/ Allah”, are protected and kept alive by the Kızılalma-Karaman Yörüks who are living in North Macedonia. In this context, it states that the Yörüks have been devoted to the belief in One God in God-human relationship since ancient times and they are fond of God.

Key Words: Kızılalma-Karaman Yörüks (Yoruks), Allah (God), Tanrı (God) Faith, Allah Love.

ISBN: 978-605-5244-16-3

Çorum Belediyesi
Yeniol Gazi Cd. No: 2 19030 Çorum / TÜRKİYE
Tel. : 0364 333 03 33
E-Posta : iletisim@corum.bel.tr

